

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜTERCİM TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI

YORUMLAYICI ÇEVİRİ KURAMI ÇERÇEVESİNDE
HABER ÇEVİRİLERİNİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Büşra Nur ÜNAL

Danışman:
Prof. Dr. Kerim AÇIK

İSTANBUL
2025

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜTERCİM TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI

YORUMLAYICI ÇEVİRİ KURAMI ÇERÇEVESİNDE
HABER ÇEVİRİLERİNİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Büşra Nur ÜNAL

Danışman:
Prof. Dr. Kerim AÇIK

İSTANBUL

2025

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı Çeviribilim (%30 Arapça) Tezli Yüksek Lisans Programı'nda 200422YL01 numaralı Büşra Nur ÜNAL'ın hazırladığı “*Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Çerçevesinde Haber Çevirilerinin İncelenmesi*” konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 13/08/2025 günü (11:00-13:00) saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Kerim AÇIK
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim HELALŞAH
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Doç. Dr. Asiye ÇELENLİOĞLU
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Büşra Nur ÜNAL

13.08.2025

ÖZ

Toplumların sahip olduğu haberdar etme ve haber alma merakı ile çeviri ve habercilik faaliyetlerinin iç içe geçmesi haber çevirisi kavramını ortaya koymaktadır. Bu kavram yeniden yazma eylemini de kendi içinde barındırmaktadır. İçerisinde bir metni yeniden şekillendirebilme gücü taşıyan kavram ise geleneksel çeviri tanımlarının ötesine geçen özelliklere sahiptir. Söz konusu bu tezde, haber çevirisini yürütenlerin yeniden şekillendirme gücünü metinler üzerinde nasıl ve ne şekilde kullandıkları incelenmektedir.

Ayrıca bu tez, Seleskovitch ve Lederer tarafından geliştirilen ve çevirmenin kaynak metni, erek kitleye aktarırken anlamı kavrayıp sözcüklerden sıyrarak yeniden ifade etmesini esas alan Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ile haber çevirisinde yer alan yeniden yazma kavramı arasındaki ilişkinin tekrar değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Haber çevirisinde metinlerin yeniden yazım sürecini gözlemlemeyi amaçlayan bu çalışma, BBC'nin 7 Ekim sonrası yaşananları ele aldığı Arapça, İngilizce ve Türkçe haberler ile çevirilerini analiz ederek elde edilen bulgularla çevirmenin diller arası aktarımın ötesinde okurun zihin dünyasını yeniden şekillendirebilme gücüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Haber, haber çevirisi, Yorumlayıcı Çeviri Kuramı, yeniden yazma

ABSTRACT

The intrinsic curiosity of societies to inform and receive information with translation and journalism activities gives rise to the concept of news translation. This concept inherently encompasses the act of rewriting, endowing it with characteristics that transcend traditional definitions of translation. This thesis investigates how news translators actively reshape texts and the degree to which they influence the final product.

In addition, the study encourages a reconsideration of how the practice of rewriting in news translation aligns with the Interpretive Theory of Translation, which, as proposed by Seleskovitch and Lederer, highlights the importance of grasping and rephrasing meaning rather than adhering strictly to the source text's linguistic form.

Focusing on news reports published by the BBC in Arabic, English, and Turkish after October 7, this study examines how texts are rewritten in the context of news translation. The analysis reveals that translators play an active role in shaping the cognitive framework of the audience, extending far beyond simple linguistic transfer.

Keywords:

News, news translation, interpretive translation theory, rewriting

ÖNSÖZ

Dünyanın herhangi bir yerinden edinilen bilgiyi kitlelere doğru ve tarafsız aktarma görevini misyon edinen habercilik, kültürlerarası iletişimin sağlanmasında da çok önemli role sahiptir. Birbirinden farklı kitlelere iletmek üzere hazırlanan haberler ve bunların çevirisi ise bilgileri sınırların ötesine taşıyan dilsel bir faaliyetin yanı sıra algıları yeniden şekillendiren izleri bünyesinde barındırmaktadır. Haber, çeviri ve kültürlerarası iletişim arasında çalışan gazeteciler ise etik ahlak kuralları ve bağımsız duruşu temel amaç olarak üstlenerek en doğruyu okura iletmek üzere bilgileri metinleştirmede, çevirmenler ise bu metinleri yeniden yazarken zamanla yarışmaktadır.

Haber ve çevirisinin toplum üzerindeki etkilerine ek olarak, çeviribilimdeki öneminden hareketle bu tezde, Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında haber çevirileri incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, metinlere yapılan müdahaleler değerlendirilmiş ve haberlerin ilk bakışta basit görülebilecek değişikliklerle nasıl yeniden çerçevelendiği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Öncelikle lisans dönemimden bugüne kadar eğitim hayatıma katkı sağlayan ve bu tez çalışmasında desteklerini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Kerim AÇIK'a, tez yazımında tıkanıdığım noktalarda bana yol gösteren Dr. Öğr. Üyesi Fatma Zohra BOUZIDI'ye ve üzerimde emeği olan tüm hocalarıma ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Doğduğum andan itibaren beni destekleyip cesaretlendiren, doğru bir yolda yürümem için çabalarken maddi ve manevi desteklerini her zaman üzerimde hissettiğim kıymetli aileme teşekkür ve minnetlerimi sunmayı borç bilirim.

Bu süreç boyunca beni yalnız bırakmayan sevgili arkadaşlarımla, uzun yıllar boyu gazetecilik yapan, kıymetli deneyim ve görüşlerini benimle paylaşmaktan çekinmeyen değerli yöneticilerime ayrıca teşekkür ederim.

Bu tezin tamamlanabilmesindeki en büyük gücü kendilerinden aldığım, ölümle burun buruna olmalarına rağmen tez yazdığımı öğrendikleri andan itibaren dua ve güzel dileklerini benden esirgemeyen, ne pahasına olursa olsun doğruyu haykırmaktan geri durmayan Gazzeli meslektaşlarıma ise şükranlarımı sunarım.

Büşra Nur ÜNAL

(09.07.2025)

İstanbul

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
BEYAN	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	ix
TABLolar.....	x

GİRİŞ.....	1
-------------------	----------

BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
---------------------------	----------

1. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
----------------------------------	----------

1.1. Haberin Kavramsal Çerçevesi	5
1.1.1. Medya Ve Haber Kavramlarına Genel Bakış	5
1.1.2. Haber Kavramının Tanımı Ve Temel Bileşenleri	8
1.1.3. Haberin Unsurları Ve Nitelikleri	9
1.1.4. Haber Üretim Sürecine Yön Veren Dinamikler	10
1.1.4.1. Haber Üretiminde Haber Değer Etmenleri	14
1.1.5. Haber Üretiminde Gazetecinin Rolü Ve Sorumlulukları.....	16
1.1.6. Haber Üretimi Ve İdeoloji ilişkisi	18
1.1.7. Haber Üretimi Ve Çevirisinde İdeolojik Amaçlarla Kullanılabilen Teknikler	23
1.1.7.1. Propaganda.....	23
1.1.7.2. Manipülasyon.....	24
1.1.7.3. Patronaj	24
1.1.7.4. Enformasyon, Dezenformasyon ve Mezenformasyon.....	25
1.1.7.5. Çerçeveleme.....	26
1.1.7.6. Söylemin Yeniden Şekillendirilmesi	27
1.2. Haber Çevirisinin Kavramsal Çerçevesi	29
1.2.1. Çeviri Kavramı	29
1.2.2. Haber Çevirisi Kavramı	34
1.2.2.1. Haber Çevirisinin Özellikleri.....	37
1.2.2.2. Haber Çevirisinde Kullanılan Stratejiler.....	39
1.2.2.3. Haber Çevirisinde Karşılaşılan Zorluklar	40
1.2.3. Haber Çevirisi ve İdeoloji.....	43
1.2.4. Haber Çevirisini Yapan Kişinin Kimliği	45

İKİNCİ BÖLÜM	47
---------------------------	-----------

2. YÖNTEM VE HABERLERİN ANALİZİ	47
--	-----------

2.1. Yöntem: Yorumlayıcı Çeviri Kuramı	47
2.1.1. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'nın Tanımı ve Tarihçesi	47
2.1.2. Anlam	48
2.1.3. Anlama	49
2.1.4. Sözcüklerden Sıyırma	49

2.1.5. Yeniden İfade Etme	50
2.1.5.1. Eşdeğerlik Ve Uygunluk.....	50
2.2. Analiz: BBC'nin Yayınladığı Haberler Ve Tercümelerinin İncelenmesi.....	52
2.2.1. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Haberlerin Başlıklarının İncelenmesi	52
2.2.2. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Haberlerin İçeriklerinin İncelenmesi	67
2.2.3. Haber Çevirileri Esnasında Metinlere Eklenip Çıkartılan Bölümlerin İncelenmesi.....	95
SONUÇ	109
KAYNAKLAR.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	122

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BBC	British Broadcasting Corporation
BM	Birleşmiş Milletler
CBS	Columbia Broadcasting System
Çev	Çevirmen
Der	Derleyen
Ed	Editör
EM	Erek Metin
ÉSIT	École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs
IDF	Israel Defense Forces
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KM	Kaynak Metin
NHK	Nippon Hoso Kyokai
RAF	Royal Air Force
S	Sayfa Numarası
SMS	Short Message Service
UN	United Nations
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
US	United States

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Örnek Başlık 1	53
Tablo 2: Örnek Başlık 2	55
Tablo 3: Örnek Başlık 3	57
Tablo 4: Örnek Başlık 4	60
Tablo 5: Örnek Başlık 5	62
Tablo 6: Örnek Başlık 6	63
Tablo 7: Örnek Başlık 7	64
Tablo 8: Örnek Başlık 8	66
Tablo 9: Örnek Metin 1	68
Tablo 10: Örnek Metin 2	69
Tablo 11: Örnek Metin 3	70
Tablo 12: Örnek Metin 4	72
Tablo 13: Örnek Metin 5	75
Tablo 14: Örnek Metin 6	77
Tablo 15: Örnek Metin 7	78
Tablo 16: Örnek Metin 8	79
Tablo 17: Örnek Metin 9	80
Tablo 18: Örnek Metin 10	81
Tablo 19: Örnek Metin 11	83
Tablo 20: Örnek Metin 12	84
Tablo 21: Örnek Metin 13	85
Tablo 22: Örnek Metin 14	86
Tablo 23: Örnek Metin 15	87
Tablo 24: Örnek Metin 16	88
Tablo 25: Örnek Metin 17	90
Tablo 26: Örnek Metin 18	93
Tablo 27: Örnek Metin 19	95
Tablo 28: Örnek Metin 20	97
Tablo 29: Örnek Metin 21	99
Tablo 30: Örnek Metin 22	101
Tablo 31: Örnek Metin 23	102
Tablo 32: Örnek Metin 24	104
Tablo 33: Örnek Metin 25	105
Tablo 34: Örnek Metin 26	106

GİRİŞ

Toplumların çevresindeki olaylardan haberdar olmaya yönelik istekleri, gelişen dünyada bilgiye erişim hızının da artmasıyla perçinlenerek saniyeler içerisinde kilometrelerce ötede yaşanan gelişmelerden haberdar olunmasının yolunu açmıştır. Bu bilgileri toplumlar ve daha da ötesi kültürler arasında taşıyan medya ve haberler ise düşünce dünyalarının inşasında bir numaralı etkiye sahiptir.

Nerede olduğu fark etmeksizin yaşanan gelişmelere erişebilmenin arkasında gelişmiş bir haberleşme ağının yanı sıra bu haberlerin çevirisi bulunmaktadır. Çeviri ve haber kavramları bilgi, fikir ve kültür aktarımı rolünü üstlenen iki kavram olarak bir araya geldiğinde ise ayrı ayrı zorlu ve karmaşık görevler taşıyan yapıların birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Yaşanan olayları aktarmanın yanı sıra fikir yapılarının inşasında da kilit noktada bulunan medya ve haberler, kişilerin dünya görüşü üzerinde etki sahibi olduğu için bazı durumlarda yalnızca olay aktarımı değil bir fikrin de taşınmasında aracı görevi görür. Belirli bir fikri ulaştıran haberin çevirisi ise o düşünceyi yeniden şekillendirebilir hatta kimi zaman düşüncenin dönüştürülerek okura sunulduğu bir eylemin parçasını oluşturur.

Çeviriyi anlamın aktarılmasına olanak sağlayan bir eylem olarak ele alan Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ise çevirmenin görevini yalnızca sözcük veya dilbilgisini aktarmak değil mesajın kendisini anlayarak hedef dilde yeniden üretmek olarak tanımlar.

Geleneksel çeviri tanımları ve pratiklerini zorlayan bir kavram olarak haber çevirisi, yalnızca kelimelerin bir başka dile aktarılarak tamamlandığı bir eylem olmanın yanı sıra bir kamuoyunun fikri yapısını şekillendirirken metinlerarası bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası yayın yapan medya kuruluşları bu eylem esnasında diller arası aktarıma ek olarak pek çok stratejik karar vermek durumundadır. Bir medya kuruluşunun herhangi bir haberi aktarırken basit bir şekilde seçtiği bir kelime dahi olayı nasıl ve ne şekilde aktardığını derinden etkileyebilirken bu haberin çevirisi esnasında tercümanlar veya editöryel süreci yöneten gazetecilerin yaptığı seçimler, metindeki çerçevelemeyi tamamıyla değiştirebilme gücüne sahiptir.

Yalnızca dili kullanarak insanların fikir dünyasını şekillendirme gücüne sahip olan çeviri ve olayların aktarımını sağlayan haberleri üreten kişi ve kurumlar sahip olduğu

gücün bilincinde olarak bu gücü doğruyu tarafsız bir şekilde aktarmak için kullanmakla mükelleftir.

Bu noktalardan hareketle, haber çevirisinin yeniden yazım sürecini de içinde barındıran bir eylem olduğunu ve metni üreten kişinin kaynak metine sadık kalma koşulu ile çeviri yapan bir tercümana kıyasla daha fazla güce sahip olduğunu kabul ederek, 7 Ekim’den sonra Gazze Şeridi’ne yönelik saldırıların ele alındığı haberlerin çevirileri, Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında incelenerek metinlere müdahalelerin değerlendirilmesi bu çalışmanın yapılmasının temel motivasyonlarındanıdır.

Problem

Haber çevirisi, her aşamasında çeviri faaliyetinin aktif bir şekilde kullanılmasına rağmen eylemin nerede, ne şekilde ve kimler tarafından gerçekleştirildiğinin şeffaflıkla paylaşılmaması gibi sebeplerle araştırmalara yeni sayılabilecek bir süredir konu olmaya başlamıştır. Bu duruma ek olarak çeviriler esnasında metinlere yapılan müdahalelerin ne gibi anlamsal farklılıklar doğurduğu az sayıda araştırmaya konu olmuştur.

Hem haber çevirisinin hem de Yorumlayıcı Çeviri Kuramı’nın çevirmene sunduğu alan sonucu metinlerdeki müdahalelerin boyutunu bir arada gözlemleyebilmek adına 7 Ekim sonrası BBC’nin Arapça, İngilizce ve Türkçe dillerinde yayınladığı haberlerin çevirileri analiz edilmiş olup hem haber çevirisinde Yorumlayıcı Çeviri Kuramı’nın izleri hem de kelimeler ve cümlelere yapılan müdahalelerin okur kitlesinin zihin dünyasında oluşturabileceği farklılıkların incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı; Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında BBC’nin 7 Ekim sonrası Arapça, İngilizce ve Türkçe dillerinde yayınladığı Gazze Şeridi’nde yaşananları ele alan haberlerin çevirilerini incelemektir. Araştırma boyunca şu sorulara yanıt verilecektir:

1. Haber ve çeviri kavramları arasında nasıl bir ilişki vardır?
2. Haber çevirisi bir yeniden yazım faaliyeti midir?

3. Haber çevirileri, çeviriyi yapan kişiyi merkeze alarak sürecin yönetildiğini kabul eden Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında incelendiği takdirde ne gibi sonuçlar doğurur?
4. Çeviri faaliyetinin merkezinde çevirmen olmasına rağmen haber metnini çeviren kişi metin üzerinde tam hakimiyet sahibi midir?
5. Haber metinlerine yapılan hangi müdahaleler anlamı direkt etkilerken hangileri dolaylı yoldan etkiler?

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, haber çevirilerinin çevirmeni merkeze koyan bir yaklaşım olarak Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'na göre incelenmesi ve haber metinlerine yapılan müdahalelerin gözler önüne serilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca çalışma, haber çevirisinde kelime seçimlerinin metinler için çerçeveleme gücüne sahip olduğunu göstermesi yönüyle dikkat çekicidir.

Varsayımlar

Bu araştırmada, haber yazım ve çeviri sürecini yürüten gazeteci ve tercümanların meslek etik ve ahlak kurallarını bilip benimsediği; insanlar üzerinde sahip oldukları etki gücünü farklı emeller doğrultusunda kullanmayı amaçlamadıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, BBC'nin 7 Ekim sonrası İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik saldırıları ve bu saldırıların bölgedeki yansımalarını konu edinen İngilizce, Türkçe ve Arapça haberler ve bunların çevirilerinin, Seleskovitch ve Lederer tarafından ileri sürülen Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında incelenirken metinlere yapılan müdahalelerin okur kitlesinin zihin dünyasında farklı çerçeveler oluşturma ihtimalinin incelenmesi ile sınırlıdır. Bu bağlamda kaynak metin dili ne olursa olsun haberlerin yazılış şekli incelemelere dahil edilmeyip metinlerin çevirisindeki müdahaleler sonucu oluşması muhtemel anlamsal farklılıklar analiz edilmiştir. Haber metinlerinin uzunluğu sebebiyle örnek olarak tezde zikredilen

haberler yalnızca metinlere müdahalenin açıkça görüldüğü başlık ve bölümlerle sınırlandırılmıştır.

Araştırma Modeli

Bu tezin hazırlanışında nitel bir araştırma modeli kullanılmış olup seçilen haber metinleri Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında haber çevirisinin analizi ve haber çevirisindeki müdahalelerin anlamsal yansımalarıdır. Örneklem ise BBC'nin 7 Ekim sonrası İngilizce, Türkçe ve Arapça dillerinde yayınladığı haberler ve çevirileridir.

Verilerin Toplanması

Bu tezde, gerekli bilgilere ulaşmak için Arapça, Türkçe ve İngilizce makaleler, tezler, kitaplar, sözlükler, gazeteler ve dergilere başvurulmuştur. 7 Ekim 2023 sonrası BBC'de yayınlanan Gazze ile ilgili haberler ve çevirileri toplanmıştır. Haberlerin çevirisi esnasında yapılan kelime seçimlerinin sebeplerini belirlemek mümkün olmadığı için kelimelerin okur kitlesinde yaratacağı varsayılan anlamsal farklılıklar sözlüklerde geçen kelime anlamlarına binaen analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırma boyunca ilk olarak haber ve haber çevirisi kavramlarının kuramsal çerçevesi derinlemesine incelenmiş, konu hakkında uzman araştırmacıların görüşleri sıralanırken bu kavramların nasıl ele alındığı tarihsel sürece göre listelenmiştir. Ardından haber çevirilerinin inceleneceği kuram üzerinde durularak seçilen haberlerin çevirileri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında değerlendirilirken okurun zihin dünyasında farklı anlaşılmaya müsait olan müdahaleler zikredilerek sonuca ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Haberin Kavramsal Çerçevesi

İnsanların güncel gelişmelere dair bilgi alma merakı, çevrelerinde veya uluslararası toplumda yer eden söylemlerin gerçekliğini öğrenme isteği ve değişen durumları takip etme talepleri sonucu yıllar boyu binlerce haber üretilmektedir. Haber okurları üretilen bu bilgi verme amaçlı metinleri takip ederek kimi zaman haberciye katılırken kimi zaman eleştirel düşüncelerini ortaya koyma fırsatı bulur. Bu bağlamda aşağıdaki bölümlerde medya ve haberin ne olduğu, haber değer etmenleri, haber üretim süreçleri ve bu süreçte direkt ya da dolaylı temas eden kavramlar ele alınarak haberin kavramsal çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır.

1.1.1. Medya Ve Haber Kavramlarına Genel Bakış

Medya, Türk Dil Kurumu sözlüğünde belirtilen en yalın tanımıyla iletişim ortamı ve iletişim araçları anlamlarını taşımaktadır.¹ Daha kapsamlı bir ifadeyle medya, bilgi, düşünce, haber ve görüş alışverişine olanak sağlayan ve bunu geniş kitlelere ulaştıran araç olarak tanımlanabilir.² Alman medya çalışmaları uzmanı Otto Groth ise medyayı, toplumların zihinsel yapıları, ruhsal durumları, eğilim ve yönelimlerini aynı anda tarafsız bir şekilde ifade etme durumu olarak tanımlamaktadır.³ Bu tanımlar kişilerin zihin dünyasında kavramı oturtmaları için zikredilmiş olsa da medyanın bunların dışında birçok tanımının olduğunu söylemek mümkündür.

Farklı tanımlamalar ve bakış açılarına sahip olmasına rağmen medyanın sabit dört unsuru vardır. Bu dört unsur:

- 1) Gönderici taraf: Haberleri ileten taraftır. Bu taraf, belirli bir dilde yayın yapan, spesifik hedeflere sahip ve haberin içeriğini kontrol eden unsurdur.

¹ Türk Dil Kurumu, “Medya”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 17.11.2024).

² Sedat Cerci ve Hayri Özdemir, “Medyanın Toplumsal Gelişimi: Medya Toplumlari”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 33 (Spring I 2015): 3. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2786>.

³ محمود محمد سفر، الإعلام موقف (السعودية: تمامة، 1982)، 22.

- 2) Alıcı taraf: İzleyici/okuyucu taraftır. Bu taraf, haberi analiz edip kabul veya reddeden taraftır.
- 3) Haberin dili: Bu gönderici tarafından oluşturulan bir dildir. Gönderici, haber dilinin bağlam ve içeriği üzerinde söz sahibidir; kullandığı dilde alıcının ilgisini çekmek suretiyle haberi takibe devam etmesini hedefler.
- 4) Haberin kendisi: Gönderici tarafın bağlam, üslup ve doğruluk açısından kontrol sağlayabildiği bilginin kendisidir.⁴

Bu dört sabit unsur, medyanın tüm gelişim süreci içerisinde şekil değiştirse bile varlığını korumuştur. Zikredilen dört unsur arasında hâkim olan tarafın gönderici taraf yani günümüzdeki karşılığı ile ajans ve medya kuruluşlarının olduğu açıkça görülmektedir. Ajans ve medya kuruluşları alıcı taraf yani izleyici ve okuyucularının üzerinde direkt etki oluşturma imkanına sahiptirler. Matbaa ile birlikte ortaya çıkan yazılı basının ise toplumsal sinir sisteminin yegâne bir parçasını oluşturmakta olduğu ileri sürülmektedir.⁵

Medya kendi içerisinde basılı ve elektronik medya olarak ikiye ayrılmaktadır. Basılı medyaya kitap, dergi ve gazete gibi örnekler verilebilirken elektronik medyaya ise radyo, televizyon ve sosyal medya gibi iletişim ağları örnek gösterilebilir. Basılı yayında hedef kitle okuma yazma bilen kişilerdir. Ayrıca yazılı basın saklanabilir ve basımdan sonra kanıt niteliğinde saklanabilme özellikleri ile elektronik medyadan ayrışır.

Elektronik medyada yayınlanan içeriklerin ise güncellenebilmesi, yayınlandıktan sonra editöryel müdahaleye maruz kalması ve ihtiyaç duyulduğu durumlarda yayından kaldırılması mümkündür. Bu sebeple bir yayın kuruluşu, basılı medyaya kıyasla kolaylıkla elektronik ortamda sunduğu bilgi veya görseli kendi müdahalesi ile değiştirme veya yayından kaldırmaya muktedirdir. Ayrıca çağımızın getirilerinden olan metin okutma özelliği sayesinde hedef kitlenin okuma yazma bilmesi gerekmez zira yazılı bir metin yayınlansa bile kolaylıkla o metin okutulabilmektedir.

Çeşitli iletişim araçları vasıtasıyla geniş halk kitlelerine hitap edilmesini ifade etmek için kullanılan kitle iletişimi terimi ilk kez 1940'ların başında Harold D. Lasswell

⁴ Mahmoud Abdelnabi Mohamed Shoush, *Medyanın Arap Diline Etkisi: El-Cezire TV Örneğinde* (Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 6–7.

⁵ Eda Bekci, “Medya, Dış Politika İlişkisi ve Kamuoyu İlişkisi Üzerine Bir Vaka Çalışması: Türkiye-İsrail Örneği” (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), s. 4.

tarafından ortaya atılmıştır.⁶ Kitle haberleşmesi olarak da isimlendirilen terim geniş ve dağınık insan topluluklarına birtakım kaynaklar aracılığıyla bilgi, uyaran ve haberlerin aynı anda iletilmesi anlamına gelmektedir.⁷ Oya Tokgöz'ün Gerhard D. Wiebe'den aktardığına göre ise kitle iletişim araçları vasıtasıyla ulaştırılan enformasyonlar alıcıyı düşünmeye teşvik eden haberleşme olarak tanımlanır.⁸

Kitle haberleşme araçlarının gelişmesi ile geleneksel haberleşmeden ayrıışan özellikler ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlisi kitle haberleşme araçlarının daha az zamana ihtiyaç duyması ve kapsadığı alanı genişletilmiş bilgileri nakledip depolamaya olanak sağlamasıdır.⁹ Ayrıca Tokgöz'ün toplumsal kurumlar olarak nitelendirdiği kitle haberleşme araçları, haber iletme, propaganda yapma, eğitim verme, eğlence içeriği üretme ve reklam yapma gibi işlevleri toplumsal yapı içerisinde gerçekleştirmektedir.¹⁰

İnternet ve telefonların insan hayatına girmesiyle haber ve bilgiye ulaşmanın kat be kat hızlanıp kolaylaştığı günümüzde medya, kitle iletişim aracı olarak değerini korumaktadır. Gelişen dünyanın ortaya koyduğu yeni ihtiyaçlar karşısında medyanın da gelişmesi ve kendi içerisinde dallara ayrılmasıyla geleneksel veya eski medya ve yeni medya şeklinde iki kol da oluşmuştur.

Yeni medyanın ilk ayırt edici özelliği ses, görüntü, infografik gibi çoklu iletişim ortamı sunması ve bu sayede bilgiyi alıcının farklı duyuşal kanalları aracılığıyla ileterek daha kalıcı hale getirme imkanına sahip olmasıdır. Yeni medyanın bir diğey ayırt edici özelliği ise alıcılara, muhatap kaldıkları içerikle etkileşimde bulunma imkânı sunmasıdır. Bu etkileşimde bulunabilme özelliği, alıcının içerik hakkındaki fikir ve düşüncelerini bildirmesinin yanı sıra içerik hakkında geri bildirim ve itirazlarda bulunma gibi imkanları da beraberinde getirmektedir.¹¹

Zikredilmesi gereken bir diğey ayırt edici özellik ise, yeni medyanın sosyal medya ve diğey dijital platformlar aracılığı ile çok daha büyük kitlelere çok daha az maliyet ve

⁶ Erol Mutlu, *İletişim Sözlüğü*, Ankara: Ark Yayınevi, 1995, s. 211.

⁷ Türk Dil Kurumu, "Kitle İletişimi", Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 30.11.2024).

⁸ Oya Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1981, s. 19.

⁹ Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, s. 3.

¹⁰ Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, s. 4.

¹¹ İlker Ağır, "Yeni Medyanın Haber Üretim Sürecine Etkisi ve Haber Üretim Süreçlerinde Yaşanan Değişim", *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi* 9, no. 14 (2023): 3. <https://doi.org/10.51947/yonbil.1336095>.

zaman gerektiren şekilde ulaştırılabilmesi ve internete erişimi olan herkesin yeni medya başlığı altında içerik üretip alıcılara sunabilme imkanının olmasıdır.

1.1.2. Haber Kavramının Tanımı Ve Temel Bileşenleri

İnsan tabiatı gereğı yaşadığı dünyada olup bitenlerden haberdar olmak isteyen ve yaşanan gelişmeleri takip etmek isteyen bir canlıdır. Haber ise, iletişim ve yayın organlarıyla verilen; bir olay ve olgu üzerine edinilmiş bilgi anlamına gelmektedir.¹² Bu sebeple insanlık tarihinin başlangıcından itibaren haberlerin var olduğu ve insanlığın gelişmesiyle birlikte haber ve medyanın da gelişmekte olduğunu söylemek mümkündür.

Haberin konusu, toplumsal, siyasi, ekonomik ve sosyal olay ve/veya gelişmeler olabileceğı gibi spor, kültür sanat, bilim ve teknoloji gibi pek çok alan haberin konusunu teşkil edebilmektedir. Haberin en temel özellikleri arasında güncel bilgi içirme ve vaktinde sunulma bulunmaktadır. Haberler nesnel bir şekilde sunulan ve insanları bilgilendirme, aydınlatma veya yönlendirmeyi amaçlayan olay ve durumlar olarak tanımlanabilir. Haberlerde tarafsız, objektif ve çeşitli olmak çok büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda gazeteci kimliğı ile haberi üreten kişi, şahsi fikir, görüş ve önyargılarını olabilecek en üst seviyede kontrol altında tutarak haberi oluştururken amacı gerçek ve doğru bilgileri alıcıya aktarmaktır. Burada alıcıya konu hakkındaki varsa farklı düşünceleri aktarmaya özen göstererek tarafsızlık ilkesini pekiştirme gayreti gösterir.¹³

Haberin özü öznel olabilmekle birlikte içeriğı nesnel olmayı gerekli kılar. Bu bağlamda bir gazeteci için haber değeri taşıyan konu bir başka gazeteci için haber değeri taşımayabilir. Bu düşünceden yola çıkarak habere, gazetecinin okuyucunun yararına olduğunu düşünerek hazırladığı bilgi denebilmektedir.¹⁴ Haber kitleler arasında iletişimi sağlayan yegâne unsurlardan biri olmasının yanında kültürlerarası iletişimi de sağlayan önemli unsurlardandır.

¹² Türk Dil Kurumu, “Haber”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 17.11.2024).

¹³ Ağır, “Yeni Medyanın Haber Üretim Sürecine Etkisi”, s. 5.

¹⁴ Deniz Kılıç, “Haber Yapma Sürecinin Belirleyici Unsurları ve Basın Ahlakı”, *Selçuk İletişim* 3, no. 4 (2005): 135.

1.1.3. Haberin Unsurları Ve Nitelikleri

Bir bilgi topluluğunu ifade eden cümlelerin haber olarak nitelendirilebilmesi için belirli unsurları bünyesinde barındırması gerekmektedir. Bunları 4 ana unsur olarak başlıklara ayırırsak; başlık, giriş, ana metin, sonuç ve son düşünceler olarak sınıflandırmamız mümkündür.

Deniz Kılıç'ın tanımlamalarına göre başlık, haberin ele alacağı ana konuyu alıcıya iletme görevi taşırken aynı zamanda dikkat çekici bir üslup ile yazılmalıdır. İyi olarak nitelendirilen bir başlık alıcının habere dair detayları öğrenme isteğini körüklemelidir.

Giriş, alıcının haberin devamını okuması için gerekli sebebi bulması amacıyla önemli bilgilerin peşi sıra zikredildiği ilk paragraftır. Haberin en önemli bilgilerini içerirken 5N 1K prensibine uygun olarak yazılır.

Ana metin, haber ile ilgili tüm detayların sunulduğu, içeriğin tam anlamıyla alıcı ile paylaşıldığı, farklı kaynak ve görüşlerden yola çıkılarak elde edilen bilgilerin objektif ve doğru bir şekilde aktarıldığı kısımdır.

Sonuç ve son düşünceler ise, haberin özetinin ve en önemli noktalarının vurgulandığı son cümlelerdir. Burada alıcının haberi doğru bir şekilde analiz etmesi için gerekli bilgilerin yanı sıra alıcıyı düşünmeye teşvik edecek ifadeler de bulunmaktadır. Böylelikle alıcının yaşanan gelişmenin sonucunu ve üzerine yapılan yorumları anlamasında kolaylık sağlanır.¹⁵

Bu 4 unsura ek olarak bazı yayın kuruluşları haberlerini sunarken haberin en sonuna arka plan bilgisi eklemektedir. Bu arka plan bilgisi birkaç gün/hafta/ay ve hatta yıllar süren olayların birbiri ile bağlantısının kolaylıkla alıcı tarafından kurulabilmesi için elzemdir.

Haber, başarılı olarak atfedilmesi için belirli nitelikleri kendisinde bulundurmalıdır. Bunlara doğruluk, tarafsızlık, zamanında yayınlanma, doğru dil kullanımı ve çeşitlilik örnek olarak verilebilir. Haberler, doğru ve gerçek bilgiler ışığında yazılmalıdır. Haberciler güvenilir kaynaklardan elde ettikleri bilgilerin doğruluğundan emin olduktan sonra haberlerinde kullanmalıdır.

¹⁵ Ağır, “Yeni Medyanın Haber Üretim Sürecine Etkisi”, s. 5 – 6.

Haber, alıcının kendi değerlendirmesini yapabileceği şekilde, habercinin kişisel görüş ve önyargılarından olabildiğince uzak bir formatta yazılmalı ve objektiflik ilkesine bağlı tarafsız bir yayın olarak ortaya çıkmalıdır.

Haberin nasıl bir üslup ile yazıldığıнын başarısı ile doğrudan ilişkisi olduğu gibi zamanında yayınlanması da nitelikli bir haberde aranan özelliklerdendir. Haberin güncelliği ve haberin sunulduğu zaman birbiriyle uyum içerisinde olmalıdır.

Haberin doğru bir dil ve üslup ile yazılması alıcı ile etkili bir iletişimin sağlanmasında ve haberin niteliğini arttırmada en önemli unsurlardan birisidir. Burada haber yalnızca yazılı materyaller ile değil görsellerle de desteklenerek etkili iletişimin kalitesi artırılabilir.

Yazılan haberin niteliğini diğerlerinden üstün kılacak bir diğer unsur olarak haberin çeşitliliği zikredilebilir. Haber farklı bakış açılarını içererek, farklı konu, olay ve ilgi alanlarını kapsayarak daha nitelikli hale bürünmektedir.¹⁶

Haberde bulunan bilgilerin tam olup olmadığını kontrol etmek için sorulması gereken 7 soru bulunmaktadır. Bunlar başlangıçta “ne, nerede, ne zaman, neden, nasıl ve kim” soruları olarak sıralanmakta ve 5N + 1K olarak ifade edilmekteyse de zaman içerisinde “nereden” sorusu da eklenerek 6N + 1K şeklinde formüle edilmektedir. Okuyucu kendisine sunulan haberde bu 7 sorunun net cevabını alabilmelidir aksi takdirde haber kusurlu olarak nitelendirilmeye açık hale gelmektedir.¹⁷

1.1.4. Haber Üretim Sürecine Yön Veren Dinamikler

Haber üretim sürecini etkileyen unsurların en temelinde haber kaynakları, hızlı ve güncel sunum imkânı, ekonomik ve siyasi etkiler, okuyucu talep ve beğenileri bulunmaktadır. Yaşanan gelişmeleri haberleştirme süreci olarak açıklanabilen haber üretimi sırasında Amerikalı yazar Bernard Roshco'ya göre haberi oluşturacak bir kısım enformasyon toplumsal etkilerle tutulurken geride kalan kısım haberden atılmakta veya üzerinde

¹⁶ Ağır, “Yeni Medyanın Haber Üretim Sürecine Etkisi”, s. 6.

¹⁷ Mert Civeleker, “Yeni Medya ile Değişen Haber Söylemi: Hürriyet Gazetesi ve Hurriyet.com.tr Örneği”, *1st International Conference on New Trends in Communication* (İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2017), 481.

durulmamaktadır. Bu bağlamda basın üretildiği toplumu yansıtmaktadır ve basının üreteceği içeriklere içinde bulunduğu toplum önemli ölçüde etki etmektedir.¹⁸

Günümüz şartlarında haber dağıtımını noktasında gazeteciler ve ajanslara ek olarak internette nüfuz sahibi başka kişi ve etmenlerin de söz sahibi olmasıyla bilgi kullanılabilir hale geldiği an paylaşılması gereken bir unsur olarak ele alınmaktadır.¹⁹

Habercilik ve medya alanında yaşanan gelişmeler sonucu yapay zekâ dahil her unsurun haber üretim sürecinde aktif rol oynayabileceği ve haber üretim sürecine direkt yön verebileceğini savunan görüşler de bulunmaktadır. Ancak bu görüşler sonucu gazetecilik mesleğinin sonuna geldiğini ileri süren görüşlerin aşırıya kaçtığını belirtmek mümkündür. Zira Recep Ünal ve Ahmet Taylan'ın Barbie Zelizer'den aktardığı “gazetecilik, insanlar kendileriyle ilgili bilgileri başkalarıyla paylaşmaya başladığı andan beri var olmuştur” tanımında da görüldüğü üzere gazetecilik ve daha genel bir ifadeyle habercilik insanlık tarihinin çok kadim bir noktasına kadar uzanabilmektedir. İnsanlığın haber almaya duyduğu kadim ihtiyacın ise toplumsal hayatımız sürdükçe, haber üretim ve tüketim biçimleri farklılaşsa bile yok olmadan devam edeceği öngörülmektedir.²⁰

Geçmişte görev tanımı yalnızca haberin yazımı olan medya sektörü, yaşanan teknolojik gelişmeler ve gazetecilerden çok yönlü becerileri bir arada barındırmasının beklenmesi, sektörün yeni görevleri üstlenmesine de sebep olmuştur. Bütünleşme (*convergence*) olarak kavramlaştırılan bu durumun haber merkezlerine etkisini Jane B. Singer, “Bütünleşik haber merkezleri doğaları gereği çoklu beceriler gerektirir. Bu anlamda haber merkezlerindeki bütünleşme, geleneksel gazetecilik anlayışının bazı gelenekleriyle çelişmektedir.” diyerek özetlerken internetin hayatımıza girmesiyle bilgilerin kolaylıkla ve devamlı güncellenebilir oluşunu geleneksel gazetecilik anlayışından farklı bir durum olarak ele almaktadır. Buradan hareketle bütünleşmenin bir sonucu olarak karşılaşılan multimedya yapısıyla haber içeriği üretimi tekniklerinin geliştirildiğine de değinmek gerekmektedir. Bu bağlamda gazetecilikte haber üretim

¹⁸ Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, s. 11.

¹⁹ Mete Ogün Parlak, “Yeni Medya ve Haberciliğin Dönüşümü”, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7, no. 14 (2018): 60.

²⁰ Recep Ünal ve Ahmet Taylan, “Confrontation of Media Professionals with New Production Styles: Opportunity or Threat?”, *Journalism in Turkey: Practices, Challenges, Opportunities*, ed. Devrim İnce ve Yurdagül Bezirgan Arar, Peter Lang, 2020, s. 194.

sürecine ek olarak haberin okura sunuluş şekli ve haber tüketimindeki dinamiklerin de haber üretimine direkt etki ettiğini söyleyebilmek mümkündür.²¹

Gelişen teknoloji ile birlikte herkesin kolaylıkla erişim sağlayabildiği sosyal medya platformları da haber üretim sürecine yön veren güçlü dinamikler arasında zikredilmelidir. Sosyal medya platformları yerel ya da küresel gelişmelerin çok hızlı ve kolay ulaşılabılır hale gelmesine yol açmıştır.

Manuel Castells'in 2015 yılında ikinci baskısı yayımlanan *Networks of Outrage and Hope* isimli kitabında 2010'un sonlarında Tunus'ta başlayan Arap Baharı'nın hızla diğer Arap ülkelerine yayılması ve Mısır'da Mısır Devrimi olarak ele alınan olayların sosyal medya platformları aracılığıyla nasıl şekillendirildiği incelenmektedir.

Castells, geleneksel protesto yöntemlerinin polisler tarafından aşırı şiddet ile karşılanması ve bu şiddetin cezasız kalması sebebiyle direnişin ilk alanlarının internette başladığını ancak Mısır'daki ilk büyük protestonun, ülkede Ulusal Polis Günü olarak bilinen 25 Ocak 2011 tarihinde başladığını belirtir. Castells, 25 Ocak ve sonrasında gelen gösteri çağrılarının başta *Facebook* olmak üzere sosyal medya araçları kullanılarak bir grup genç tarafından yapıldığını ileri sürerken bir dizi araştırma ile tezini güçlendirmiştir. Mısır'da yaşananların nüfusun büyük bir çoğunluğuna ulaşmasının en temel nedeni olarak internet aracılığıyla gönderilen mesajların, teknolojiyi iyi kullanabilen aktif Mısırlı gençlere ulaştırılabilmesi olarak gören Castells, sosyal medya ağlarının dönemin Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in görevden ayrılmasıyla sonuçlanan Mısır devriminde önemli bir rol oynadığını savunur.

Castells, protestoların organize edilmesi ve büyük kitlelere çağrıda bulunmanın yanı sıra sosyal medyanın yaşananları sansürsüzce duyurabilmede de çok büyük güce sahip olduğunu ve bu gücün olayların seyrini direkt etkilediğini öne sürmektedir. Bu bağlamda protestolara katılan göstericilerin yaşananları cep telefonları ile kaydedip genellikle canlı yayın yaparak *Youtube* ve *Facebook* üzerinden başta ülke genelindeki insanlar ve ardından dünya kamuoyu ile paylaşımlarının insanları protestolar hakkında konuşmaya dolayısıyla da bir gündemin oluşmasına direkt yol açtıklarını belirtir.

Kitabında Mısır'da yaşanan protestoların aktivistlerce *Facebook*'ta planlandığı, *Twitter* üzerinden koordine edildiği, *SMS* yoluyla yayıldığı ve *YouTube* aracılığı ile

²¹ Ünal ve Taylan, "Confrontation of Media Professionals", s. 196.

dünyaya canlı yayınlandığının altını çizen Castells, burada rejimin uyguladığı şiddet içerikli görüntülerin sansürsüz bir şekilde açığa çıkartılmasının Mübarek'e karşı harekete geçiş sürecinde kilit rol oynadığına işaret eder.²²

Castells'in ele aldığı örnek, yaşanan sıcak gelişmeler esnasında haber üretim sürecinin nasıl değiştiğini, haber üretim sürecinde profesyonel gazeteciler olmasa dahil insanların bilgi akışını, bir gücün sansürüne takılmadan, ne şekilde sağlayabildiğini açıkça göstermektedir. Sosyal medya araçlarından önce yerel haber ajansları belirli bir baskı ya da güvenlik tehdidi sebebiyle olayları haberleştirmekten geri durabilir, bunun sonucu olarak da uluslararası basın bölgedeki gelişmelerden haberdar olamayacağı için haber üretimi direkt kontrol altına alınabilen bir unsur olarak görünebilmekteydi. Ancak günümüzde yerel basının bir görüntü veya olayı bültenlerinde ele almaması olayın uluslararası haber merkezlerine ulaşmasını engellemeye muktedir değildir. Zira sosyal medya hem haber üretim sürecine yön veriyor hem de haberin kendisini ilgili kitleye sunabilme gücünü elinde bulunduruyor. Burada belirtmekte fayda vardır ki, bu güç her zaman için pozitif ve doğru sonuçları doğurmayabilir. Zira sosyal medyada kimin ürettiği belli olmayan, teyitsiz ve taraflı bilgiler, insanların düşünce dünyasını yanlış şekillendirebilme riski taşımaktadır.

Son dönemde yaşanan gelişmeler ışığında, sosyal medya gücünü elinde tutan kişilerin, haber üretimine doğrudan yön verebilme gücüne sahip olduğu da söylenebilmektedir. Burada ele alacağımız en güncel örnek İsrail'in Gazze'ye insani yardım ulaştırmak amacıyla yola çıkan Madleen gemisine müdahale ettiğinde, tüm dünyanın aynı anda olay ile ilgili haberleri takip edip gelişmeleri aktarma kaygısı taşımasıydı. Gemi yola çıktığı andan itibaren gemideki aktivistlerin, milyonlarca kişinin takip ettiği sosyal medya hesapları üzerinden, yaşananları gün gün ve farklı dillerde aktararak dünya kamuoyunun konuyu dikkatle ve sansürsüz bir şekilde takip etmesini sağlamaları temelde iki net kazanım sağladı. İlki karşılaşacakları muhtemel müdahalenin dozunu düşünülerek belirlenmesiyle ikincisi bir müdahale karşısında dünyanın herhangi bir yerinde gazeteci kimliği ile bulunan bir kişinin olayı “kaçırmış” ya da global bir olay değilmiş gibi gündeme almaması ihtimalini ortadan kaldırma kazanımıydı. Bu

²² Manuel Castells, *Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age*, Cambridge: Polity Press, 2015, s. 57-60.

duruma bakıldığında sosyal medyada güç sahibi olan kişilerin haberlerin üretiminde de belirli oranda güç sahibi olduğunu kabullenmek gerekmektedir.

Sosyal medya ve internetin hayatın ayrılmaz bir parçası olması ile birlikte insanların kendi imkanları ile ulaşabildikleri bilgi ve haber sayısı bir hayli artmıştır. Bu bağlamda insanların haberler aracılığıyla edindikleri bilgilerin gerçekliğini ve doğruluğunu teyit edebilme imkanında da hatırı sayılır bir artış görülürken ulaşabildikleri metin artışı kişilerde olaylara farklı perspektiflerden bakma, dolayısıyla ortaya yeni görüş ve düşüncelerin çıkmasına imkân sağlamaktadır.

Medya veya kitle iletişim araçları vasıtasıyla okuyucu kitlesine aktarılan bilgilerin yalnızca bilgiden ibaret olmayıp bir mesaj içermesi; okuyucuların sahip olduğu tavır, davranış ve hayatta benimsedikleri yargılarını etkileyip değiştirebilmesi, medya okuryazarlığı kavramının oluşmasına sebebiyet vermiştir.²³

Haberin ilgili tarafça üretiminden sonraki süreçte mesajın alıcıya iletilmesi, yalnızca alıcının kendi ilgi ve kararı doğrultusunda gerçekleşmektedir. Kişiler, kendi ilgi alanları ve merak duydukları konular etrafında bilgi sahibi olma çabası içinde olacakları için bu yönde eğilim sağlayarak sunulan içerikleri takip edeceklerdir.

1.1.4.1. Haber Üretiminde Haber Değer Etmenleri

Walter Gieber tarafından yapılan haber tanımına göre haber gazetecilerin ortaya koyduklarıdır. Bu tanıma göre bir olayın haber değeri taşıyıp taşımadığında karar mercii, haberi oluşturanlar yani gazetecilerdir.²⁴ Gazetecinin yetiştiği ortam, alana/olaya ilgisi, eğitim ve genel kültürü gibi pek çok etmen haber yapılmaya değer konuların seçiminde etkili rol oynamaktadır.

Haber üretimindeki olayların seçilmesinde zikredilen bu etkin faktörler kişiler arasında kolaylıkla değişiklik gösterebilse de araştırmacılar bir enformasyonun haber olup olmadığına karar verebilmek ve bunun okuyucu kitle üzerindeki etkisini arttıracak kriterleri haber değer etmeni başlığı altında toplamaktadır. Haber üretiminde bulunacak

²³ Sinem Yeles Karaman, *Yalan Haber ve Medya Okuryazarlığı: Medya Okuryazarlığının Medya Önyargıları Üzerindeki Etkileri* (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2024), s. 6.

²⁴ Walter Gieber, "News Is What Newspapermen Make It", *People, Society, and Mass Communications*, ed. Lewis Anthony Dexter ve David Manning White, New York: The Free Press, 1968, s. 173.

gazetecinin ele alacağı bilgilerde araması gereken temel özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir.

- Doğru ve gerçek olmak
- Tarafsız olmak
- Yeni ve güncel olmak
- İlgi çekici olmak
- Önemli olmak

İlk maddeden başlayarak sıralanan özellikleri açıklamak gerekirse; üretilen metne haber denilebilmesi için aranan ilk şart bilginin doğru ve gerçek olmasıdır. Doğru ve gerçek bilgi içermeyen kurgulanmış metinler haber olarak nitelendirilmemektedir. Üretilen haberin üslubu çeşitli etkenlere bağlı olarak değişmeye müsait olsa da haberin içerdiği bilginin doğruluk ve gerçekliği kurum ve/veya haberi üreten kişiye göre değişiklik gösteremez. Haberin doğru ve gerçek olması ile yakından ilintili bir özellik olan tarafsız olma özelliği de yaşanan gelişmeyi değişime uğratmadan yaşandığı şekilde okuyucuya aktarmak anlamına gelmektedir. Gazeteci, görevi gereği aktardığı olayı bütün bakış açılarını aktarabileceği bir formatta çerçevelemeli ve haberini oluştururken herhangi bir bakış açısına meyletmemelidir.²⁵

Haberin yeni ve güncel olması geleneksel habercilik olarak isimlendirilen dönem için daha uygun bir özellik olsa da günümüzde de bir olayın gerçekleştiği zaman ile haberleştirildiği zamanın uyumu önem arz etmektedir. Taze ve bayat haber olarak isimlendirilen ve okuyucunun da aktif bir şekilde kullandığı bu sıfatlar haberin zamanına bağlı olarak haber değerinin ölçülmesinde önemli bir etkidir. Yeni medyanın gelişimi ve internet üzerinden veri akışının durmaksızın sağlanması ile günümüzde ulaşılan bilgilerin olabilecek en hızlı şekilde haberleştirilmesi ve okuyucu ile paylaşılması elzemdir.

İnsanlar bilmedikleri veya daha önce karşılaşmadıkları olaylardan haberdar olma eğilimi içindedir. Bu bağlamda ilginç olma özelliği de bir olayın haber değeri taşıyıp taşıyamamasındaki önemli etmenlerdendir. Bir olayın ilginç olması ve haberleştirilmeye değer görülmesi arasındaki güçlü bağlantıyı en güzel açıklayan örneklerden biri olarak *New York Sun* gazetecilerinden John Bogart'ın verdiği “Bir köpek insanı ısırırsa bu bir

²⁵ Civeleker, “Yeni Medya ile Değişen Haber Söylemi”, s. 480.

haber olmaz ancak bir insan köpeği ısırsa bu olay bir haberdır.” cümlesi zikredilebilmektedir. Önemli olma özelliği ise olayın ölçüsü ve sonucu ile ilintili bir şekilde ele alınmaktadır.²⁶

1.1.5. Haber Üretiminde Gazetecinin Rolü Ve Sorumlulukları

Haber üretim sürecine yön veren unsurlar ve haber üretiminde bulunacak gazetecinin ele alacağı bilgilerde aradığı özelliklere ek olarak üretim sürecinin başrolündeki gazetecinin sahip olması gereken sorumluluklardan da bahsetmek gerekmektedir.

Tokgöz haber yapma ve verme işlevleriyle ilgili görüşlerini beyan ettiği bölümde gazetecilik ve gazeteci için iki tanım öne sürmüştür. Tokgöz’e göre gazetecilik haber içeriği taşıyan bilgilerin bir araya getirilip düzenlenmesi ardından ulaştırılmasını ifade eden işlem iken gazeteci, hedef kitlesi için en elzem gördüğü bilgileri toplayan, haberleştiren ve alıcısını düşünmeye yönlendirendir.²⁷ Bu tanımda da görüldüğü üzere gazeteciler, hedef kitleye haber ulaştırma amacı ile bilgileri veren aynı zamanda haberi üretmek üzere bilgileri alan konumda bulunmaktadır.²⁸

Ünal ve Taylan’ın, *Journalism for a Changing World: How Journalists Perceive Transformation?*²⁹ başlığı altında yaşanan teknolojik gelişmelerin haber üretimi süreci üzerindeki direkt etkisini gözler önüne sunabilmek üzere Türkiye’nin ana akım olarak isimlendirilen sayılı medya kuruluşlarında çalışan 11 gazeteci ile yaptığı röportajlar, değişen haber üretim sürecinde gazetecinin kazandığı yeni rol ve sorumlulukları görebilmemize olanak sağlamaktadır.

Gazetecilere yöneltilen bilgi teknolojilerinin gelişimi ile günlük haber üretim pratikleri arasındaki ilişki sorusuna gazetecilerin çoğunluğu tarafından olumlu dönütler alındığı aktarılmıştır. Özellikle iletişim hızının artması ve iletişim kanallarında görülen çeşitlenme hem haber ile ilgili kaynak bilgiye hem de fotoğraf veya videoya ulaşmanın önünü açan önemli gelişmeler olarak zikredilirken bu gelişme gazeteciye yeni bir sorumluluk yüklemiştir. Bu sorumluluk röportaj yapılan gazetecilerin de değiştiği gibi “trendleri takip etme” sorumluluğudur ve bu takip oldukça hızlı bir şekilde yapılmalıdır.

²⁶ Civeleker, “Yeni Medya ile Değişen Haber Söylemi”, s. 481.

²⁷ Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, s. 10.

²⁸ Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, s. 17.

²⁹ Ünal ve Taylan, “Confrontation of Media Professionals”, s.199.

Buradan hareketle yeni nesil bir gazeteci, kendi kaynakları dışında başka meslektaşlarını ve haber ile ilgili kurum/kuruluşların sosyal ağlarına ek olarak insanların etkileşimde bulunduğu sosyal medya hesaplarını da takip etmek durumundadır.³⁰

Haber üretiminin tarihi serüveninde başlangıçta yalnızca gazetecilerin ve büyük medya kuruluşlarının varlığından bahsetmek mümkün olsa da yeni medyanın gelişmesi ile kişiler ve bir kurum/kuruluşa bağlı olmadan çalışan gazeteciler de diledikleri sosyal medya platformları aracılığı ile haber üretiminde bulunabilmektedir. Ancak sosyal medya araçlarını kullanarak haber üretimi yapan herkesin gazeteci olarak anılamayacağını belirtmekte fayda vardır. Yaşanan gelişmeler sonucu kişiler ve bir kurum/kuruluşa bağlı olmadan çalışan gazetecilerin kolaylıkla haber üretmesinin getirdiği avantajların yanı sıra dezavantajlar da mevcuttur. Bunlardan en önemlileri bilgi kirliliğine sebebiyet vermek, yanlış haberlerin süratle yayılması ve gazetecilik etik kurallarının iş bilmez kişilerce ihlal edilmesidir.³¹

Yanlış haberlerin süratle yayılmasını önlemek de gazetecinin haber üretimindeki görev ve sorumlulukları arasında en üst sıralarda yer alırken yeni medya ve gelişen dünyanın tüketiciye sunduğu “hız” unsuru gazetecilerin de kasıtsız da olsa yanlış haberlerin yayılmasında rol oynayabilmesine sebebiyet verebilmektedir. Yeni medyanın en güçlü ve aynı zamanda en zayıf yönü olarak nitelenen hız ve hızlı olan kazanır fikriyle hareket etmek, haber merkezine aynı hızda ulaşan onlarca bilgi ve görsel arasında gazetecinin yeterli analizi yapamaması sonucu ciddi hatalarla sonuçlanabilmektedir. Dahası bu yanlış sonrasında fark edilip düzeltilse bile yanlış haberin yayılma hızına kıyasla daha düşük bir oranda gerçek bilgilerin yayıldığı gözlemlenmektedir.³² Bu noktada çok sayıda yerel ve uluslararası haber ajansı, hem kendi bünyelerinde çalışan gazetecilerin yanlış, eksik ya da çarpıtılmış haber yapmasının önüne geçmek hem de dünya kamuoyuna doğru bilgi verme misyonunu gerçekleştirmek üzere haber teyit birimlerini kurmuştur. Bu birimler gazetecinin doğru bilgi ile haber üretme sorumluluğunu tam olarak yerine getirmesi için elzem olmakla birlikte ilerleyen süreçte yapay zekâ ile hazırlanan görüntü, ses ve haberlerin artmasıyla medya sektörü içinde önemi kat be kat artacak birimler olarak karşımıza çıkacaktır.

³⁰ Ünal ve Taylan, “Confrontation of Media Professionals”, s. 200.

³¹ Ağır, “Yeni Medyanın Haber Üretim Sürecine Etkisi”, s. 4.

³² Ünal ve Taylan, “Confrontation of Media Professionals”, s. 205.

1.1.6. Haber Üretimi Ve İdeoloji ilişkisi

Haberlerin insanın zihin dünyası üzerinde büyük etki oluşturabilmesi ve kitleleri harekete geçirebilme gücüne sahip olması ile belirli bir insan topluluğunun benimsediği düşünceler olarak ele alınan ideoloji kavramları arasındaki ilişkinin gözlemlenmesi muhtemeldir. Bu sebeple ideolojinin zaman içerisinde kazandığı tanımlar, dil, medya ve çeviri ile ilişkisinin yanı sıra haber üretimi sürecine etkilerinin bu çalışmada konu edilmesi gerekli görülmüştür.

İdeoloji kavramı, ihtiva ettiği anlam çeşitliliği bakımından kimi zaman olumlu bir düzlemde kullanılırken kimi zaman da olumsuz bir düzlemde kullanılıp ilgili konu/kişinin taraflı, hatalı, bağınaz benzeri olumsuz özelliklere sahip olduğunu betimlemek üzere karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilimlerce ele alındığında da kavramın tek bir tanımının olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Birsen Örs'e göre kavrama karşı gösterilen tanımlama farklılıklarının arkasındaki esas neden ideolojinin din, kültür, mitoloji, dil ve söylem ile yakından ilişkili olmasıdır.³³ Kavramın, birden fazla boyut ve birçok fenomenle ilişkili olması tanımlanmasını ve kendisine has özelliklerin açığa çıkartılmasını zorlaştırmaktadır. Örs, ideolojinin insanlık tarihinin her aşamasında özellikle filozoflarca üretildiğini ancak 19. ve 20. yüzyılların “ideolojiler çağı” olarak isimlendirilebilecek kadar ileri gitmesini toplumsal, siyasal vb. konulardaki görüşlerin artık kitlelerce üretilmeye başlanması ve fikir üretmenin düşünürlerin tekelinden çıkması ile bağdaştırır.³⁴

İlk kez ortaya atıldığında düşünceler bilimi olarak Fransız Antoine Destutt de Tracy tarafından ileri sürülen ideoloji kavramı, zaman içerisinde siyasal ve sosyal muhtevalar kazanarak gelişmiş, günümüzde ise sıklıkla olumsuz siygalarda kullanılan bir kavram haline gelmiştir.³⁵ İdeoloji, zaman içerisinde gelişmesi, birden fazla maksadı ifade etmek üzere kullanılması ve evrilmeye devam etmeye müsait bir kavram olması sebebiyle tek bir tanımlamasının yapılması oldukça zor bir kavramdır. Ancak ileriki

³³ H. Birsen Örs, “İdeoloji: Karmaşık Dünyayı Anlaşılır Kılmak”, *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*, der. H. Birsen Örs (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008), s. 5.

³⁴ Örs, “İdeoloji,” s. 6.

³⁵ Ümmügülsüm Albiz, *Çeviride İdeoloji: 1960-1980'li Yıllarda Türkiye'de Yayıncılık ve Çeviri, Çeviri Eserler ve Dergicilik Faaliyetleri* (Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2018), s. 6.

bölümlerde de inceleneceği gibi ideolojinin dini, siyasi, sosyal ve toplumsal bağlamların içerisinde kolaylıkla gözlemlendiği açıktır.

İdeolojinin birbiriyle bağdaştırılamaz derecede farklı anlamlar ifade eden bir kavram olduğunu; tek ve kapsamlı bir tanım ile tanımlamanın ise mümkün olamayacağını kabullenerek ideoloji hakkında ileri sürülen tanımları kitabında sıralayan Terry Eagleton, birbirinden farklı tanımları zikrederek ideoloji kavramının kapsadığı geniş anlam çeşitliliğini göstermektedir. Bu bağlam ışığında Eagleton, ideoloji için “toplumsal yaşamdaki anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci” ve “belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi” gibi ideolojinin bir düşünceler ve üretim bilimi olduğunu öne çıkaran olumlu tanımların yanı sıra “bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan fikirler”, “yanlış fikirler”, “sistemli bir şekilde çarpıtılan iletişim” ve “toplumsal çıkarlarca güdülen düşünce biçimleri” gibi olumsuz anlamlar ihtiva eden tanımlamaları da zikretmiştir.³⁶ Eagleton, zikrettiği tanımlardan yola çıkarak bir kimsenin kendi fikirlerinin ideolojik olduğunu kabul etmeyeceğini belirtmiştir. Zira ideoloji tanımı genellikle “öteki” olarak tanımlanana atfedilir.³⁷ Tanımlama farklılıklarına rağmen ideolojiler, sosyal yapılar, kültürel etkileşimler ve ferdi bilinç düzeyleri hakkında bilgi sahibi olunmasında kilit bir göreve sahiptir.³⁸

Siyaset bilimi uzmanı Türk’ten aktarıldığı üzere, her düşünce bir ideoloji olarak kabul edilememekte, bir düşünce sisteminin ideoloji olarak tanımlanabilmesi için toplumun algısını yönlendirmeye muktedir olma şartı aranmaktadır.³⁹ İdeoloji üzerine çeşitli çalışmalar yapan araştırmacıların tanımlamalarından yola çıkarak ideolojiyi iki kategoride ele almak mümkündür. İlk kategorideki, liberalizm, komünizm, Marksizim gibi “izm”ler olarak tanımlanan ideolojiler, kendi etki alanlarındaki aktörleri belli kimliklerle biçimlendiren ideolojilerdir.⁴⁰ İkinci kategoriye oluşturan araştırmacılar ise, ideolojiyi dünyaya karşı içimizde barındırdığımız normal ve ortak anlayış olarak görürken ideolojinin belirli bir güç tarafından topluma nüfuz ettirilemeyeceğini ancak doğal bir kabullenme süreci ile toplumun tüm seviyelerine ulaşabileceğini

³⁶ Terry Eagleton, *İdeoloji*, çev. Mutlalip Özcan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996, s. 18.

³⁷ Eagleton, *İdeoloji*, s. 19.

³⁸ Yusuf Devran ve Burak Duman, “Dil, Söylem ve İdeoloji Perspektifinde ‘Yoksul’ Filminin Eleştirisi,” *Communicata* 29 (2025): 63, <https://doi.org/10.32952/communicata.1630441>

³⁹ Yusuf Devran, *Haber Söylem İdeoloji*, İstanbul: Başlık Yayın Grubu, 2010, s. 15.

⁴⁰ Devran, *Haber Söylem İdeoloji*, s. 16.

savunmaktadır.⁴¹ İdeolojiler, birey ve toplumların gerçekliği kavrayışını biçimlendirirken⁴² her zaman “biz ve öteki” inşası içerisinde bulunmaktadır. Özellikle kriz ve çatışma anlarında ideolojilerdeki “biz” iyiliği, “ötekiler” ise kötülük algısını inşa ederken toplumsal gruplar arasındaki sınırları keskinleştirerek derinleştirmekte aktif rol oynamaktadır.⁴³

Norman Fairclough’a göre ise ideoloji ve güç kavramı birbiriyle yakından ilişkilidir. Fairclough, belirli geleneklerin içinde bulundurduğu ideolojik varsayımlar ile bu geleneklerin kendi doğasını, bu geleneklerin temelini oluşturan güç ilişkilerine bağlar. Ayrıca Fairclough, ideolojiyi güç farklılıklarını olağan ve tekrarlayan yollarla meşrulaştırma aracı olarak da görmektedir.⁴⁴ Fairclough gibi Croteau ve Hoynes da ideoloji ve güç kavramı arasında yakın ilişki bulunduğunu savunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının ideolojik terimlerle anlaşılır kılınabileceğini savunan ikili, kitle iletişim araçlarının belirli fikirleri öne çıkartırken diğerlerini geri planda bırakacak tarza bir iletişim şekli olarak ifade edilebileceğini belirtmektedir.

Bu sebeple Croteau ve Hoynes medyanın güçlülerin düşüncelerinin halk arasında yayıldığı ve okuyuculara bu fikirlerin empoze edildiği bir alan olduğunu savunarak medyanın güçlülerin temsilcisi olduğunu açıkça ifade etmektedir. Haberleri güçlü temsilcilerin ürünü olarak kabul eden Darwish’e göreyse çevirmenler ve çeviri yoluyla haber üreten gazeteciler düşüncelerini kitlelere aktaran güçlü temsilciler altında çalışmaktadır.⁴⁵

Croteau ve Hoynes’a göre “medya metinlerinde hangi fikirlerin var olduğunu, bunların nasıl üretildiğini, zamanla nasıl değişime uğradığını ve ne zaman meydan okuduğunu görmemiz” ideoloji ve medya arasındaki ilişki sayesinde mümkün olmaktadır. Croteau ve Hoynes haber üretimi ile ideolojik bakış açısı üretmenin eş zamanlı olduğunu ileri süren akademik çıktılarını olduğunu belirtmektedir. Bu çıktılardan

⁴¹ Devran, *Haber Söylem İdeoloji*, s. 17.

⁴² Devran, *Haber Söylem İdeoloji*, s. 18.

⁴³ Devran, *Haber Söylem İdeoloji*, s. 19.

⁴⁴ Norman Fairclough, “Introduction: Critical Language Study”, *Language and Power*, ed. Christopher N. Candlin, England: Addison Wesley Longman Limited, 1996, s. 2.

⁴⁵ Mahdi Aslani ve Bahloul Salmani, "Ideology and Translation: A Critical Discourse Analysis Approach towards the Representation of Political News in Translation", *International Journal of Applied Linguistics & English Literature* 4, no. 3 (2015): 81, <https://doi.org/10.7575/aiac.ijalel.v.4n.3p.80>.

biri ortaya konulan ürünün, üreticinin düşüncelerini taşıması iken diğeri haberlerin içinde bulunduğu toplumun kabul görmüş değer yargılarını yeniden teyit etme özelliğidir.⁴⁶

Croteau ve Hoynes gibi Fairclough'de medyanın ortaya koyduğu ürünlerin ideolojik olarak işlev gördüğünü ve bu metinlerin ideoloji tarafından düzenlendiğini ileri sürmektedir. İleri sürdüğü bu düşüncesi ışığında da Fairclough, “medyanın egemenlik ve sömürgeye dayalı toplumsal ilişkilerini yeniden üretmede aktif rol oynadığının” altını çizmektedir.⁴⁷

Akademisyenler gazete haberlerini Katharina Reiss'in metin türleri tipolojisinde bilgilendirici içerik kategorisine koymaktadır. Ancak, haberler yaşanan gelişmeler ile ilgili bilgi aktarmaya ek olarak ideolojik bir bakış açısını da aktarma gücüne sahip olduğu için haber metinleri ifade edici türe (*expressive type*) de yakındır. Yani haber metinleri okuyucunun zihin dünyasını yönlendirmeye kadir unsurlar içermektedir.⁴⁸

Political Discourse, Media and Translation isimli kitapta yayımlanan üçüncü bölümde bir vaka çalışması yürüten Maria Cristina Caimotto, 2006'da İtalya'da yapılan ulusal seçimin ardından Wolfgang Munchau'nun İtalyan ekonomik durumuna ilişkin analizler yaptığı makaleye karşı tepkileri incelemiştir. Caimotto, Munchau'nun makalesini düzgün bir çeviriye en yakın sayılabilecek bir yöntemle aktaran *Corriere della Sera* isimli gazetenin yayımladığı çevrimiçi makaleyi ele alır ve yayımlanan çevrimiçi makalenin başlığından içeriğine kadar okuyucuya yorum katılarak sunulduğunu ve anlam karmaşası yaşandığını örneklerle gözler önüne serer. Caimotto'nun çıkarımlarında gösterdiği üzere, yeni hükümetin az bir farkla kazanılmış bir zaferin sonucu olarak kırılğanlığını kabul etmeyi amaçlayan bir makale, yeni Başbakan Romano Prodi'nin somut zaferine karşı çıkan bir makaleye dönüştürülmüştü.⁴⁹

Bu bağlamda Munchau'nun yayınlamış olduğu makalenin İtalyan medyasına sunuluşunda çeviri-haberleştirme ve çerçeveleme tekniklerinin kullanıldığı açıkça gözlemlenmektedir. Munchau'nun ekonomik durumu ele aldığı makalesinin çevirisi

⁴⁶ Aslani ve Salmani, “Ideology and Translation”, s. 80.

⁴⁷ Aslani ve Salmani, “Ideology and Translation”, s. 80.

⁴⁸ Seniha Devicioğlu, *A Study of Journalistic Translation: The Case of the Turkish Translation of News Related to the Russia - Ukraine Conflict* (Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023), s. 17.

⁴⁹ M. Cristina Caimotto, “Translating Foreign Articles with Local Implications: A Case Study”, *Political Discourse, Media and Translation*, ed. Christina Schäffner ve Susan Bassnett, UK: Cambridge Scholars Publishing, 2010, s. 76-82.

yapıldığında siyasi durumu ele alan bir makaleye dönüşmesi İtalyan kamuoyuna metnin farklı bir açıdan sunulmasına sebep olmuştur. Tüm bu analizlerin sonunda çevirinin sadece dilsel bir aktarım faaliyetinden öte zaman zaman ideolojik bir yeniden konumlandırma işlevi görebildiği ve mevcut metnin yeniden çerçevelendirilmesine olanak sağladığı kolaylıkla söylenebilmektedir.

Tüm söylenenlerden hareketle medyanın söylemi ve dolayısıyla dili kullanan bir iletişim aracı olarak sahip olduğu sosyal gerçeklik algısını iletip okuyucuların zihin dünyasını etkileme gücüne sahip olduğu söylenebilmektedir.⁵⁰ Ancak medyanın yalnızca ideolojik çıktılar sunduğu ve tüm haberlerin okurun zihin dünyasını etki altına almak üzere tasarlandığını ileri sürmek aşırıya kaçmış bir yorum olarak görülmektedir.

Fairclough, dil, ideoloji ve güç kavramlarının ilişkisini incelediği bölümde toplumsal kurumları, kurum içindeki farklı gruplarla ilişkili çeşitli “ideolojik-söylemsel oluşumlar” (*ideological-discursive formations*) içeren yapılar olarak gördüğünü belirtmektedir. Fairclough, genelde net bir şekilde baskın olan tek bir “ideolojik-söylemsel oluşum”un bulunduğunu ve bunun da kendi söylem normlarına sahip bir tür “söylem topluluğu” olduğunu ileri sürmektedir. Fairclough, baskın bir “ideolojik-söylemsel oluşum”unun özelliğinin ise ideolojileri “doğallaştırma” kapasitesi olduğunu belirtir. Burada doğallaştırma ile belirtmek istediği bunları ideolojik olmayan “sağduyu” olarak kabul ettirebilme becerisidir.⁵¹ Fairclough’un ileri sunduğu toplumsal kurumlar kavramı içerisinde de haber yazımını üstlenen kurumların bir kısmının bulunabileceğini söylemek zor olmamaktadır.

Nihal Yetkin Karakoç, makalesinde ideolojik sebeplerle müdahale edildikten sonra ortaya 3 farklı kategoriye ayrılabilmeyle elverişli metinlerin çıkabileceğini belirtmektedir. Bunlar birbirleriyle çelişen ifadeler içeren haber metinleri, gerçeğin dışında bilgiler içeren haber metinleri ve gerçeğe aykırı bilgiler içeren haber metinleridir.

Birbirleriyle çelişen ifadeler içeren haber metinlerinde, haber üretiminde en sık kullanılan stratejinin etiketleme olduğunu belirten Karakoç, CBS News’ın 3 Şubat 2016 tarihinde Kudüs’te yapılan saldırıya “*3 Palestinians killed as daily violence grinds on*” şeklinde başlık atmasına Arutz Sheva’nın genel yayın yönetmeni Ari Soffer tarafından

⁵⁰ Aslani ve Salmani, “Ideology and Translation”, s. 80.

⁵¹ Basil Hatim ve Ian Mason, “Discourse and the Translator”, *Language and Power*, ed. Christopher N. Candlin, England: Addison Wesley Longman Limited, 1996, s. 27.

yöneltiren Filistinlilerin kurban olarak gösterildiğini belirttiği eleştirisini örnek olarak göstererek ülkelerin sahip olduğu ideoloji sebebiyle haberdeki aynı kişiler veya yapılanmalardan bir ülkede terörist sıfatıyla anılmalarının diğer bir ülkede ise bunların özgürlük savaşçısı veya direnişçiler olarak anılmasının olağan olduğunu belirtmektedir.

Makalede gerçeğin dışında bilgiler içeren haber metinlerine, Yunan asıllı habercilerin, siyasi nedenlerle, Türk üst düzey yetkililerin KKTC ismini zikrederek vermiş olduğu demeci çevirdikleri sırada “işgal altındaki topraklar” ifadesinin kullanılması örnek olarak verilmiştir. Yine Karakoç makalesinde, gerçeğe aykırı olacak şekilde yapılan habere Trump’ın ABD Büyükelçiliği’ni Tel Aviv’den Kudüs’e taşıma kararının ardından 19 Ocak 2017’de *Washington Post* gazetesinin iki şehir arasında asıl mesafenin yaklaşık 33 mil olmasına rağmen 50 mil olarak belirtilmesi örneğini vermiştir.⁵²

1.1.7. Haber Üretimi Ve Çevirisinde İdeolojik Amaçlarla Kullanılabilen Teknikler

Haber üretimi esnasında kullanılan ve bunların incelenmesi sonucu belli amaçlara hizmet etme gayesi ile kullanıldığı tespit edilen bazı teknikler zaman içerisinde araştırmacılar tarafından tanımlanmıştır. Bu tekniklerin kullanım amaçları arasında ideolojik sebepler de bulunmaktadır. Ayrıca bu teknik ve araçlar, haber üretiminde olduğu gibi medya çevirisi esnasında sıklıkla karşılaşılabilen unsurlardır.

Bu tekniklerden sıklıkla karşımıza çıkan, propaganda, manipülasyon, patronaj, enformasyon, dezenformasyon, mezenformasyon, çerçeveleme ve söylemin yeniden şekillendirilmesi aşağıda detaylı olarak açıklanacaktır.

1.1.7.1. Propaganda

En yalın haliyle “yaymaca” olarak ifade edilen propaganda kelimesi “bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla gerçekleştirilen

⁵² Nihal Yetkin Karakoç, “Basındaki Haber Çevirilerine Çeviribilim ve Çeviri Eğitimi Açısından Bir Bakış”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 37, no. 1 (Haziran 2020): 64, <https://doi.org/10.32600/huefd.519750>.

çalışma”⁵³ anlamına gelmektedir. Burada karşı tarafı ikna etme süreci birtakım amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilir.

Medya aracılığıyla gerçekleştirilen propaganda ise kavramsal olarak “eksik, yanlış, kasıtlı ve tasarlayarak, bildirim ve bilgi verme” ve “planlı olarak gerçekleştirilen inandırma etkinliği” olarak açıklanabilir. Bu çerçevede bakıldığında propaganda faaliyeti yürüten medya kuruluşlarının doğru bilgi aktarma kaygısı taşımadığı ve yalan ve/veya yanlış bilgi üretebildiği söylenebilmektedir.⁵⁴ Buna ek olarak propaganda sadece yeni bir fikrin yayılması ve bu fikrin kitleye aşılmasında değil bazı durumlarda hazır ve var olan ideolojik kurguların devam ettirilmesi için de başvurulmuş bir yöntemdir.⁵⁵

1.1.7.2. Manipülasyon

Manipülasyon bir diğer ismiyle yönlendirme, çeşitli yollarla bilgileri değiştirme işlemidir.⁵⁶ Medya sektöründe ise haberlerin bir takım siyasi, ekonomik, dini ve toplumsal çıkarlar gözetilerek kullanılması anlamına gelir. İletişimin her alanında sıklıkla başvurulabilecek bir yöntem olmasının yanı sıra bireyler, kurumlar hatta devlet ve kamuoyu arasında da kullanılabilmektedir.⁵⁷

1.1.7.3. Patronaj

Kelime olarak yönetim ve gözetim⁵⁸ anlamlarına gelen patronaj, kavram olarak metinler üzerine kurulan bir kontrol mekanizmasını ifade etmektedir. Patronajda odak noktalardan biri edebiyatın ideolojik bölümüdür. Bu sebeple istenilen edebi eserlerin dışında kalan metinlerin okunup yazılmasını engellemek amacıyla faaliyet göstermektedir.

İdeolojik, ekonomik ve prestij olmak üzere üç unsuru barındıran patronajı uygulayan patron edebi anlayış ile toplum ve kültürü arasındaki bağı düzenlemekle yükümlüdür.⁵⁹ Bu tanım ve hedefler her ne kadar toplum yararını gözetiyormuş gibi

⁵³ Türk Dil Kurumu, “Propaganda”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).

⁵⁴ Karaman, *Yalan Haber ve Medya Okuryazarlığı*, s. 40.

⁵⁵ Karaman, *Yalan Haber ve Medya Okuryazarlığı*, s. 41.

⁵⁶ Türk Dil Kurumu, “Manipülasyon”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).

⁵⁷ Karaman, *Yalan Haber ve Medya Okuryazarlığı*, s. 41.

⁵⁸ Türk Dil Kurumu, “Patronaj”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 30.12.2024).

⁵⁹ Albiz, *Çeviride İdeoloji*, s. 65.

gözükse de günümüzde yüzde yüz yarar için kullanıldığı söylenemez. Kavram Haber Çevirisinde Karşılaşılan Zorluklar bölümünde daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.1.7.4. Enformasyon, Dezenformasyon ve Mezenformasyon

Enformasyon, “danışma ve haberleşme”⁶⁰ anlamlarını taşıyan bir kavramdır. Enformasyon üzerine düşünüldüğü zaman “işlenebilir veri, işlenebilir ve aktarılabilir veri” anlamlarını ihtiva etmekle birlikte “bilgi, haber, malumat, deney ve gözlem” ile kazanılıp genişletilebilen de bir kavramdır.⁶¹ Enformasyon, haberleşme hürriyeti açısından hem bilgi verme hem de bilgi almayı içinde barındıracak şekilde tanımlanmalıdır.⁶²

Bilgi toplumların hayatını kolaylaştıran bir etmen olmasının yanı sıra farklı toplumların kültürlerarası iletişim kurmasında etkili olan bir değerdir ve insanlar kendilerine ulaştırılan bilgiler ışığında dünyayı tanıma fırsat bulduğu gibi yaşananları takip etmektedir. Bu bağlamda bilginin iletilmesi ve paylaşılması amacıyla enformasyon teknolojilerinin geliştirilmesi sanayi devrimi sonrası gözlemlenirken yaşadığımız çağda enformasyon kitleleri şekillendirmeye gücü yeten bir unsur haline gelmiştir.⁶³

Kavram ile ilgili altının çizilmesi gereken bir husus da “kontROLSÜZCE ve medya aracılığı ile çoğaltılabilir bilgi”⁶⁴ olmasıdır. İçinde bulunduğumuz çağın getirilerinden biri olarak toplumda bilgi sayısal olarak artsa da kalite olarak değersizleşme eğilimi içindeyken gerekli olup olmaması ayırt edilmeksizin her tarz bilgi kitle iletişim araçları vasıtasıyla dolaşıma sokulmaktadır. Medyanın enformasyonu, kitle iletişim araçları kullanılarak yayması demokrasi kültürünün kökleşmediği toplumlarda, çıkarlarını gözetmek ve siyaset içerisindeki konumlarını pekiştirmek için belli gruplarca kullanılabilmekte ve bu durum demokrasinin aleyhine sonuçlar doğurabilmektedir.⁶⁵

⁶⁰ Türk Dil Kurumu, “Enformasyon”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).

⁶¹ Şafak Ural, “Enformasyon Kavramı Üzerine”, *Türk Kütüphaneciliği* 26, no. 3 (2012): 537.

⁶² Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, s. 16.

⁶³ Nihan Dönmez, “Yazılı Basında Risk Tasarımı: Çernobil Nükleer Santrali Kazasına İlişkin Haberlerin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11, no. 61 (2018): 811. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2974>.

⁶⁴ Karaman, *Yalan Haber ve Medya Okuryazarlığı*, s. 42.

⁶⁵ Dönmez, “Yazılı Basında Risk Tasarımı”, s. 813.

Bu tarz denetlemeden uzak bir şekilde dolaşıma giren her türlü bilgi ise kendi içerisinde risk ihtimali taşır. Bu bilgilerin içerisinde bulunan risk ihtimali ise doğrudan korku kavramını ihtiva eder ve en nihayetinde bilgi toplumundan risk toplumuna dönüşüm gözlemlenebilir.⁶⁶ Bu sebeple enformasyon başlığı altında toplanan bilgiler daima teyide muhtaç olmakla beraber doğru haber üretme amacıyla bir süzgeçten geçirilmelidir.

Zaman içerisinde enformasyon kavramına eklenen ekler ile haberleşme alanında kullanılan dezenformasyon ve mezenformasyon kavramları oluşturulmuştur. Dezenformasyon en basit tanımıyla “bilgi çarpıtma”⁶⁷ anlamını taşıırken mezenformasyon kavramı “yanlış ve yanıltıcı bilgi”⁶⁸ anlamına gelir. İki kavram birbirlerine anlamsal olarak yakın ve ortak sonuca götürse de dezenformasyonu mezenformasyondan ayıran en önemli nokta dezenformasyonun kasıtlı olarak yanlış verilen bilgi anlamı taşımasıdır.⁶⁹ Mezenformasyonda ise sehven yani kasıt gözetmeksizin bir yanlış bilgi aktarımı söz konusudur.

1.1.7.5. Çerçeveleme

Çerçeveleme en yalın haliyle bilgi alışverişi veya iletişim aracılığıyla insan bilincini kontrol altına alma yöntemi olarak açıklanabilmektedir. Bu durum belirli bir konunun, kurumsal ya da ideolojik sebeplerle, diğerlerine kıyasla daha fazla zikredilerek göz önünde tutulması ile yapılır. Bu bağlamda alıcının geliştireceği tutumlara etki eden çerçevelerin hem kurumsal hem ideolojik etkenlerin bir araya gelişi ile oluştuğunu söylemek mümkündür.⁷⁰

Deniz Kılıç’ın aktardığına göre, Entman çerçeveleme kuramının iki temel unsurunu “seçim” ve “göze çarpma/dikkat çekme” olarak ifade etmektedir. Haber metni

⁶⁶ Dönmez, “Yazılı Basında Risk Tasarımı”, s. 812.

⁶⁷ Türk Dil Kurumu, “Dezenformasyon”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).

⁶⁸ Cambridge Dictionary, “Misinformation”, Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org> (erişim 06.01.2025).

⁶⁹ Sinem Yeles Karaman, “Yalan Haber ve Medya Okuryazarlığı: Medya Okuryazarlığının Medya Önyargıları Üzerindeki Etkileri” (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024), s. 43.

⁷⁰ Deniz Kılıç, “Türk Basınında İran Nükleer Krizi’nin Sunumu: Haberlerin Çerçevenmesi”, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* 6 (2007) 70.

içerisindeki bir kısmı çerçevelemek için, o konuyu hedef kitle için daha cazip bir forma kavuşturmak elzemdir.⁷¹ Çerçevelemenin ise iki yerde konumlandırılabilirdi bunlardan ilkinin metnin kendisinde ikincisinin de hedef kitlenin zihin dünyasında olduğu belirtilmektedir.⁷²

1.1.7.6. Söylemin Yeniden Şekillendirilmesi

Söylem, sözlük anlamına bakıldığında “bir fikri ortaya koymadaki yaklaşım şekli”⁷³ olarak tanımlanmaktadır. Söylem ve dil arasındaki ilişkiyi en sade şekilde tanımlamak için söylemin bir dil pratiğinden ibaret olduğu; dilin toplumsallığından ziyade söylemin bireysel bir olgu olduğu ve yazılı, sözlü veya görsel materyallerle kitleye aktarılabilirdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca söylem toplumsal bir kontrol aracı olarak kabul edildiğinde, söylemi kontrol eden toplumu da kontrol altına alma gücüne erişmektedir.⁷⁴

Söylemi kavramsal olarak daha derinlemesine incelemek ise haber yazımının ne denli titizlikle yürütülmesi gereken bir metin üretimi olduğu; bir kelimenin ve bağlacın seçimi, bir paragrafın takdim veya tehir edilmesinin yıllarca araştırmacılar tarafından bir problem olarak incelenmesini anlaşılır kılmak adına önemlidir.

Newton’un ileri sürdüğü mutlak zaman ve uzay fenomeni içinde değil belirsiz ve kaotik bir söylem evreninde yaşadığımızı ileri süren Edibe Sözen, söylemi yirminci yüzyılda keşfedilip yirmi birinci yüzyılın ta kendisini oluşturan bir kavram olarak konumlandırmaktadır. Hayatın söylemlerle gerçekleştiğini belirten Sözen, hayatın kaotikliğini söylemler evreninin kaotikliği ile ilişkilendirmektedir. Sözen, söylem ile birlikte tek bir evrensel gerçekliğin yok olduğunu, tüm söylemlerin yeni bir gerçeklik inşasında bulunduğunu ve buradan hareketle gerçekliklerden bahsedilebileceğini belirtmektedir.⁷⁵

Söylem ile güç arasındaki yakın ilişki ve bu ilişkinin dilde kendisini açıkça gösterdiğini detaylıca anlatan Sözen ilk bakışta bir anlam ifade etmeyen sözlerin arkasındaki anlamı, bir ifadenin nerede, nasıl, ne şekilde ve ne zaman söylendiğinin;

⁷¹ Kılıç, “İran Nükleer Krizi’nin Sunumu”, s. 70.

⁷² Kılıç, “İran Nükleer Krizi’nin Sunumu”, s. 71.

⁷³ Türk Dil Kurumu, “Söylem”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).

⁷⁴ Devran ve Duman, “Dil, Söylem ve İdeoloji”, s. 61.

⁷⁵ Edibe Sözen, *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*, İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999, s. 11.

ayrıca sözün sahibinin kim olduğunun da söylemin anlaşılır kılınmasında etkili olduğunu dile getirmektedir.⁷⁶

Söylemin ne denli önemli olduğunu kitabın giriş kısmında açıkça aktaran Sözen, söylemi mutlaklaştırmanın ve onu aşkın bir konuma getirmemenin daha net bir ifade ile söylemi “her şey” olarak görmemenin gerekliliğine de değinmiştir.⁷⁷ Söylemin dilden ayrı düşünülmemeyecek bir unsur olduğunun altını çizen Sözen, dil üzerine düşünenlerin aktardığı “dil belirsizdir” temel düşüncesi ile söylemin de belirsiz olduğunu ve bu belirsizliğin sonucu olarak söyleme bir mutlakıyet atfedilemeyeceği fikrini desteklemektedir. Sözen, ötekilere kıyasla daha güçlü söylemlerin var olduğunu ve evrensel söylemin evrensel iktidar (güç) kavramı ile ilişkili olduğunu düşünmektedir. Evrensellik ve gücü birbirine bağlı gören düşünce yapısı sonucu daha geçerli, tarafsız veya evrensel söylemlerin olmadığını ileri sürmektedir.⁷⁸

Söylem analizi ile “insanların neyi nasıl söylediklerini” ve sözlerin “kimlere” ait olduğunun incelendiği⁷⁹ düşünüldüğü zaman söylemin yeniden şekillendirilmesinin nasıl çıktılar vereceği anlaşılır niteliktedir. Özetle dil ve düşüncenin birbirlerine bağlı yapısına eklenen ideoloji katmanı sonucu söylemin ortaya çıktığını ve söylemin dilde gizli kalabileceğini söylemek mümkündür.⁸⁰

⁷⁶ Sözen, *Söylem*, s. 13.

⁷⁷ Sözen, *Söylem*, s. 16.

⁷⁸ Sözen, *Söylem*, s. 17.

⁷⁹ Sözen, *Söylem*, s. 15.

⁸⁰ Gonca Bayraktar Durgun ve Haluk Yaman, “İdeoloji, Dil ve Sembol Bağlamında Medya ve Siyaset,” *Akademik Hassasiyetler* 4, no. 7 (2017): 40.

1.2. Haber Çevirisinin Kavramsal Çerçevesi

İnsanların doğru bilgiye ulaşmak üzere takip ettiği dünyanın dört bir yanından yazılan haberlerin, farklı okur kitlelerine ulaştırılabilmesi için çeviri süzgecinden geçirildiği tartışmasız bir gerçektir. Bu sürecin nasıl ve ne şekilde işlediğinin gözlemlenebilmesi açısından çeviri ve haber çevirisi kavramları derinlemesine incelenip haber çevirisini yapan kişinin kimliği ve karşılaşılan zorluklar ile kullanılması gereken belli başlı stratejiler bu başlık altında ele alınacaktır.

1.2.1. Çeviri Kavramı

İnsanın doğasından kaynaklanan merak duygusu ve yeryüzündeki ilk varoluşundan itibaren süregeldiği düşünülen çevresindeki kişileri, kendi başına gelenlerden veya yaşananlardan haberdar etme isteği, insanların kendi arasında sürekli olarak iletişim kurmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu iletişim kurma isteği yazılı ve sözlü dillerin oluşumu ve bunların çeşitlenmesiyle de doğal olarak çevirinin doğuşuna sebebiyet vermiştir.

Bir dilden başka bir dile aktarma işlemi olarak⁸¹ tanımlanan çeviri, kendi gelişim süreci içerisinde çeşitli sıfatlar kazanarak derin anlamlar ihtiva eden bir kavram olmuştur. Çeviri çalışmalarını, dil ve biçim odaklı bir bakışla inceleyen araştırmacılar çeviriyi “biçimi korumayı amaçlayan bir eylem” olarak ele alırken dil ve kültür ilişkisi bağlamında ele alan araştırmacılar çeviride içeriğin daha önemli olduğunu ileri sürdükleri bir yaklaşıma sahiptir.⁸²

Çeviriyi temsil anlayışı ile bağdaştırıp açıklamaya çalışan yaklaşımlarda, çeviri var olma durumu ile yok olma durumunun birleşiminden oluşan bir eylemdir. Daha detaylı bir şekilde açıklamak gerekirse, kaynak metnin erek kültürde var olmaması çeviri faaliyetinin ortaya çıkmasının ana sebebidir ve ortada bir erek metnin olması da çeviri faaliyetinin gerçekleştiğinin göstergesidir. Buradan hareketle temsil ile bağdaştırılan

⁸¹ Türk Dil Kurumu, “Çeviri”, Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 17.11.2024).

⁸² Ahmet Kocaman, “Çeviri, Çeviri Eleştirisi ve Dilbilim,” *Dilbilim Araştırmaları*, no. 4 (1993): 1.

çeviri faaliyetinin ortaya koyduğu eserlerin birbirinin tam anlamıyla aynısı olamayacağı ve bu beklenti içerisinde bulunmanın dahi garip olduğu açıkça söylenebilmektedir.⁸³

Slype'den aktarılan iki çeviri tanımı zaman içerisinde gelişen çeviri mefhumunun kazandığı yeni ayrımı gözler önüne sermektedir. Slype'ye göre, geleneksel anlamda çeviri kaynak ve erek dilde anlam eşdeğerliğinin sağlanması eylemiyken modern anlamda çeviri kaynak dildeki mesajın bir ya da birkaç düzeyle eşdeğerliğinin sağlanması göz edilerek erek dile aktarılma eylemidir.⁸⁴ Zikredilen tanım çevirinin kazanmış olduğu sıfatları ve yapılan faaliyetin ilkelerini gözler önüne sermeye yardımcı olan bir tanımdır.

Çevirinin kazanmış olduğu anlamlar sebebiyle zaman içerisinde çeviriye yapılan eleştiriler de gelişim göstermiştir. Çeviri eleştirisi ilk başlarda bir yanlış bulma faaliyeti olarak indirgemeci bir bakış ile ele alınırken zaman içerisinde çevirinin bir bütün olarak ele alınmasına olanak sağlayan bir faaliyete evrilmiştir.⁸⁵ Çevirinin yalnızca metinlerle ilgili bir eylem olmadığını; belirli menfaatler ve bu menfaatler bağlamında ortaya çıkan güç ilişkilerinin çeviri sürecinde belirleyici unsurlar olduğunu düşünen araştırmacılar, yayın alanına ek olarak alan içerisindeki güç ilişkilerinin de incelenmesi gerektiğini ileri sürmektedir.⁸⁶

Dünya tarihi boyunca çeviri kavramı ve bunun eyleme dönüştürülmesinde, içinde bulunduğu toplumlara göre farklılıklar bulunmaktadır. Bu bağlamda, 1661'li yıllara tekabül eden Batı'nın Yeni Çağ'ında Filozof P. Daniel Huet, çeviriyi erek metne herhangi bir ekleme ve çıkartma yapılmaksızın kaynak metne tam anlamıyla sadık kalınması gereken bir eylem olarak görmekteydi. Öyle ki Huet'e göre çeviri, bir aynaydı ve yazarın iletmek istediği mesajı yansıtırken herhangi bir güzelleştirme veya anlaşılır kılma çabası içine giremezdi.⁸⁷

Huet ile aynı dönemde yaşamalarına rağmen çeviriyi üç farklı şekilde sınıflandıran ve döneme kıyasla İngiltere'nin çok ileri seviyede bir çeviri kuramına sahip olmasını sağlayan John Dryden ise çeviriyi kelimesi kelimesine çeviri (*metaphrase*),

⁸³ Sevcan Yılmaz Kutlay, "Taklitten Temsile Çeviri Kavramı," *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 10, no. 19 (2020): 92, <https://doi.org/10.33207/trkede.650127>

⁸⁴ Kocaman, "Çeviri ve Dilbilim", s. 2.

⁸⁵ Kocaman, "Çeviri ve Dilbilim", s. 2.

⁸⁶ Gamze Güler, "Çeviri Sürecinin Sosyolojisi: Yayınevleri Odağı", *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 36 (2023): 1488, <https://doi.org/10.29000/rumelide.1369183>

⁸⁷ Rezan Kızıltan, "Tarihte Çeviri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 41, no. 1-2 (2001): 39.

özgür çeviri (*paraphrase*) ve uyarlama (*imitation*) şeklinde bölümlendirmektedir. Kelimesi kelimesine çeviriyi *motamo* bulan Dryden, bu yöntemi benimseyerek iyi bir çevirinin ortaya konulmasını mümkün görmez ve kendisi özgür çeviriyi benimser. Çevirmeni yazar ile aynı seviyede gören Dryden, çeviride değişiklik olarak adlandırılabilen her türlü ekleme, çıkartma, açıklama, uzatıp kısaltma hakkına sahip olduğunu savunur.⁸⁸

18. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde, Aydınlanma Çağı'nın önemli isimlerinden Denis Diderot kaynak metni erek metinde canlı tutabilecek bir çevirinin mümkün olamayacağını savunurken Johann Georg Hamann, Diderot'a muhalif olarak dilin bir çeviriden ibaret olduğunu ileri sürmektedir.⁸⁹ Johann Gottfried Herder, ise Hamann'ın ile sürdüğü dilin dini temellere dayandığı kuramına karşı çıkararak dilin dünyevi temellere dayandığını öne sürmektedir.⁹⁰ Herder, dillerin dört farklı evresinin bulunduğunu ve her birinin diğerinden farklı bir evrede bulunması sebebiyle biçimsel olarak çevrilemeyeceğini ancak kaynak metindeki tınının yakalanması gerektiği fikrini benimsemiştir.⁹¹ Kendisine göre çevirmen önündeki metni hem geçebilme kudretine sahiptir hem de o metnin gerisinde kalmakla yükümlüdür.⁹²

18. yüzyıla kadar önemini koruyan ve bir dilin zenginleşmesinde çevirinin olumlu etkisinin olup olmadığı sorusu Goethe ve sonrasındaki dönemde tekrar önemli bir tartışma olarak karşımıza çıkmamaktadır. Bunun sebebi ise güçlü bir dilin yabancı dili kapsayıp içine alabilmesinin yadsınamaz oluşunun kabul edilmiş olmasıdır.⁹³

19. yüzyılın başlarına gelindiğinde çeviriye bakışta metnin anlaşılmasına ek olarak tarihsel farkındalık ve farklı kültürlerle karşı toleranslı olabilme durumları Humboldt, Schleiermacher ve Schlegel gibi filologlarca birbirleri ile yakın bir ilişki içerisinde ele alınmış, dilin bir hareket ve sosyal bir yapı olduğu kabullenilmiştir.⁹⁴

20. yüzyılın ortalarında çevirinin bilimleştirilmesi ve ilke, şart, kural, kuram ve teorilerinin belirlenerek bunların araştırmalara konu edilmesi ile Batı'da başlayıp

⁸⁸ Kızıltan, "Tarihte Çeviri", s. 40.

⁸⁹ Kızıltan, "Tarihte Çeviri", s. 48.

⁹⁰ Kızıltan, "Tarihte Çeviri", s. 49.

⁹¹ Kızıltan, "Tarihte Çeviri", s. 50.

⁹² Kızıltan, "Tarihte Çeviri", s. 51.

⁹³ Kızıltan, "Tarihte Çeviri", s. 56.

⁹⁴ Kızıltan, "Tarihte Çeviri", s. 64.

akabinde ortaya çıkan çıkarımların çevirilerle Arap topraklarına intikal etmesi⁹⁵ çevirinin şu anki bilinen hale gelmesine olanak sağlamıştır.

Batıda olduğu üzere ülkemizde de 1940'larda çeviri, kültürlerarası aktarımı sağlayan aracı konumunda olmasına ek olarak kültürü oluşturan temel taşlardan biri olarak kabul edilmeye başlanmıştır.⁹⁶ Çeviri, hem kaynak metnin dilbilimsel izlerini taşıırken bir yandan da erek metin okuyucusunun kültürünü ve bu kültürün öne sürdüğü beklentilerin izlerini taşımaktadır.⁹⁷

Çevirinin çeşitli amaçlara hizmet etmek üzere kullanılan bir yeniden yazma eylemi olarak görüldüğü yaklaşım André Lefevere'in öncülüğünde ortaya atılıp geliştirilmiştir. Lefevere, 1990'larda çeviribilim ile ideoloji ve güç ilişkilerini birlikte ele alarak bunların çıktılarını analiz etmiştir. Özellikle edebi metin çevirisi üzerinde çalışmalarını sürdüren Lefevere, metinlerin kültürlerarası aktarımının nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini inceleyerek kavramı temellendirmiştir.⁹⁸

Lefevere'in 1990'da kaleme aldığı *Translation, Rewriting, And The Manipulation Of Literary Fame* isimli kitabın giriş kısmında yer verilen Susan Edna Bassnett ve André Lefevere imzalı editörlerin önsözü bölümü; 20. yüzyılın sonlarında çeviri, çeviribilim, ideoloji ve güç ilişkilerine karşı yöneltilen farklı bir bakış açısının kavranması açısından önem arz etmektedir.

Lefevere ve Bassnett 1980'lerde bağımsız bir disiplin olarak ortaya konulan, 21. yüzyıl içinde de gelişimini sürdüreceğini öngördükleri çeviribilimi, dilbilim, edebiyat çalışmaları, tarih, antropoloji, psikoloji ve ekonomi gibi çok çeşitli alanlarda çalışmalarını sürdüren uzmanları bir araya getiren bir disiplin olarak tanımlamaktadır. Lefevere çeviri, ideoloji ve güç ilişkisini ise şu ifadeler ile okuyucuya açıklar:

Çeviri, elbette, orijinal bir metnin yeniden yazılmasıdır. Tüm yeniden yazmalar, amaçları ne olursa olsun, belirli bir ideoloji ve poetikayı yansıtır. Bu nedenle de edebiyatı belirli bir toplumda belirli bir şekilde işlev görmesi için manipüle eder. Yeniden yazma, güce hizmet eden bir yönlendirme biçimidir. Bu yönlendirme olumlu yönüyle bir edebiyat veya

⁹⁵ İsmail Durmuş, "Çeviri Sanatının Esasları", *Çeviri Sanatının Esasları*, ed. Kerim Açık, İstanbul: Akdem Yayınları, 2008, s. 3.

⁹⁶ Berrin Aksoy, "Kültür Odaklı Çeviri ve Çevirmen", *Türk Dili* 583, no. 2 (2000): 51.

⁹⁷ Aksoy, "Kültür Odaklı Çeviri," s. 53.

⁹⁸ Esin Eren Soysal, "André Lefevere'nin Yeniden Yazma Kavramı Bağlamında Nizâmi Gencevî'nin Leyla ile Mecnun Adlı Mesnevisinin Çevirilerinin Değerlendirilmesi", *SEFAD* 48 (2022): 3, <https://doi.org/10.21497/sefad.1218343>.

toplumun gelişmesine yardımcı olabilir. Yeniden yazma; yeni kavramlar, türler ve araçlar kazandırabilir. Çevirinin tarihi aynı zamanda edebi yeniliklerin, bir kültürün diğerini şekillendirme gücünün tarihidir. Ancak yeniden yazma, her türlü manipülasyonun giderek arttığı bir çağda, yeniliği bastırabilir, çarpıtabilir ve kontrol altına alabilir.⁹⁹

Yukarıdaki çeviri, ideoloji ve güç ilişkisi bağlantısının bu denli birbiri içine geçmiş kompleks bir yapıda tanımlanması ile Lefevere dönemin öncü isimleri arasında anılmıştır.

Daha özet bir ifade ile çevirinin bir yeniden yazım süreci olduğunu ileri sürerek Lefevere'in ortaya attığı çeviri tanımında “çeviri, içeriğinde taşıdığı ideolojiyle yazın sistemini ve güç ilişkilerini belli ölçülerde manipüle ederek özgün metnin yeniden yazılmasına yol açan bir eylem” olarak tanımlanır.¹⁰⁰

Lefevere gibi, Bassnett de çeviriyi “yeni bir orijinal metnin farklı bir okur kitlesi için üretimi” olarak tanımlamaktadır. Bassnett'in ileri sürdüğü tanıma bakıldığında da çeviri faaliyeti bir yeniden yazma eylemi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰¹

Çeviri, erek kültür içerisindeki okurlarının zihin dünyasının taleplerine karşılık verebildiği oranda yeterli kabul edilir. Bu bağlamda, çevirmen kaynak metne belli başlı ölçütler ve öncelikleri benimseyerek yaklaşır. Çevirisi yapılacak metnin yalnızca bir dil aktarımı olarak görülmesinden öte metnin, erek kültürün kabul edebilirliğine uygun hale getirilmesi çevirinin yeterliliği açısından önem arz eden bir unsurdur.¹⁰²

Berrin Aksoy'un makalesinde verdiği çeviri örneklerinden yola çıkarak elde ettiği sonuç; çevirmenlerin edebi eserleri “yeniden yazdığı” bir eylem icra ettiğidir ve bu eylem esnasında çevirmenler hedef kültürün beklenti ve gereksinimlerini karşılamak için çabalamaktadırlar. Aksoy'a göre her zaman bir bağlam içerisinde üretilen çevirinin içinde bulunduğu bağlamı kültür kadar çeviriyi yaptıran yayın organı da belirlemektedir. Bu bağlamda çevirmenler, dönemin edebi ilkeleri, yayın kuruluşunun beklentileri ve erek toplumun kültürel ve edebi zevkleri gölgesinde kontrol altında olur.¹⁰³

⁹⁹ André Lefevere, *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*, New York: Routledge, 2017, s. vii.

¹⁰⁰ Muhammed Zahid Can ve Gökmen Gezer, “Haber Çevirilerinde Yerlileştirme Stratejileri Olarak Etnomerkezci Eritme ve Saldırgan Sadakat”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* Yıl 11, no. XXXVII-2 (Aralık 2018): 9, <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1460>.

¹⁰¹ Soysal, “Lefevere'nin Yeniden Yazma Kavramı”, 2.

¹⁰² Aksoy, “Kültür Odaklı Çeviri”, s. 55.

¹⁰³ Aksoy, “Kültür Odaklı Çeviri”, s. 56.

Çeviri tanımının zaman içerisinde gelişerek değişmesi ile birlikte çeviri faaliyetinin başrolü olan çevirmen de yeni görevler edinmiştir. Bu minvalde çevirmen, çevireceği metni seçme ve bu metni hangi strateji ile çevireceğini belirlemeye ek olarak kültürlerarası iletişimi sağlarken güç dengelerini belirleyebilen bir etkiye sahip olmaktadır.¹⁰⁴

Demirel'e göre bir çevirinin sosyolojisini anlamak için çeviriyi yaptıran kurum/kişi ve bunların işleyişini anlamaya çalışmak önem arz etmektedir.¹⁰⁵ Zira çevirinin yalnızca çevirmen ve metin arasında ele alınmasından ziyade çeviri faaliyetine aracı olan kurum/kişinin incelenmesi çeviri faaliyetinin daha doğru bir şekilde anlamlandırılmasına olanak sağlayacaktır.

1.2.2. Haber Çevirisi Kavramı

Çeviri yalnızca bir dilden diğerine bilgi aktarma işlemi değildir. Bu doğrultuda çeviri kültürlerarası iletişimi sağlayan ve farklı kültürlerin birbirini tanıma fırsatının sunulduğu bir faaliyet olarak dünyada yaşanan gelişmeleri ve sıcak gündemin aktarılmasını hedefleyen medyadan ayrı düşünülemez. Uluslararası veya farklı dillerden haber kaynağına sahip yerel haber ajansları, kendilerine ulaşan bilgileri olabilecek en hızlı, doğru ve güvenilir şekilde haber formatına uyarlayarak aktarmakla sorumlu oldukları için çeviri faaliyetini aktif bir şekilde kullanmakla yükümlü olan yapılardan yalnızca biridir.

106

Edebi, hukuki, tıbbi, diplomatik metinlerin çevirisinde olduğu gibi haber metinlerinin çevirisinde de dikkate alınması gereken temel unsurlar mevcuttur. Bu bağlamda ajanslar, haber üretimi için çeviri stratejileri kullanmalarına ek olarak haber üretiminde gerekli unsurları da dikkate almaktadırlar.

Haber ajansları, temel gayeleri haberi ulaştırmak olduğu için, haberin yazım sürecinde geçirilen süreci şeffaflıkla paylaşma gereği duymamaktadır. Birçok dilde yayın yapan ve abonelerine bilgi sunan kuruluşların çoğunluğu haber metninin aslının hangi dilde olduğunu, haberin aktarılırken çeviriye uğrayıp uğramadığını veya haberin hangi

¹⁰⁴ Can ve Gezer, "Etnomerkezci Eritme ve Saldırgan Sadakat", s. 9.

¹⁰⁵ Güler, "Çeviri Sürecinin Sosyolojisi", s. 1485.

¹⁰⁶ Devicioğlu, *A Study of Journalistic Translation*, s. 15.

aşamada çevrildiğini paylaşmaz. Ancak nerede, nasıl ve kimlerin elinden geçtiği bilinmese de sistemin içerisinde çeviri faaliyetinin olduğu ve aktif bir şekilde kullanıldığı inkâr edilemez bir gerçekliktir.¹⁰⁷

Çeviriyi “bilinçli bir seçim, kurgu ve üretim gibi belli bir örüntüyü takip eden bir eylem” olarak sunan *Translation and Power*¹⁰⁸ adlı kitaba ek olarak *Translation in Global News*¹⁰⁹ isimli eserde benzer örüntünün haber çevirisi için de geçerli olduğu buna ek olarak, haber çevirisinde erek okur için yeni bir metin üretme gayreti taşıdığı da belirtilmektedir.¹¹⁰

Christina Schäffner, haber çevirisinin bizlere sunduğu bilgiyi “bir ülkede söylenen diplomatik/siyasi söz(ler)e diğer bir ülkenin verdiği tepkiler” olarak tanımlamaktadır.¹¹¹ Bauman ve Briggs ise haber çevirisinin *entextualization* yani “metinleştirme”nin bir örneğini oluşturduğunu ileri sürerek haber çevirisini söylemin ait olduğu ortamdan alınıp kontrol edilebilir bir metne dönüştürülmesi olarak görmektedir.¹¹²

Bielsa ve Bassnett’in global haberlerin çevirisi konusunu ele aldıkları *Translation in Global News* başlıklı eserde gazetecilerin haberlere nasıl bir yerden yaklaşmaları gerektiğini açıkça dile getirmektedir. Bielsa ve Bassnett’e göre gazeteciler, haberleri çevirdikleri esnada, metinleri yeniden yazarak bağlı olukları kurumun yayın etiği ve şartlarına uygun bir formata getirmelidir. Bu sebeple Bielsa ve Bassnett, kaynak metinde önemli ölçüde dönüşüm yaşatan bir eylem olarak haber çevirisinin, ortaya çıkan hedef metnin büyük farklılıklar içermesine yol açabildiğini savunmaktadır. Ayrıca haber çevirisi ile haberin “redaksiyon” süreci arasındaki benzerliğe dikkat çeken ikili Karen Stetting’in önerdiği “*transediting*” yani “çeviridüzenleme” kavramı ile bu alanı tanımlamanın zorluğunun üstesinden gelinebileceğini belirtmektedir. Stetting, kültürel ve bağlama bağlı farklılıkları metne yansıtmaya ek zayıf metinleri “temizleme” görevini üstlenen çevirmenin süreci yürüttüğü esnada metinde düzenlemeler yapmayı da

¹⁰⁷Sema Koçlu, “Akademik Çeviri Eğitiminde Haber Çevirisi: Müfredat İncelemesi”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9, no. 114 (2021): 372, <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49266>.

¹⁰⁸ Maria Tymoczko ve Edwin Gentzler, der., *Translation and Power*, Amherst: University of Massachusetts Press, 2002.

¹⁰⁹ Esperança Bielsa ve Susan Bassnett, *Translation in Global News*, New York: Routledge, 2009.

¹¹⁰ Can ve Gezer, “Etnomerkezci Eritme ve Saldırgan Sadakat”, s. 3.

¹¹¹ Karakoç, “Basındaki Haber Çevirilerine Bakış”, s. 60.

¹¹² Karakoç, “Basındaki Haber Çevirilerine Bakış”, s. 61.

sürdürdüğünü kabul ederek “*transediting*”in aralarında gazeteciliğin de bulunduğu belirli çeviri türlerinde yaygın olarak kullanıldığını ileri sürmektedir.¹¹³

Haber çevirisi sürecine yönelik yapılan farklı tanımlardan biri de Roberto A. Valdeón’a ait olan “metin çevirisinden ziyade bilgilerin çevirisi” tanımlamasıdır.¹¹⁴ Bu bağlamda dile getirilen çeviri ve haber çevirisi tanımlarının günümüzde yetersiz kaldığını, yeni ve daha kapsayıcı çeviri tanımlarının ileri sürülmesi gerektiğini savunan ve haber çevirisinin geleneksel çeviri tanımını zorladığını söyleyen Schäffner gibi araştırmacılar da mevcuttur.¹¹⁵

Haber çevirisinin tek bir tanımının yapılması oldukça zor olsa da haber ve çevirinin birbirleriyle yakından ilişkili olduğu yıllar boyu kabul görmüş bir düşüncedir. Espejo, ilk gazetelerin *avvisi* (duyurular) olarak isimlendirildiğini ve bunların bilgi içeren kısa notlardan ibaret olduğunu belirtmektedir.¹¹⁶ Buradan hareketle Valdeón, gazeteciliğin doğuşuyla çeviriyi temelde aynı zemine oturarak bu durumu Avrupa’nın farklı yerlerindeki savaşlar hakkında bilgi alma isteğinin sonucu olarak değerlendirmektedir.¹¹⁷

Haberlerin kitlelere aktarılışıyla dünya üzerinde yaşananlar hakkında bilgi sahibi olan insanlar, kendi devlet yöneticileri veya başka devletlerin siyasi politikaları üzerinde yorum yapabilme şansını elde etmiş olup kamuoyu oluşturma hakkına sahip olmuştur. Haberlere doğru ve şeffaf bir şekilde ulaşabilen insanlara dünyadaki gelişmeler karşısında kendi özgür iradelerini kullanarak bir duruş geliştirebilme imkânı da sunulmuş olmaktadır.

Nitekim McLaughlin, haber çevirisinin kültürle ilişkisini incelediği araştırmanın sonunda, haber çevirisinin bazı durumlarda halklar arasındaki ilişkileri gözler önüne

¹¹³ Esperança Bielsa ve Susan Bassnett, *Translation in Global News*, New York: Routledge, 2009, s. 63-64.

¹¹⁴ Lale Özcan ve Sara Bokaie, “Eşik Bekçiliği ve Transediting Kavramları Odağında Haber Çevirisi: Euronews Örneği,” *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* Ö11 (Temmuz 2022): 691, <https://doi.org/10.29000/rumelide.1146755>.

¹¹⁵ Can ve Gezer, “Etnomerkezci Eritme ve Saldırgan Sadakat”, s. 6.

¹¹⁶ Carmen Espejo, “European Communication Networks in the Early Modern Age: A New Framework of Interpretation for the Birth of Journalism”, *Media History* 17, no. 2 (2011): 191, <https://doi.org/10.1080/13688804.2011.554730>.

¹¹⁷ Roberto A. Valdeón, “Fifteen Years of Journalistic Translation Research and More”, *Perspectives* 23, no. 4 (2015): 636, <https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1057187>.

seren sessiz bir tanık olabileceğini belirtirken bazı durumlarda da özgün kültürel yapılar için bir yenilik kaynağı olarak saptanabileceğini ileri sürmektedir.¹¹⁸

1.2.2.1. Haber Çevirisinin Özellikleri

Haber üretiminin temelindeki unsur olan enformasyonu metinleştirme sürecine tabi tutarak haber hazırlamada, normal metin hazırlama eylemlerinden farklı yönler bulunduğu gibi, haber çevirisinde de diğer alanlardaki çeviri faaliyetlerinden ayrılan ve kendisine özel unsurlar bulundurmaktadır. Bu unsurları iki ana başlık altında açıklamak gerekirse bunlar, kaynak metnin genellikle tek olmayışı ve çeviri eylemini gerçekleştiren kişinin kimliği olarak özetlenebilmektedir.¹¹⁹

İlk unsur olarak ele alacağımız kaynak metnin olmayışı hususunu açıklamak gerekirse burada bahsi geçen yokluk Conway'ın ifadesiyle, çeviribilim terminolojisinde alışık olunan formatta bir kaynak metnin olmaması durumudur. Bunun sebebi ise haber çevirisinin kendi içerisinde barındırdığı metinlerarasılık ve iki veya çok dillilik gibi nedenlerdir.¹²⁰

Metinlerarasılık en veciz ifade ile bir metnin daha derinlikli ve uyumlu bir yapıya kavuşturulması için hem edebiyat alanından hem de farklı disiplinlerden metin parçalarının metne dahil edilmesi olarak tanımlanabilmektedir.¹²¹ Bu tanımda da görüldüğü üzere içinde barındırdığı unsurlar sebebiyle haber yazımını metinlerarası bir eylem olarak nitelendirmek zor olmamaktadır. Buna ek olarak haberin çevirisine bakıldığında ise, araştırmacıların bir kısmının metinlerarası bir eylem olarak ele aldığı çeviri, metne yeni bir katman kazandırmakta aktif rol oynamaktadır. Karakoç'un makalesinde incelediği örnekten yola çıkarak metinlerin ve çeviri metinlerin harmanlanması sonucu elde edilen haberlerde metinlerarasılık özelliğinin yoğun bir şekilde bulunduğu gözlemlenmektedir.¹²²

¹¹⁸ Mairi Louise McLaughlin, "News Translation Past and Present: Silent Witness and Invisible Intruder", *Perspectives* 23, no. 4 (2015): 594, <https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1015578>.

¹¹⁹ Karakoç, "Basındaki Haber Çevirilerine Bakış", s. 61 – 62.

¹²⁰ Karakoç, "Basındaki Haber Çevirilerine Bakış", s. 61.

¹²¹ Türk Dil Kurumu, "Metinler Arasılık", Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 08.12.2024).

¹²² Karakoç, "Basındaki Haber Çevirilerine Bakış", s. 61.

İki dillilik ve çok dillilik ise devlet yapısı veya haber üretimi yapan kurumların tercihleri doğrultusunda iki veya daha fazla kaynak metnin bulunması durumudur. Bu duruma bakıldığında zaman çeviribilim alanında kullanılan kaynak metin kavramının haber çevirisindeki kaynak metin kavramından farklı olduğu açıkça görülmektedir.¹²³

Haber çevirisini, geleneksel çeviri faaliyetlerinden ayırtıran ikinci unsur ise çevirmenin kimliğidir. Haber çevirisinde çeviri faaliyetini yürüten kişi çok büyük çoğunlukla profesyonel anlamda bir çevirmen değildir. Haber üretiminde aktif rol oynayan ve haber çevirisi yapan kişi ya da kişilerle birbirinden farklı görev tanımlarına sahip bir şekilde karşılaşmak mümkündür. Buradaki ilk kimlik farklı dillere hâkim olan gazetecinin profesyonel anlamda çevirmen olmaması ancak gazetecilik yaparken çevirmen rolünü üstlendiği durumdur. Van Doorslaer'den aktarıldığı gibi haber metninin üretiminde haber yazımı ve haber çevirisi beraber yürütülebilmeye elverişlidir. Bu sayede bu iki eylem tek bir çatı altına toplanabilmektedir. Bu kimliğe sebep olan bir diğer etmen ise maliyeti düşürme kaygısı ile iyi dil bilen herkesin çeviri yapabileceği kanısının birleşmesi sonucu haber üretim merkezlerinin çevirmen istihdam etmekten kaçınmasıdır.¹²⁴

Yukarıda zikredilenlerde açıkça görüleceği üzere haber çevirisinde her daim profesyonel bir çevirmenin varlığı söz konusu olmamaktadır. Bu sebeple *journalator* kavramı türetilmiş ve profesyonel anlamda çevirmen olmayan ancak dillerarası enformasyon aktarımında bulunan gazetecileri tanımlamak için çalışmalar yapılmıştır. *Journalator* kavramı ilerleyen bölümlerde derinlemesine ele alınacaktır.

İkinci kimlik ise çevirmen sıfatına ek olarak gazetecilik kimliğini taşıyan kişilerdir. Bu durum yalnızca çevirmenlere özel olmamakla birlikte ihtisas alanı iktisat olan bir kişinin ekonomi haberleri yazması gibi örneklendirilebildiği üzere tüm meslek grupları için geçerli bir durumdur.¹²⁵

Bielsa ve Bassnett'in *Translation in Global News* başlıklı eserin giriş bölümünde zikrettikleri gibi kendilerini "uluslararası gazeteciler" olarak tanımlamayı tercih eden bazı kişilerin, çeviri mefhumuna karşı tutumları, dilbilimciler veya dil öğretmenlerinin benimsediği biçimden çok farklıdır. Haber ajansları tarafından kültürler arasında iletilen

¹²³ Karakoç, "Basındaki Haber Çevirilerine Bakış", s. 62.

¹²⁴ Karakoç, "Basındaki Haber Çevirilerine Bakış", s. 62.

¹²⁵ Karakoç, "Basındaki Haber Çevirilerine Bakış", s. 62.

bilgiler yalnızca diller arası “çeviri faaliyetine” maruz kalmayıp farklı bir okur kitlesinin tüketimi için yeniden şekillendirilip düzenleme, sentezleme ve dönüştürme eylemlerine de maruz kalmaktadır. Buradan hareketle küresel medya dünyasında, çevirinin sınırlarının yeniden çizildiği ve çevirinin tanımının sorgulandığını söylemek zor olmamaktadır.¹²⁶

1.2.2.2. Haber Çevirisinde Kullanılan Stratejiler

Haber çevirisinde izlenmesi gereken yol kısaca, çevirisi yapılacak metnin seçimi, metnin erek okuyucu dikkate alınarak gerekli stratejiler ışığında yeniden yazılması ve haber metninin oluşması şeklinde olmalıdır.

Haber metinleri de dahil çeviri faaliyetinin gerçekleşeceği metinlerde, üslup ve içerik açısından değişimler, başlık ve giriş cümleleri açısından değişiklikler, paragrafların dizilişi bakımından yeniden sıralamalar yapılabilir. Metinde bulunan bazı bilgiler erek okuyucunun zaten bildiği varsayılarak veya coğrafi ve kültürel olarak olaya veya okuyucunun kavrama vakıf olduğu düşünülerek ya da yabancı bir okuyucu için gereksiz derecede detaylar içerdiği saptanarak çıkartılabildiği gibi okuyucunun gerekli arka plan bilgisine sahip olmadığı kabul edilerek ek bilgiler de eklenebilir.¹²⁷

Haber çeviri süreci Stetting’in ileri sürdüğü gibi değişik türde uyarlamalar içermektedir. Bu uyarlamalar ise ifadenin etkinliği, metnin işlevi ve kültürel uzlaşım ile ilintilidir.¹²⁸ Özünde metinlerarası bir faaliyet olan haber üretimi ve çevirisinde, bilgilerin alındığı ve haberin içerisinde kullanılan kaynaklara atıfta bulunma ihtiyacı duymadan bilgiler aktarılabilmekte ve birçok kaynaktan alıp derlenen bilgiler okuyucuya sunulabilmektedir.¹²⁹

Haber çevirisi, Van Doorslaer’in ifade ettiği gibi “metinleştirmeye dâhil olan, haber seçimi, çevirisi, çerçevelemesi ve editörlüğü, birbirine girmiş güç ilişkilerinin (ulusal, dilsel, ideolojik, siyasi vb.) sonucunda ortaya çıkar.”¹³⁰

¹²⁶ Bielsa ve Bassnett, *Translation in Global News*, s. 1-2.

¹²⁷ Devecioğlu, *A Study of Journalistic Translation*, s. 17.

¹²⁸ Can ve Gezer, “Etnomerkezci Eritme ve Saldırgan Sadakat”, s. 11.

¹²⁹ Karakoç, “Basındaki Haber Çevirilerine Bakış”, s. 61.

¹³⁰ Karakoç, “Basındaki Haber Çevirilerine Bakış”, s. 61.

1.2.2.3. Haber Çevirisinde Karşılaşılan Zorluklar

Kendisine has stratejileri bünyesinde barındıran haber çevirisi yine kendisine has zorlukları da beraberinde getirmektedir. Matsushita, *When News Travels East: Japanese Newspapers' Translation Practices*¹³¹ başlıklı kitabında haber çevirisi ve haber çevirisinde karşılaşılan zorluklar ile bu zorlukların sebeplerini açıklamaktadır. Matsushita'ya göre gazetecilik ve çeviri arasındaki bağlantı ile çevirinin uluslararası haber üretimindeki çok yönlü ve iş birliğine dayalı rolü yakın zamana kadar nispeten üzerine düşünülmemiş çok boyutlu bir konudur. Çeviribilim araştırmacılarının haber çevirisine yaklaşımını zorlaştıran başlıca nedenlerden biri, habercilikte kullanılan çeviri faaliyetinin hem dil içi (*intralingually*) hem de dillerarası (*interlingually*) şekilde alana entegre edilmiş olmasıdır. Jakobson'dan aktarıldığına göre geçmiş dönemde araştırmacılar haber çevirisini “gerçek anlamda çeviri” (*translation proper*) olarak değerlendirmeme eğilimi göstermişken günümüz için bu değerlendirmenin değişmeye mecbur olduğunu ortaya koyan pek çok araştırmanın bulunduğunu söylemek gerekmektedir.¹³² Haber çevirisini incelemenin önündeki bu zorluk haber çevirisi eyleminde de görülen zorlukların başında gelmektedir.

Çevirinin ve pek tabi haber çevirisinin bir yeniden yazma süreci olduğunu kabul eden anlayış benimsendiği zaman; haber çevirisi yapılırken karşılaşılmaması muhtemel bazı zorluk ve engellerden ikisi patronaj ve eşikbekçiliği (*gatekeeping*) olmaktadır. İki engel olarak ele aldığımız bu kavramlar ise birbirleriyle bağlantılıdır.

Çeviribilime göre patronaj, bir grup veya topluluk içerisinde güçlü kişi veya kurumların yeniden yazma sürecini yönlendirmesi ve gözetim altında tutması olarak açıklanabilmektedir. Patronajın uygulandığı durumlarda ise yeniden yazma faaliyetini yürütenler eşikbekçisi olarak isimlendirilir.

Eşikbekçiliği teriminin ilk kez Alman-Amerikalı psikolog Kurt Lewin tarafından 1950'li yıllarda kullanıldığı ileri sürülmektedir.¹³³ Lewin, terimi ve terimin işleyişini şu şekilde açıklamaktadır.

¹³¹ Kayo Matsushita, *When News Travels East: Translation Practices by Japanese Newspapers*, Leuven: Leuven University Press, 2019.

¹³² Kayo Matsushita, *When News Travels East: Translation Practices by Japanese Newspapers*, Leuven: Leuven University Press, 2019, s. 27.

¹³³ Matsushita, *When News Travels East*, s. 28.

“Bir kanal içindeki belirli bir alan “eşik” işlevi gösterebilir. “Eşik” bölgesinin önündeki ve arkasındaki güçlerin dizilimi belirgin bir şekilde farklılık göstermektedir. Birimin tüm kanallardan geçip geçmemesi ise büyük ölçüde eşik bölgesinde olanlara bağlıdır. (...) Bu durum bir haber ögesinin bir grup içerisinde belirli iletişim kanallarında dolaşımında da geçerlidir. (...) Eşik bölümleri ya tarafsız kurallar ya da “eşik bekçileri” tarafından yönetilmektedir. İkinci durumda bir kişi veya grup “içeride” veya “dışarıda” arasında karar verme “iktidarındadır”.¹³⁴

Eşikbekçisi konumundaki güç, bilginin ne kadar ve ne şekilde yayınlanacağını kontrol ederken bunu yapmasının ardında iyi veya kötü belli başlı sebepler vardır. Bu sebeplerin bir tanesi kültürlerarası iletişimin sağlanması amacıyla yapılan eşikbekçiliği iken diğeri ideolojik arka planı olan eşikbekçiliğidir.

Kültürlerarası iletişimin sağlanması amacıyla yapılan eşikbekçiliğinde, kaynak metindeki kültürel öğelerin erek metne aktarılırken okuyucunun kolaylıkla anlayabilmesi için bazı değişikliklere uğraması gözlemlenir. İdeolojik arka planlı eşikbekçiliğinde ise çevirmen ya da çevirmen rolünü üstlenen haberci kendi veya bağlı olduğu yayın kurumunun değer yargılarına uygun olacak şekilde kaynak metinden elde ettiği bilgiler üzerinde değişiklikler yapabilmekte ve o bilgileri kaynak metinde zikredilen anlamlardan farklı şekilde kullanabilmektedir.¹³⁵

Amerikan iletişim araştırmacılarına göre “eşik bekçisi”, bir kanal boyunca akan mesajların hem geçip geçmemesi üzerinde karar vermeyi hem de geçecek mesajın miktarının belirlenmesi üzerinde söz sahibi olma karakterine sahiptir. Ancak yaklaşık 10 yıl boyunca *Nippon Hoso Kyokai* (NHK) isimli Japon yayın kurumunun yurtdışı yayın servisinde çalışarak alana dair pratik bilgiye sahip olan Fujii’ye göre, Japon gazetecilerin Japonya’ya dış haberleri taşıma ve Japonya’ya dair haberleri uluslararası basına iletme sürecinde üstlendiği “eşik bekçiliği” rolü metin miktarını kontrol etme rolünün ötesine geçen bir görevdir.¹³⁶ Fujii yapmış olduğu araştırma sonucunda, eşik bekçiliği rolüne, mesajın miktarını kontrol etmenin yanı sıra “mesajı dönüştürme” işlevinin de eklenebileceğini ileri sürmektedir. Mesajı dönüştürme, çeviri haberin ulaştırıldığı hedef

¹³⁴ Kurt Lewin, “Frontiers in Group Dynamics II. Channels of Group Life; Social Planning and Action Research”, *Human Relations* 1, no. 2 (1947): 145.

¹³⁵ Karakoç, “Basındaki Haber Çevirilerine Bakış”, s. 63–64.

¹³⁶ Akio Fujii, “News Translation in Japan”, *Meta* 33, no. 1 (1988): 32, <https://doi.org/10.7202/002778ar>.

okuyucu kitlesinin ihtiyaç ve sorunlarına çözüm olacak şekilde karşılaşılabilecek bir müdahale olarak nitelendirilebilir.¹³⁷

Haber üretimi ve çevirisinde karşılaşılan zorluklardan biri de çeviri ve etik arasındaki ilişki sorunsalıdır. Dilek Dizdar, yazmış olduğu bir dergi yazısında çeviri ve etik ilişkisinin çevirmenin etiği olarak ele alınmasından ziyade çevirinin fark edilebilir olmasını temel ilke olarak göz önüne almayı tercih etmiştir. Burada kastedilen çevirmenin çeviri eylemini nasıl gerçekleştirdiğinden öte ortaya konulan metnin çeviri olup olmadığının okuyuculara bildirilip bildirilmemesi durumudur. Dizdar, çevirinin görünmez kılınmasının çevirmene yapılmış bir haksızlıktan öte okuyucuya yapılmış bir haksızlık olduğunu da savunarak insanların farklı kanallarla ancak ana dillerinde maruz kaldıkları bilgilerin kaynaklarını bilmeyerek beğeni ve siyasi fikirlerinin çeviri yoluyla dışarıdan aktarılmış olduğunu da kaçırdıklarını savunmaktadır. Buradan hareketle Dizdar, okuyucunun çeviri metin hakkında eleştirel bir tutum sağlaması için çeviriden haberdar olması gerektiğini yineleyerek çeviri eylemini kullanan kişi ve kurumların bu alandaki görünürlüğünü bir etik ilke olarak değerlendirmeyi önermektedir.¹³⁸

Haber çevirisindeki zorluklardan bir diğeri ise seçilen haberlerin hedef kitle için uygun olup olmaması durumudur. Bilginin yaşanan gelişmelerin hepsinde bir etkisi olduğu açıkça söylenebilmekle birlikte toplum ve dünyada yaşanan ve bazen felakete ulaşan olaylarında bilgi yüzünden gerçekleştiği bir gerçektir.¹³⁹

¹³⁷ Fujii, “News Translation in Japan”, s. 36.

¹³⁸ Dilek Dizdar, “Çevirinin Sınırları ve Çevirmenin Sorumlulukları”, *Varlık Dergisi* 6 (2006): 5–6.

¹³⁹ Dönmez, “Yazılı Basında Risk Tasarımı”, s. 813.

1.2.3. Haber Çevirisi ve İdeoloji

Önceki bölümlerde dil ve haber bağlamları arasında kolaylıkla gözlemlenebileceği ele alınan ideoloji kavramı haberlerin aktarımını sağlayan haber çevirisi üzerinde de gözlemlenebileceği için ideolojinin bu alana etkisinin incelenmesi gerekli görülmüştür.

Bir insan topluluğunun düşüncelerine yön verme ve siyasal veya toplumsal bir düşünce sistemi geliştirme gücü bulunan politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü¹⁴⁰ olarak tanımlanan ideoloji kavramının dil ile bağlantısı kadimdir. Dil, dünyaya dair hakikati gözler önüne sunan bir araç olmanın yanı sıra sosyal hayat üzerinde bir değişim veya anlam kurma gücüne sahip bir yapı olarak kabul edildiği taktirde; dilin, dili kullananların ideolojisini de açığa çıkardığı ileri sürülebilmektedir. Bu bağlamda kolaylıkla dilin insanları düşünmeye sevk eden ideolojik bir olgu olduğu söylenebilmektedir.¹⁴¹ Matheson'dan aktarıldığına göre bir ideolojinin hedef kitleye ulaşip üstünlük sağlayabilmesi için hedef kitlenin dilinde olması gerekmektedir. Bu sayede hedef kitlenin tamamına egemen ideoloji ulaştırılmış olur. Buradan hareketle ideolojilerin, dil tarafından yeniden şekillendirildiği, aktarıldığı ve egemenliğinin korunduğunun söylenmesi mümkündür.¹⁴²

Fairclough, güç ile yakından ilişkilendirdiği ideoloji kavramını dil ile de yakından ilişkilendirmektedir. Çünkü Fairclough'a göre dili kullanmak en yaygın sosyal davranış şekli olmakla birlikte sosyal davranışın sağduyu varsayımlarına en çok dayandığımız biçimdir.¹⁴³

Çevirinin tarihsel gelişimi kısmında detaylıca bahsedildiği gibi Lefevre'e göre bir yeniden yazma eylemi olmakla birlikte çeviri, eylemi yeniden yazmanın en etkili ve kabul görmüş versiyonudur. Lefevre, edebiyatın gelişmesinde önemli bir rolü olduğunu kabul ettiği yeniden yazma faaliyetini kültürlerarası etkileşimde de oldukça önemli bir yöntem olarak zikretmiştir. Lefevre'in bakış açısına göre çeviri bir yeniden yazma eylemi olduğu için belirli bir ideolojiyi yansıttığı yadsınamaz bir sav olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Türk Dil Kurumu, "İdeoloji", Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (erişim 01.12.2024).

¹⁴¹ Devran ve Duman, "Dil, Söylem ve İdeoloji", s. 62.

¹⁴² Devran, *Haber Söylem İdeoloji*, s. 26.

¹⁴³ Fairclough, "Introduction: Critical Language Study", s. 2.

¹⁴⁴ Albiz, *Çeviride İdeoloji*, s. 64.

Fawcett, çeviri tarihindeki en eski eserlere bile başvurulsa ideolojik bir yaklaşımın gözlemlenebileceğini ileri sürerek “yüzyıllar boyunca kişi ve kurumların kendi inanışlarını çeviri sürecine etki etmek için uyguladığını” belirtmektedir. Çeviriyi bir yeniden yazım süreci olarak tanımlayan Lefevere de çevirinin belirli bir ideolojiyi yansıttığını ve çeviri faaliyetinin toplum içerisinde belirli bir işlev görebilmesi için edebiyatı manipüle ettiğini belirtmektedir. Schäffner de aynı görüşü benimseyerek tüm çevirilerin ideolojik olduğu fikrini benimsemektedir. Çünkü Schäffner’e göre kaynak metnin seçimi ve erek metnin kullanım amacı gücü elinde tutanların istekleri doğrultusunda belirlenmektedir.¹⁴⁵

Bu görüşler ışığında herhangi bir çevirinin ideolojik dokunuşlar taşımaya elverişli olduğunu söylemek mümkündür. Zira çeviri bir grubun istekleri doğrultusunda temsil gücünü elinde tutabilmektedir. Hatim ve Mason ise çevirinin ideolojisi ve ideolojinin çevirisi olmak üzere bir ayrım öne sürmektedir. Onlara göre çevirinin ideolojisi “sosyal ve kültürel bağlamda hareket eden çevirmenin belirlediği temel yaklaşımı” ifade ederken ideolojinin çevirisi “hassas metinlerin çevirmeni tarafından sunulan arabuluculuk düzeyine” gönderme yapmaktadır. Burada arabuluculuktan kasıt çevirmenin metne ne kadar müdahale ettiği ve kendisine ait fikir ve inanışları metne ne oranda dahil ettiğini ifade etmektedir.¹⁴⁶

Medyanın sunduğu haber metinlerini, okuyucuların gerçeklik algılarını her anlamda etkileme gücüne sahip metinler olarak ele alan Malkawi, bu metinler vasıtasıyla dünyaya bakabileceğimizi ileri sürerek metinleri, yaşanan gelişmeleri gözlemleyebileceğimiz pencerelere benzetmektedir. Bu benzetmesine ek olarak haber metinlerini ideolojik olarak inceleyerek toplumlardaki fikir ayrılıkları ve toplumsal dinamiklerin fark edilebileceğini savunmaktadır.

Medya çıktıları ve ürünlerinde ideolojinin var olduğunu açıkça savunan Malkawi, ideolojinin basın içerisinde üretilip medyanın üzerinde görünmez bir güç olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda Malkawi’ye göre bu güç, iktidar sahiplerinin ideolojik çıkarları doğrultusunda dili özel bir biçimde kullanılmaya zorlamaktadır.¹⁴⁷ Altschull ise,

¹⁴⁵ Aslani ve Salmani, “Ideology and Translation”, s. 81.

¹⁴⁶ Aslani ve Salmani, “Ideology and Translation”, s. 81.

¹⁴⁷ Aslani ve Salmani, “Ideology and Translation”, s. 80.

medya içeriğini finanse edenlerin medya içeriğindeki ideolojinin belirlenmesinde önemli rol oynadığını belirtmektedir.¹⁴⁸

1.2.4. Haber Çevirisini Yapan Kişinin Kimliği

Uluslararası haber ajanslarının, haber üretiminde profesyonel çevirmenler istihdam etmek yerine farklı dillere hâkim gazeteci ve editörleri istihdam etmeye meylettikleri önceki bölümlerde de zikredilmiştir. Burada tercümanlık bölümlerinden mezun olan kişilerin haber dili ve medya sektörüne hakimiyetinin zayıf oluşu temel etkenlerden yalnızca birisidir.¹⁴⁹ Bu çok yaygın ve kabul görmüş bir durum olduğu için araştırmacılar, bu konumda bulunan kişileri tanımlamak üzere daha önceki bölümlerde de zikrettiğimiz gibi “*journalator*” terimini ortaya koymuştur.

Luc van Doorslear, haber merkezindeki, haber metinlerini aktarmak, yeniden düzenlemek veya tekrar üretmek amacıyla sıklıkla çeviri faaliyetinden yararlanan ve metne müdahale eden kişiyi tanımlamak ve gazeteci ile çevirmen arasındaki belirsizliği gidermek için 2012 yılında “*journalator*” terimini ileri sürmüştür.¹⁵⁰ Bu terimin getirilerinden biri olarak haber üretim aşamasında çeviri ve çevirmenin daha görünür bir konum kazanması¹⁵¹ zikredilmekle birlikte eleştirmenlerin, gazetecilerce “*journalator*” teriminin asla kabul görmeyeceğini zira gazetecilerin çeviriyi mesleki faaliyetlerinin sadece küçük bir parçası olarak ele aldıklarını aktarmaktadır.¹⁵²

Haber çevirisini yapacak kişi bir çevirmen ya da kaynak metin dilini bilen herhangi bir kişi olsa dahi kendisinde olması beklenen bazı özellikler bulunmaktadır. Bunlar takım çalışmasına yatkın olmak, stres altında çalışabilme yeteneğine sahip olmak, haber üretim aşamalarının içerisinde bulunduğu sürece “tercümenin” iş tanımlarından yalnızca biri olduğunu kabul etmek, haber yazımı konusunda kaleminin kuvvetli olması,

¹⁴⁸ Kılıç, “Haber Yapma Sürecinin Belirleyici Unsurları”, s. 133.

¹⁴⁹ Devecioğlu, *A Study of Journalistic Translation*, s. 15.

¹⁵⁰ Sara Bokaie, *Eşik Bekçiliği, Transediting ve Journalator Odağından Haber Çevirisi* (Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2023), s. 39.

¹⁵¹ Bokaie, *Eşik Bekçiliği*, s. 40.

¹⁵² Luc Van Doorslaer, “Translating, Narrating and Constructing Images in Journalism with a Test Case on Representation in Flemish TV News,” *Meta* 57, no. 4 (2012): 1049, <https://doi.org/10.7202/1021232ar>.

eleştirel bir zihin ile haberleri okuyup analiz etme becerisine sahip olmak ve gerektiğinde haberleri baştan yazıp çerçeveselendirebilme yeteneklerine sahip olmasıdır.¹⁵³

Japonya'daki haber çevirisi pratiğini inceleyen Fujii, “eşikbekçiliği” ile metinlerdeki değişim arasındaki bağlantıları analiz eder. Bu bağlamda Fujii, dört eşik olarak; mesajları denetleme, dönüştürme, tamamlama ve yeniden düzenleme imkanına sahip İngilizce haber muhabirlerini bir çevirmen seviyesinden çok “redaksiyon masası” (*copy desk*) seviyesindeki bir editör olarak görmektedir.¹⁵⁴

Van Doorslear'a göre “*journalator*” konumundaki kişi, kaçınılmaz olarak hedef okurun ortam ve koşullarını dikkate almak zorundadır. Orengo'dan aktarıldığına göre çeviri esnasında kaynak metin olarak isimlendirebileceğimiz her türlü bilgi içeren mesaj, okurun beklenti ve ideolojik görüşlerine uyum sağlamak için kaynak metin dilinden sıyrılmaktadır.¹⁵⁵

İsimlendirme “*journalator*” veya bilgi aktarımı esnasında çeviriyi bir yan görev olarak kullanan gazeteci olsa da karşımıza değişmeyen bir sonuç çıkmaktadır. Bu da haber çevirisini yöneten kişinin metin üzerinde güç sahibi olmasıdır. Bu güç ise belirli özellikleri bünyesinde barındıran bir kişinin kullanımı çerçevesinde kontrol altında tutulmalıdır.

¹⁵³ Karakoç, “Basındaki Haber Çevirilerine Bakış”, s. 65.

¹⁵⁴ Fujii, “News Translation in Japan”, s. 37.

¹⁵⁵ Bokaie, *Eşik Bekçiliği*, s. 40.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM VE HABERLERİN ANALİZİ

2.1. Yöntem: Yorumlayıcı Çeviri Kuramı

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı olarak isimlendirilen ve 20. yüzyılda ileri sürülen kuramın, haber çevirisinde çeviri sürecini yürüten kişi veya kişilerin kullandığı yolu anlamaya ve analiz etmeye uygun olduğu tespit edildiği için bu çalışmada haberlerin analizinde kullanılacak kuram olarak Yorumlayıcı Çeviri Kuramı belirlenmiştir.

Zira 20. yüzyılın ikinci yarısına gelinmesiyle kaynak metne sadık kalma odaklı çeviri faaliyetlerinin yerini, çevirmenin ön plana çıkartıldığı ve metin üzerinde daha özgür çalışılabilmesine olanak sağlayan çeviri faaliyetleri görülmeye başlanmıştır.

2.1.1. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'nın Tanımı ve Tarihçesi

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı, Paris 3 Sorbonne Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Okulu (*l'École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs-ÉSIT*) bünyesinde 1960'lı yıllarda ders veren Danica Seleskovitch ve Marianne Lederer isimli iki akademisyen tarafından ileri sürülmüştür. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı, çevirmeni çeviri öznesi olarak görmesi ve çevirmeni merkeze alması ile diğer kuramlardan ayrılmaktadır.¹⁵⁶

Çevirmen merkezli bir kuram olması sebebiyle Yorumlayıcı Çeviri Kuramı, çevirmenin aldığı eğitim ve benimsediği bilimsel yaklaşımlarının yanı sıra birey olarak taşıdığı tüm kültürel ve sosyal değerlerin bütün halinde görüldüğü bir kimliğe sahip olmaktadır. Aynı şekilde Edmond Cary'nin “farklı dillerde ifade edilen iki metin arası eşdeğerlik” çeviri tanımında da ifade ettiği gibi Yorumlayıcı Çeviri Kuramı için önem arz eden eşdeğerlik kavramı uygunluğu temsil etmektedir.¹⁵⁷

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı, çeviri faaliyeti yürütülürken izlenen yolun “kaynak metnin anlaşılması, dilbilimsel olarak sözcüklerden sıyrılması ve anlaşılın fikir ve

¹⁵⁶ Perihan Yalçın ve Şule Çınar Yağcı, "Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretiminde Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri: J. J. Rousseau'nun *Émile ou De l'Éducation* Adlı Eserinin İncelenmesi", *1. Uluslararası Yabancı Dil Eğitimi Sempozyumu (YABDİLSEM)*, 28–30 Haziran 2021, Ankara, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 118–119.

¹⁵⁷ Onur Özcan, *Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Çerçevesinde Eugène Ionesco'nun Tiyatro Oyunlarının Türkçeye Çevirilerinin İncelenmesi* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, 2018), s. 60.

duyguların erek dilde yeniden ifade edilmesi” olduğunu ileri sürmektedir.¹⁵⁸ Aynı şekilde Göktaş’ın makalesinde detaylıca ele aldığı Yorumlayıcı Çeviri Kuramı’nın üzerine kurulduğu yapı, “anlama (*compréhension*)”, “sözcüklerden sıyırma (*déverbalisation*)” ve “yeniden ifade etme (*réexpression*)” şeklinde üç aşamadan oluşmaktadır.¹⁵⁹ Kuramın üzerine inşa edildiği yapıya bakıldığında ortaya çıkan ürünün başarısı, “anlamın öznesi” olarak ileri sürülen çevirmenin hem kaynak dildeki anlamsal eşdeğerliği hem de erek dildeki biçimsel eş değeriği sağlayabilmesiyle bağlantılıdır.¹⁶⁰

Çevirmeni merkeze koyan ve anlam ile anlama temelli bir çevirinin varlığını ileri süren Yorumlayıcı Çeviri Kuramı için çevirmen, çeviriyi yapacağı dillerde tam yetkin olmasının yanı sıra aktarılacak istenen mesajı tam anlamıyla anlayabilmesi için metin dışı etmenlere de derinlemesine hâkim olmalıdır. Bu sebeple çevirmen, erek dildeki kültür, gelenek ve göreneklere hâkim olarak çeviriye yaklaşır. Çeviri ise bir iletişim aracı haline bürünür.¹⁶¹ Tüm bu tanım ve ifadelerden anlaşılacağı üzere Yorumlayıcı Çeviri Kuramı’nda çeviri eylemi, çevirmen merkezli olup anlam, anlama, sözcüklerden sıyırma ve yeniden ifade etme aşamalarına dayanırken süreç içerisinde eşdeğerlik ve uygunluk ilkeleri gözetilir.

2.1.2. Anlam

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı, ileri sürdüğü yapının temelindeki kavramlar üzerinde derin incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemeler ışığında kelimelerin ilk akla gelen ve ilk bakışta eş anlamlı sayılabilecek anlamlarının arkasındaki derin ifadeleri ortaya çıkartma fırsatı oluşmuştur.

Lederer’in nitelediği gibi anlam, iletilmek istenen mesajın ait olduğu dildeki dilbilimsel yapıdan soyutlanarak mesajın taşıdığı kapsamlı yapıyı anlamaktır.¹⁶² Anlama

¹⁵⁸ Özcan, *Yorumlayıcı Çeviri Kuramı*, s. 60.

¹⁵⁹ Nazik Göktaş, “Yorumlayıcı Çeviri Kuramı’ndan Çeviri Eğitime: Yorumlayıcı Çeviri Yöntemi,” *Diyalog* 2 (2014): 53.

¹⁶⁰ Göktaş, “Yorumlayıcı Çeviri Yöntemi”, s. 51.

¹⁶¹ Muzaffer Kaya, “Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Açısından Albert Camus’nün 'Yabancı' Adlı Romanının Çevirilerinin İncelenmesi”, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 37 (Aralık 2023): 1403, <https://doi.org/10.29000/rumelide.1406027>.

¹⁶² Yalçın ve Yağcı, “Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri”, s. 119.

ile yakından ilişkili olan anlam Seleskovitch’e göreyse “bir düşünce veya konuşmacının söylemek istediği şeyken; dinleyici için algılanan şey” olarak ele alınmaktadır.¹⁶³

Bu bağlamda kuram, örtük ve açık ifadeler arasında ayrım yaparken “anlam”ı sözsüz unsur olarak nitelemektedir. Zira anlam konuşmacının söylediği açık ifadeler ile ilgili olduğu kadar doğrudan söylemediği örtük ifadelerle de ilgilenmektedir.¹⁶⁴ En nihayetinde kurama göre çevirmen sözcüklerin parçalar halindeki anlamlarından ziyade metnin bütünündeki bağlamda ne ifade etmeyi amaçladığını anlamakla mükelleftir.¹⁶⁵

2.1.3. Anlama

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı için büyük önem taşıyan ve anlam kavramıyla ayrılmaz bir bağlantıya sahip anlama; iletilmek istenen mesaj yani anlamı yorumlamak ve kavramaktır.¹⁶⁶

Çeviride hedefin kaynak dildeki mesajın erek dil kitlesine aktarılması olduğunu ve bu faaliyet sırasında çevirmenin anlamak için değil insanların anlamasına olanak sağlamak için çevirdiğini belirten Vinay ve Darbelnet, çevirmenin ilk adım olarak kendisinin anlaması gerektiğine vurgu yaparak Yorumlayıcı Çeviri Kuramı için ilk aşama olan anlama aşamasına atıfta bulunmaktadır.¹⁶⁷ Buna binaen “anlama”nın aşamalar kat edilen bir işlem “anlam”ın ise o işlemin ortaya koyduğu çıktı olduğunu söylemek mümkündür.¹⁶⁸

2.1.4. Sözcüklerden Sıyırma

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı’nda anlama adımıyla sonra gelen adım sözcüklerden sıyırma adımıdır. Lederer’e göre sözcüklerden sıyırma adımıyla çeviri, metnin anlaşılabilir bir başka dilde yeniden ifade edilme safhasına ulaşmak üzere olduğu aşamadır. Bu aşamada cümledeki açık ve örtük ifadeler tam manasıyla anlaşılırken dilsel kalıpların sınırlarından sıyrılmak mümkün olur.¹⁶⁹ Metindeki açık ve örtük tüm anlamları kavrayan

¹⁶³ Kaya, “Camus’nün 'Yabancı' Romanının Çevirileri”, s. 1404.

¹⁶⁴ Kaya, “Camus’nün 'Yabancı' Romanının Çevirileri”, s. 1404.

¹⁶⁵ Yalçın ve Yağcı, “Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri”, s. 120.

¹⁶⁶ Yalçın ve Yağcı, “Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri”, s. 120.

¹⁶⁷ Kaya, “Camus’nün 'Yabancı' Romanının Çevirileri”, s. 1404.

¹⁶⁸ Göktaş, “Yorumlayıcı Çeviri Yöntemi”, s. 51.

¹⁶⁹ Kaya, “Camus’nün 'Yabancı' Romanının Çevirileri”, s. 1404.

ve bu mesajları sözcüklerden sıyrarak çevirmen, bu verileri hedef dilde nasıl yeniden ifade edeceğini kurgulamaktadır.

2.1.5. Yeniden İfade Etme

Yeniden ifade etme aşaması kuramın üçüncü ve çevirmenin tüm yeteneğini ortaya çıkardığı adım olarak ele alınmaktadır. Çevirmen, mesajı doğru ve başarılı bir şekilde aktarabilmesi için çevirideki en temel adım olarak konumlandırılan anlama adımını iyice kavramış olmalıdır.

Bu aşamada en önemlisi çevirmen olmak üzere kaynak metindeki anlamı şekillendiren unsurlar vardır. Anlamı şekillendirmede farklılıkların yaşanması, çevirmen ve kaynak metin yazarının farklı bilişsel ve ruhsal yaklaşımlara sahip olmasından kaynaklanabilmektedir. Bu sebeple çevirmen, çeviri sürecine kendi düşünsel ve duygusal birikimini de katabilmektedir.

Ayrıca çevirmen, kaynak metindeki açık ve örtük ifadeleri aktarmalı, kaynak dildeki anlamı korurken hedef dilde bu anlama uygun eşdeğer ifadeler inşa etmelidir.¹⁷⁰ Bir diğer ifade ile çevirmen, yazarın kaynak kültürde şekillendirdiği anlamı yorumlayarak erek kültürdeki eşdeğerini bulmak için çabalamaktadır.¹⁷¹

2.1.5.1. Eşdeğerlik Ve Uygunluk

Metin üzerinde çalışan kişinin yaratıcılığına oranla ortaya çıkan eşdeğerlik,¹⁷² Güttinger'e göre kaynak metnin kaynak okur kitlesi üzerinde yarattığı etkinin çeviri yoluyla hedef dildeki okur üzerinde de yaratılması olarak tanımlanır ve özellikle deyimlerin çevirisinde göz ardı edilmemesi gereken bir meseledir.¹⁷³

Uygunluk ise kaynak metne dilbilimsel olarak bağlı kalınarak yapılan çeviri faaliyetini ifade etmek için kullanılırken bazı durumlarda çeviride muğlaklık ve yetersizlik gibi çeviri kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecek durumlara sebebiyet verebilmektedir.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Kaya, "Camus'nün 'Yabancı' Romanının Çevirileri", s. 1405.

¹⁷¹ Yalçın ve Yağcı, "Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri", s. 121.

¹⁷² Kaya, "Camus'nün 'Yabancı' Romanının Çevirileri", s. 1406.

¹⁷³ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994, s. 60.

¹⁷⁴ Onur Özcan, "Yazın Çevirisi İncelemelerinde Yorumlayıcı Çeviri Kuramı," *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 16 (Eylül 2019): 591, <https://doi.org/10.29000/rumelide.619082>.

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'nda oldukça önem verilen eşdeğerlik ve uygunluk prensiplerini açıklamak için Lederer'in tanımlarını zikretmek elzemdir. Lederer, eşdeğerlik prensibine uygun yapılan çeviriyi yorumlayıcı olarak tanımlarken uygunluk prensibine uygun yapılan çeviriyi dilbilimsel çeviri olarak tanımlamaktadır.¹⁷⁵ Lederer, iki prensip arasındaki farkı ise kuramın merkez ögesi olarak tanımladığı eşdeğerliğin çeviriyi metne dönüştürme gücüne sahip yegâne güç olarak nitelerken açıkça ifade etmektedir.¹⁷⁶

Yukarıda zikredilen tanımlar ve araştırmacıların görüşlerine binaen özetle Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'nın; merkezine çevirmen kararlarını koyan, çeviri faaliyetini anlam, anlama, sözcüklerden sıyırma ve yeniden ifade etme şeklinde kademelendirirken çeviride eşdeğerlik ve uygunluk ilkelerini benimseyen bir kuram olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda kuram haber çevirisinde uygulanan stratejilerin incelenmesi için uygun görülüp haberlerin analizinde kullanılacak yöntemi oluşturacaktır.

¹⁷⁵ Özcan, "Yorumlayıcı Çeviri Kuramı", s. 591.

¹⁷⁶ Özcan, "Yorumlayıcı Çeviri Kuramı", s. 592.

2.2. Analiz: BBC'nin Yayınladığı Haberler Ve Tercümelerinin İncelenmesi

Çalışmanın ikinci bölümünde, BBC'nin yayınladığı haberler ve bu haberlerin çevirisi incelenecektir. Haberler ve çevirileri Yorumlayıcı Çeviri Kuramı ışığında ele alınacaktır. Bulunması halinde kaynak metin ve iki erek metin olacak şekilde yayına sunulmuş haberler incelenirken bu metinlerin dilleri İngilizce, Arapça ve Türkçe olarak belirlenmiştir. Analizler ilk olarak haberlerin başlıkları daha sonra haber metinlerinin içeriklerini kapsayacak şekilde yapılacaktır.

Haberlerin analizine başlamadan önce BBC'nin kısa tarihi ve misyonuna bakmakta fayda vardır. Tam ismi *British Broadcasting Corporation* olan İngiltere merkezli BBC, 18 Ekim 1922 tarihinde kurulmuştur. Kendilerinin “İngiltere ve dünya çapında güvenilir haber kaynağı” olarak nitelendirildiğini belirten kurum, televizyon ve radyo servislerinin yanı sıra web sitelerinde de “doğru, tarafsız, bağımsız ve hakkaniyetli gazetecilik yapma hedefi” güttüklerini belirtmektedir. BBC, “hedef kitlesini kasten ya da madden yanlış yönlendirmekten kaçınmayı” amaçladıklarını açıkça beyan ederek dürüst bir kurum olduklarını okura aktarmak istemektedir. Ayrıca BBC, “tüm yayınlarında, konuları tüm görüşleri yansıtacak bir tarafsızlık içerisinde ele alacağının” ve “konularla ilgili tüm verileri adil ve açık görüşlülükle değerlendireceklerinin” altını çizmektedir. BBC, “verdiği bilgilerin doğruluğunu garanti edip” olası bir yanlışlık durumunda ise “hatalarını kabul etmede şeffaf” olduğunu beyan etmektedir.¹⁷⁷

2.2.1. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Haberlerin Başlıklarının İncelenmesi

Haberin başlığı okuyucunun ilk dikkatini çeken ve okurun haberin devamını merak etmesini sağlayan en önemli unsurların başında gelmektedir. Dolayısıyla yayın kuruluşları kaynak metindeki haberin başlığını çeviri yaptıkları esnada değiştirerek erek kitlenin diline daha uygun ve okur için daha cezbedici hale getirebilmektedir. Bu nedenle açılan bu başlık altında BBC'nin Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerde yayınladığı haberlerin başlıkları incelenip Yorumlayıcı Çeviri Kuramı çerçevesinde analiz edilecektir.

¹⁷⁷ “BBC, internet haberciliğinde kendisine duyulan güveni ve şeffaflığı artırmak için neler yapıyor?”, *BBC News Türkçe*, 27 Şubat 2020, <https://www.bbc.com/turkce/kurumsal-50221017> (erişim 21.06.2025).

1) “*Hamas blindsides Israel with most serious attack in a generation*”

BBC’nin 7 Ekim 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı ve 8 Ekim 2023 tarihinde Türkçeye çevirisi yapılan haberin başlığı aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere değişikliğe uğrayarak aktarılmıştır.

Tablo 1: Örnek Başlık 1

İngilizce (Kaynak Metin)	Türkçe (Erek Metin)
Hamas blindsides Israel with most serious attack in a generation ¹⁷⁸	İsrail, Hamas'ın saldırısına hazırlıksız yakalandı ¹⁷⁹

Kaynak metin olan İngilizce haberin “*Hamas blindsides Israel with most serious attack in a generation*”¹⁸⁰ başlığı Türkçeye şekil ve bağlam korunarak çevrildiğinde “Hamas, İsrail’i bir nesildeki en ciddi saldırıyla gafil avladı” şeklinde karşımıza çıkabilirdi. Ancak tabloda da gösterildiği üzere haber Türkçeye bir gün sonra aktarılırken başlığa müdahalede bulunularak aktarılması tercih edilmiştir.

Kaynak metin olarak karşımıza çıkan İngilizce haberin başlığı incelendiği zaman muhabirin “Hamas”ı saldırıları düzenleyen aktif özne olarak zikretmesinin yanında İsrail’e hiç beklemediği anda saldırmış olduğunu “*blindsides*” yani akıllara gelen ilk anlamıyla “gafil avlamak” nitelemesiyle birlikte kullanması, okuyucuya bölgede olan gerginliğin kim tarafından ortaya konulduğu ve hangi düzeyde olduğunu direkt iletmektedir.

Başlık incelenmeye devam edildiğinde muhabir “*most serious attack in a generation*” yani “bir nesildeki en ciddi saldırıyla” kalıbını henüz saldırıların birinci günü içerisindeyken zikrederek bölgedeki olağanüstü güvenlik krizini ve yaşananların ciddiyetini doğrudan İngilizce haberi okuyan kitleye aktarmaktadır. Ayrıca muhabir Hamas’ın saldırısını İsrail’i şaşkına çevirecek düzeyde benzeri görülmemiş olarak

¹⁷⁸ Jeremy Bowen, “Hamas Blindsides Israel with Most Serious Attack in a Generation”, *BBC*, 7 Ekim 2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67041679> (erişim 02.05.2025).

¹⁷⁹ Jeremy Bowen, “İsrail, Hamas'ın Saldırısına Hazırlıksız Yakalandı”, *BBC News Türkçe*, 8 Ekim 2023, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c213q7x03d0o> (erişim 02.05.2025).

¹⁸⁰ Bowen, “Hamas Blindsides Israel”.

nitelerken okurlara İsrail'in güvenlik ve güç iddialarına da dolaylı yoldan eleştirel bir yaklaşımla bakmalarını sağlamaktadır.

Türkçe haber başlığına bakıldığında ise kaynak metin başlığından farklı olarak saldırıları düzenleyen aktif özne olan “ Hamas”ın nesne konumunda ele alındığı ve öznenin “İsrail” olarak zikredildiği görülmektedir. Cümlenin öznesinde yapılan değişiklik sonucu olması muhtemel görülen bir değişiklik de “ *blindsides*” ifadesinin “hazırlıksız yakalandı” şeklinde karşımıza çıkmasıdır. “ *Blindsides*” ifadesinin eş değeri en iyi sağlayabilen karşılıklarından “gafil avlamak” veya “hazırlıksız yakalamak” ifadeleri özne nesne değişiminden ötürü “hazırlıksız yakalanmak” şeklinde edilgen fiile dönüştürülmüş bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Etken fiili edilgen fiile dönüştürme müdahalesi dil bilgisi açısından yapılması zorunlu ve doğru bir müdahale olarak karşımıza çıksa da tercümanın özne ve nesne arasında yaptığı değişiklik sonucu ortaya çıkmıştır.

Başlığın analizine devam edildiğinde ise kaynak metin başlığında zikredilen ve bölgedeki yakın geçmişte benzeri görülmemiş güvenlik krizini okura doğrudan aktaran “ *most serious attack in a generation*” ifadesinin cümlenin ağırlığını zedeleyecek olmasına rağmen tamamen Türkçe başlıktan çıkartıldığı görülmektedir. Çeviri esnasında yapılan bu çıkartma işlemi, kaynak metin okuyucusunun çok daha yüksek tonda aldığı İsrail'in Hamas saldırıları karşısındaki güçsüzlüğünü, Türkçe haber başlığını okuyan okurun alamamasına sebep olmuştur. Dolayısıyla bu cümlenin çıkartılması, erek okur kitlesinin saldırıyı ve İsrail'deki güvenlik krizini algılama biçimini önemli ölçüde zedeleyen bir müdahale olarak değerlendirilebilmektedir.

2) “ *Israeli troops clear Gaza areas 'slice by slice', but is this an invasion?*”

BBC'nin 28 Ekim 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı ve aynı tarihte Türkçe ve Arapça dillerine çevirisi yapılan haberin başlığı aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere değişikliklere uğrayarak aktarılmıştır.

Tablo 2: Örnek Başlık 2

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Israeli troops clear Gaza areas 'slice by slice', but is this an invasion? ¹⁸¹	İsrail ordusu Gazze'nin bazı bölgelerini 'dilim dilim' temizlemeye' girişti ¹⁸²	هل دشنت إسرائيل بالفعل الهجوم البري على غزة؟ ¹⁸³

Kaynak metin yazarı olan muhabirin “*Israeli troops clear Gaza areas 'slice by slice', but is this an invasion?*”¹⁸⁴ başlığını seçerek yayına sunduğu haberin başlığı Türkçeye kelimesi kelimesine aktarılmış olsaydı “İsrail birlikleri Gazze'nin bazı bölgelerini 'dilim dilim' temizliyor, ancak bu bir sızma girişimi mi?” ifadesi ile karşılaşılmaması mümkündür. İngilizce metnin başlığı, yine şekil ve bağlam korunarak Arapçaya “القوات الإسرائيلية تخلي مناطق غزة ” قطعة قطعة “، ولكن هل هذا توغل؟” ifadesi ile aktarılabilir. Önerilen tercüme ve mevcut erek metin başlıkları incelendiği takdirde her iki dil çifti için de çeviri esnasında anlamı doğrudan etkileyen müdahalelerde bulunulduğu açıkça görülmektedir.

Türkçeye çevrilen başlık ve kaynak metin başlığı karşılaştırılmaya başlandığında “*Israeli troops*” ifadesinin “İsrail ordusu” şeklinde aktarıldığı ilk göze çarpan değişikliklerdir. Bu tercih yorumlayıcı çeviri kuramınca düşünüldüğü takdirde doğru, Türkçe haberi okuyacak kitle için anlamayı kolaylaştıracak ve dili Türkçe medya diline daha yakın tutacak basit bir değişiklik olarak görülmektedir. İngilizce “*troops*” ifadesini “birlik” ya da daha açık bir ifade ile “askeri birlik” olarak Türkçeye çevirmek mümkünken erek metin başlığında da görüldüğü üzere “ordu” ifadesinin direkt kullanılması başlığın ağırlıklı bir yapıya sahip olmasının önüne geçen başarılı bir müdahale olarak değerlendirilmektedir.

İngilizce başlığı atan muhabirin iki farklı cümle olabilecek ifadeleri birleştirerek okur kitlesine bir soru yönelterek yazmayı tercih ettiği başlığın Türkçeye çevirisi sırasında hem soru anlamını kaybettiği hem de ikinci cümle olarak niteleyebileceğimiz

¹⁸¹ Jeremy Bowen, “Israeli Troops Clear Gaza Areas 'Slice by Slice', but Is This an Invasion?”, *BBC*, 28 Ekim 2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67248454> (erişim 23.05.2025).

¹⁸² Jeremy Bowen, “İsrail Ordusu Gazze'nin Bazı Bölgelerini 'Dilim Dilim Temizlemeye' Girişti”, *BBC News Türkçe*, 28 Ekim 2023, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cw4dzv7m338o> (erişim 23.05.2025).

¹⁸³ Jeremy Bowen, “هل دشنت إسرائيل بالفعل الهجوم البري على غزة؟”, *BBC News Arabi*, 28 Ekim 2023, <https://www.bbc.com/arabic/articles/cjk7d8j7d36o> (erişim 23.05.2025).

¹⁸⁴ Bowen, “Israeli Troops Clear Gaza Areas”.

bölümün başlıktan çıkartıldığı ilk bakışta kolaylıkla görülmektedir. Bu birbirine bağlı iki müdahale sonucu Türkçe başlıkta yalnızca “İsrail ordusunun Gazze’yi parça parça temizlemeye başladığı” anlamı erek metin okuyucusuna aktarılırken kaynak metin okuyucusu bu anlama ek olarak bölgede yürütülen “temizleme” girişimini sorgular nitelikte bir soru ile karşı karşıya bırakılarak “*but is this an invasion?*” yani “ancak bu bir sızma girişimi mi?” sorusunun cevabını aramak üzere yönlendiriliyor. İngilizce başlığın İsrail ordusunun yürüttüğü askeri faaliyetin sistematik ve tedrici bir şekilde yürütüldüğünü okura aktaran tırnak içerisindeki “*slice by slice*” ifadesi yine aynı anlamları Türkçe haberi okuyacak kitle için de yansıtan bir ifade olan “dilim dilim” ifadesi ile karşılanırken yürütülen askeri faaliyetin belirsizliğine ilişkin eleştirel yaklaşım Türkçe metnin okuruna aktarılamaması pahasına başlıktan çıkartılıyor.

Türkçeye çeviri sırasında zikredilen kısmın hazfedilmesinin arkasındaki sebebi belirlemek mümkün olmasa da hazfedilen bölümün Türkçe haber başlığını okuyan kişinin bölgede yürütülen operasyonun mahiyetini sorgulayan ve “dilim dilim temizleme” olarak aktarılan eylemin amacının ne olduğu sorusunun akıllara gelmesini engellediğini söylemek mümkündür.

Türkçeye çeviri önerisinde “sızma girişimi” ifadesi ile eşdeğerliği sağlanan “*invasion*” kelimesinin seçimi bölgedeki askeri faaliyetin yeni bir saldırı olduğunu ve askeri anlamda bir şiddeti içerdiğini okura aktarırken “*occupation*” gibi daha uzun süreli ve politik kontrolü ifade eden bir kelimenin tercih edilmemiş olması da muhabirin aktarmak istediği mesajı titizlikle seçtiğini gösterir niteliktedir. Ancak verilmek istenen mesajın Türkçeye çeviri esnasında kaybolduğu açıkça söylenebilmektedir.

Arapçaya çevrilen başlık ve kaynak metin başlığı karşılaştırıldığında ise bu iki başlığın birbirinin çevirisi olduğunu iddia etmek oldukça zordur. Arapça habere seçilen “هل دشنت إسرائيل بالفعل الهجوم البري على غزة؟”¹⁸⁵ başlığı Türkçeye kelimesi kelimesine “İsrail Gazze’ye kara saldırısını fiilen başlattı mı?” şeklinde çevrilebilirken buradaki ifadelerin hiçbirinin kaynak metin başlığının taşıdığı mesajı iletmede yeterli olmadığını söylemek mümkündür.

Türkçe başlık ile İngilizce başlığı karşılaştırırken de belirtildiği gibi muhabirin seçtiği başlıktaki ikili yapı Arapçaya çeviri esnasında da ortadan kaldırılmıştır. Bu ikili

¹⁸⁵ Bowen, “هل دشنت إسرائيل بالفعل الهجوم البري”.

yapı bize hem bölgedeki askeri faaliyetin sürdürüldüğünü tanımlarken aynı anda bu askeri faaliyetin mahiyet ve hedefini sorgulamamızı sağlamaktaydı.

Arapça haber için yeniden yazılmış başlığa bakıldığında ise doğrudan bir sorgulama içeren ancak sorgulamanın askeri operasyonun mahiyetini değil operasyonun kendisini sorgular nitelikte olduğu görülmektedir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse Arapça haberi okuyacak kitle için seçilmiş başlıkta İsrail'in bölgede kara harekâtı yürüttüğüne yönelik söylemlerini belirsizlik çerçevesine alan ve bu duruma şüpheyile yaklaşılması gerektiğini ileten ifadelerle yer verilmiştir.

Özellikle başlıkta “fiilen” veya “gerçekten” gibi karşılıkları bulunan “بالفعل” kelimesinin tercih edilmiş olması kara harekâtı haberlerindeki belirsizliği dolaylı yoldan okura hissettirmektedir. Özetle kaynak metin harekâtın kademeli olarak yürütülen varlığını kabul ederken bunun mahiyetini sorgular nitelikteyken Arapça başlık doğrudan haberlere şüpheli ve sorgular tonda yaklaşmaktadır.

3) “*Strikes on south Gaza: BBC verifies attacks in areas of ‘safety’*”

BBC'nin 1 Kasım 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı ve 2 Kasım 2023 tarihinde Türkçe ile Arapça dillerine çevirisi yapılan haberin başlığı tabloda gösterildiği gibi Türkçeye kaynak metin başlığına benzer yapıda çevrilirken Arapçaya bazı değişikliklere uğrayarak çevrilmiştir.

Tablo 3: Örnek Başlık 3

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Strikes on south Gaza: BBC verifies attacks in areas of ‘safety’ ¹⁸⁶	BBC, İsrail'in 'güvenli' olarak nitelendirdiği Gazze'nin güneyine saldırılar düzenlediğini kanıtladı ¹⁸⁷	بي بي سي تكشف استمرار استهداف إسرائيل لأماكن نصحت المدنيين بالجوء إليها ¹⁸⁸

¹⁸⁶ Merlyn Thomas ve diğer., “Strikes on South Gaza: BBC Verifies Attacks in Areas of ‘Safety’”, *BBC*, 1 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67264703> (erişim 26.04.2025).

¹⁸⁷ Merlyn Thomas ve diğer., “BBC, İsrail'in 'Güvenli' Olarak Nitelendirdiği Gazze'nin Güneyine Saldırıları Düzenlediğini Kanıtladı”, *BBC News Türkçe*, 2 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/turkce/articles/ck5x5kyd6g9o> (erişim 26.04.2025).

¹⁸⁸ Merlyn Thomas ve diğer., “بي بي سي تكشف استمرار استهداف إسرائيل لأماكن نصحت المدنيين بالجوء إليها”, *BBC News Arabi*, 2 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/arabic/articles/cnd8676wgwdo> (erişim 26.04.2025).

Kaynak metin olan İngilizce haberin “*Strikes on south Gaza: BBC verifies attacks in areas of ‘safety’*”¹⁸⁹ başlığı Türkçeye şekil ve bağlam korunarak çevrildiğinde “Gazze'nin güneyine saldırılar: BBC ‘güvenli’ bölgelerdeki saldırıları doğruladı” şeklinde karşımıza çıkabilirdi. Aynı şekilde haberin Arapça başlığı kaynak metne daha yakın bir şekilde çevrilseydi karşılaşacağımız ifadenin “غارات على جنوب غزة: بي بي سي تتحقق من وقوع هجمات في المناطق ‘الآمنة’” olması muhtemeldi. Ancak tabloda da gösterildiği üzere haber farklı dillere aktarılırken başlıklarına müdahalede bulunularak aktarılması tercih edilmiştir.

Türkçe haber başlığında görülen şekil ve bağlam açısındaki farklılıklar incelendiği takdirde, kaynak metin başlığındaki ikili yapı, Türkçe okur için birleştirilerek tek bir cümle haline getirilmiştir. Burada çevirmenin eşdeğerlik açısından benzer kelimeler kullanmasına rağmen başlığı birleştirme girişimi metni anlayıp yeniden ifade etmede başarılı olduğunu göstermektedir. Ayrıca kaynak metindeki “*verifies*” kelimesini akıllara ilk gelen anlamı olan “doğruladı” yerine “kanıtladı” şeklinde kullanılarak sözcüklerden sıyrılıp yeniden ifade edilirken anlamda bir değişiklik yaşanmadan ifade güçlendirilmiştir.

Bunlara ek olarak Türkçe başlığa eklenen ve kaynak metin başlığında kullanılmayan bazı kelimeler iki dildeki okurun ilk bakışta aldığı mesajları etkiler niteliktedir. Kaynak metin başlığında öznenin gizlenmesi tercihi Türkçeye çeviri esnasında uygulanmayıp “İsrail” başlığa eklenerek açık özne kullanılmış ve saldırıların İsrail tarafından düzenlendiği açıkça okura aktarılmıştır. 7 Ekim’in üzerinden henüz çok kısa bir süre geçtiği göz önüne alındığında bu eklemenin yapılmasının hem olayı anlamayı kolaylaştıran hem de başlığı muğlaklıktan kurtaran bir hamle olduğu söylenebilir. Nitekim aynı hamle haber Arapça diline aktarılırken de yapılmıştır.

Kaynak metin başlığında “*areas of ‘safety’*” olarak belirtilen ve tırnak içine alınan ifade okura bölgeye atfedilen “güvenlik” iddiasına karşı mesafeli bir tutumun bulunduğunu ve şüpheli yaklaşıldığını aktarır nitelikteyken her ne kadar açıkça zikredilmese de İsrail’in söylemlerine dolaylı yoldan eleştirel bakılması gerektiğini de aktarmaktadır. Bu ifade Türkçeye “İsrail’in ‘güvenli’ olarak nitelendirdiği” şeklinde aktarılırken yapılan ekleme ve güvenli ifadesinin tırnak işareti içerisinde tutulmaya

¹⁸⁹ Thomas ve diğer., “Strikes on South Gaza”.

devam edilmesi mesajın daha doğrudan iletilmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca Türkçe başlıkta İsrail'in bizzat kendisinin “güvenli” olarak nitelediği bir bölgeye saldırdığının açıkça ifade edilmesi de İsrail'in söyleminin sorgulanmaya açık ve tezatlık barındıran ifadeler içerdiğini okura doğrudan aktarmaktadır.

Arapça haber başlığına bakıldığında ise başlığın neredeyse tamamen farklı kelime anlamları taşıyan ifadelerle ele alındığı; kaynak metinde olmayan ve Türkçe çeviride de kullanıma gereksinimi duyulmayan ifadelerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Farklılıkların daha açık gözükebilmesi için Arapça haber başlığını Türkçeye kelimesi kelimesine çevirdiğimizde “BBC, İsrail'in sivillerin sığınması tavsiye edilen yerleri hedef almaya devam ettiğini ortaya çıkardı” ifadesinin karşımıza çıkması muhtemeldir.

İngilizcede muhabirlerin “*verifies*” kelimesi ile ifade etmeyi tercih ettikleri doğrulama ve kanıtlama eylemi Arapçaya “*تكشف*” kelimesi ile taşınmıştır. Bu seçim yorumlayıcı çeviri kuramınca makul bir seçim olup anlamı zedelemekten cümleyi tekdüzelikten kurtaran bir hamle olarak değerlendirilebilir. Türkçe çeviride olduğu gibi Arapça çeviride de kaynak metinde olmamasına rağmen başlıkta “İsrail” ifadesinin açıkça zikredilmesi yine okurun zihin dünyasında oluşabilecek herhangi bir muğlaklığın veya “İsrail” ifadesini zikretmekten neden kaçınıyorsunuz sorularını almanın önüne geçen bir hamle olarak okunabilmektedir.

Arapça başlığa yönelik incelemede dikkat çeken iki husus daha vardır. Bunlardan ilki “*استمرار استهداف*” ifadesinin başlığa eklenmesidir. Bu ifade ne kaynak metin başlığında ne de Türkçeye çevrilen başlıkta mevcut değilken okura dolaylı yoldan farklı bir mesaj vermektedir. Zira Arapça başlığı okuyan kişi için İsrail sivillerin sığınması tavsiye edilen yerlere yönelik “daha önceden de saldırılar düzenlemiş ve bu saldırılara devam eden” unsur konumundadır. Arapça haberi okuyan kişinin ilk bakışta aldığı bu mesaj diğer dillerde bulunmamaktadır.

İkinci husus ise kaynak metin başlığından Arapçaya kolaylıkla “*المناطق "الآمنة"*” şeklinde çevrilebilen; kalıplaşmış, haber diline ve uluslararası hukuka yerleşmiş bir ifadenin kullanılmayıp “*لأماكن نصحت المدنيين باللاجوء إليها*” yani “sivillerin sığınması tavsiye edilen yerleri” ifadesinin tercih edilmesidir. İfade bölgede yaşanan gerçekliği aktarma konusunda herhangi bir sorun teşkil etmemekle birlikte kaynak metin ve Türkçe çeviriye kıyasla yaşananın daha ağır bir ihlal olduğunu Arapça okura hissettirmektedir. Burada

İsrail'in bölgeye düzenlediği saldırıda bir ihlale sebebiyet verdiği mesajı çok daha açık bir şekilde okura yansıtılmaktadır.

Zira bu ifade ile İsrail insanlara bir bölgeye sığınmayı tavsiye edip sonra o bölgeye saldırılarını sürdüren unsur konumunda bulunmaktadır. Sonuç itibariyle çeviri esnasındaki tercihlerin tamamı, kaynak metinde gizli özne şeklinde zikredilen ve daha temkinli sayılabilecek bir yaklaşımla yazılmış başlığın Arapçaya çevirisi sırasında çok ağır ve net noktalara ulaşması ile sonuçlanmıştır.

4) “*Hezbollah warns of regional war if Gaza bombing goes on*”

BBC'nin 8 Kasım 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı ve Türkçe ile Arapça dillerine çevirisi yapılan Hizbullah'ın bölgedeki gerilim hakkındaki öngörülerini aktaran haberin başlığı aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere değişikliğe uğrayarak çevrilmiştir.

Tablo 4: Örnek Başlık 4

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Hezbollah warns of regional war if Gaza bombing goes on ¹⁹⁰	Hizbullah'tan bölgesel savaş uyarısı: 'Bedel ödemeye hazırız' ¹⁹¹	حرب غزة: نعيم قاسم نائب الأمين العام لحزب الله يؤكد وجود خطر قيام حرب إقليمية واسعة ¹⁹²

İngilizce haberi yazan muhabirin “*Hezbollah warns of regional war if Gaza bombing goes on*”¹⁹³ olarak seçtiği başlığın Türkçeye kelimesi kelimesine çevirisi “Hizbullah, Gazze bombardımanı devam ederse bölgesel savaş çıkacağı uyarısında bulundu” olurken Arapçaya çevirisi “حزب الله يحذر من حرب إقليمية إذا استمر قصف على غزة” şeklinde olabilmektedir.

Yukarıdaki tablodaki ifadeler incelendiği taktirde, İngilizce başlıkta muhabirin ilk bakışta Gazze’de yaşanan gerilimin bölgeye yayılma riski taşıdığı anlamı Arapçaya ve

¹⁹⁰ Orla Guerin, “Hezbollah Warns of Regional War If Gaza Bombing Goes On”, *BBC*, 8 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/news/world-67349605> (erişim 05.04.2025).

¹⁹¹ “Hizbullah'tan Bölgesel Savaş Uyarısı: 'Bedel Ödemeye Hazırız'”, *BBC News Türkçe*, 8 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd1p532qpx3o> (erişim 05.04.2025).

¹⁹² “حرب غزة: نعيم قاسم نائب الأمين العام لحزب الله يؤكد وجود خطر قيام حرب إقليمية واسعة”, *BBC News Arabi*, 8 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/arabic/articles/c4n92d0l5e5o> (erişim 05.04.2025).

¹⁹³ Guerin, “Hezbollah Warns of Regional War”.

Türkçeye belirli müdahalelerde bulunularak aktarılmıştır. İngilizce başlıkta “*Gaza bombing goes on*” şeklinde tercih edilen ve gizli özne ile aktarılan mesaj Arapça başlıkta “*حرب غزة*” ifadesine yer verilerek yine gizli özneli ancak okuyucunun aynı manayı anlayabileceği şekilde aktarılmıştır. Okuyucu kitleye göre çevirmenin aldığı bu karar yorumlayıcı çeviri kuramı bakımından doğru olarak ele alınabilir. Zira anlam sözcüklerden sıyrılarak yeniden ifade edilmiştir.

Aynı şekilde İngilizce başlıkta oluşumun ismi ile “*Hezbollah*” şeklinde tercih edilen ifade Arapçada “*نعيم قاسم نائب الأمين العام لحزب الله*” şeklinde açıkça ifade edilmiştir. Burada yine okuyucu kitlenin farklılığı çevirmenin ve muhabirin kararında aktif rol oynamış olabilmektedir. Zira Arapça bilen veya Arap asıllı bir kişi için Hizbullah adına konuşan kişinin kim olduğu merak konusu olabilirken İngilizce konuşan bir kişi için bu kişinin kim olduğunun başlıkta zikredilmesi çok elzem olmayabilir. Arapça haberi okuyan kişinin uyarının Hizbullah’a bağlı üst düzey bir yetkili tarafından yapılıyor olduğunu direkt görmesi durumun ciddiyetini anlamada pekiştirici rol oynamaktadır. Yine İngilizce başlıktaki “*warns*” ifadesi Hizbullah’ın ciddi bir uyarıda bulunduğunu ve durumun hassasiyetini açıkça ifade ederken Arapça başlıktaki “*يؤكد وجود خطر*” bölgedeki durumun önemini gözler önüne seren anlamı okuyucuya farklı kelimeler ile aktarmaktadır.

Başlığın Türkçeye çevirisine bakıldığında ise kaynak metin olan İngilizce başlıkta ve Arapça çeviride tercih edilenin dışında başka bir ifadenin seçildiği görülmektedir. Bölgedeki durum ile ilgili uyarıyı yapan oluşum ve durumun ciddiyeti “Hizbullah’tan bölgesel savaş uyarısı” ifadesiyle karşılanmış olsa da çeviride Gazze savaşı ve dolaylı yoldan İsrail’in Gazze’ye saldırılarının sonuçları olarak ele alınabilecek bölgesel savaş anlamı aktarılmaktansa Naim Kasım’ın röportajda ifade ettiği “Bedel ödemeye hazırız” ifadesi tercih edilmiştir. Türkçe başlıktaki ifade okura, bölgedeki krizin Hizbullah açısından da risk oluşturduğu anlamını ilk bakışta aktarmaktadır. Bu tercih okurların haberin devamını merak etmesi ve okumayı sürdürmesi bakımından anlaşılır olsa da İngilizce ve Arapça dillerindeki anlamla örtüşmemektedir.

5) “Israel Gaza: Hospitals caught on front line of war”

BBC’nin 14 Kasım 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı haberin başlığı aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere Türkçeye değişikliğe uğrayarak çevrilmiştir. Haberin Arapçaya çevirisi bulunamadığı için karşılaştırma iki dil çifti arasında yapılacaktır.

Tablo 5: Örnek Başlık 5

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
Israel Gaza: Hospitals caught on front line of war ¹⁹⁴	Gazze’de hastanelerde neler yaşıyor? ¹⁹⁵

Haberin kaynak dil konumundaki “Israel Gaza: Hospitals caught on front line of war”¹⁹⁶ başlığı Türkçeye kelimesi kelimesine çevrilseydi “İsrail Gazze: Hastaneler savaşın ön cephesinde kaldı” şeklinde ifade edilmeliydi. Ancak burada çevirmenin çeviri yapılırken belirli anlamları kaybetmeyi göze alarak daha nötr bir başlık seçerek “Gazze’de hastanelerde neler yaşıyor?”¹⁹⁷ başlığını tercih ettiği görülmektedir.

İngilizce başlıkta muhabirin seçtiği kelimeler incelendiği zaman “caught on front line” ifadesi savaşın ilk haftasında olunmasına rağmen yaşanan gelişmelerin sağlık kuruluşlarına verdiği zararı, insani kriz de vurgulanarak okura aktarabilmektedir. Ayrıca savaşın merkezinde kalan hastanelere vurgu yapılması yine İsrail saldırılarının sivil altyapıya zarar verdiğini ima eden eleştirel bir sorgulamayı da içinde barındırmaktadır.

Türkçe başlığa bakıldığında ise kaynak metin başlığının taşıdığı olduğu mağduriyet ve savunmasızlık anlamlarının karşılanması için bir çaba gösterilmediği ve ilk bakışta Gazze’deki hastaneler hakkında endişe verici bir tutumun bulunduğunu pekiştirme gayretinin taşınmadığı görülmektedir.

Türkçe başlıktaki “neler yaşıyor?” ifadesinin bölgedeki belirsizliği ve hastanelerin durumunun okuyucu tarafından sorgulanmaya açık olaylarla bezeli olduğu ancak durumun ciddiyetini okura aktarmada başarılı olmadığını söylemek mümkündür.

¹⁹⁴ Graeme Baker, “Israel Gaza: Hospitals Caught on Front Line of War”, *BBC*, 14 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67401064> (erişim 06.04.2025).

¹⁹⁵ Graeme Baker, “Gazze’de Hastanelerde Neler Yaşıyor?”, *BBC News Türkçe*, 14 Kasım 2023, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c51eg2ejrvmo> (erişim 06.04.2025).

¹⁹⁶ Baker, “Israel Gaza: Hospitals Caught on Front Line”.

¹⁹⁷ Baker, “Gazze’de Hastanelerde Neler Yaşıyor?”.

6) “مرضى السرطان ممنوعون من مغادرة غزة لتلقي العلاج”

BBC’nin 13 Mart 2024 tarihinde Arapça olarak yayınladığı ve aynı gün Türkçeye, 14 Mart 2024 tarihinde ise İngilizceye çevirisi yapılan Gazze’deki kanser hastalarının bölgeden çıkmasının engellenmesini ele alan haberin başlığı çeviri esnasında tabloda gösterildiği üzere değişikliğe uğramıştır.

Tablo 6: Örnek Başlık 6

Arapça (KM)	Türkçe (EM)	İngilizce (EM)
مرضى السرطان ممنوعون من مغادرة غزة لتلقي العلاج ¹⁹⁸	Kanser hastalarının tedavi için Gazze'den ayrılmaları engelleniyor ¹⁹⁹	Cancer patients stopped from leaving Gaza for treatment ²⁰⁰

Kaynak metin başlığı olarak karşımıza çıkan Arapça başlık Türkçeye şekil ve bağlam korunarak aktarılsaydı “Kanser hastalarının tedavi için Gazze'den ayrılması yasaklandı” şeklindeki bir ifade ile karşılaştırılması mümkünken İngilizceye aynı başlığın “*Cancer patients are prohibited from leaving Gaza to receive treatment*” şeklinde aktarılması mümkün olabilmektedir.

Arapça ve Türkçe dillerindeki başlıklar karşılaştırıldığı taktirde büyük oranda aynı anlamları taşıyan ifadeler ile çevirinin yapıldığı göze çarparken iki başlık arasındaki en temel farkın “ممنوعون” ile “engelleniyor” ifadeleri arasında olduğunu söylemek mümkündür. Kaynak metinde seçilen “ممنوعون” ifadesi bölgede yaşananın bir hak ihlali ve engelleme taşıdığını açık ve güçlü bir şekilde okura aktarmaktadır.

Kaynak metin başlığındaki bu “yasaklama” anlamının “ممنوعون” kelimesinin de içinde barındırdığı ikincil anlamlardan sayılabilecek bir ifade olan “engelleme” fiili kullanılarak Türkçeye aktarılması yorumlayıcı çeviri kuramınca değerlendirildiği taktirde anlamı zedelemekten cümleyi yeniden ifade etmeyi sağlayan bir tercih olarak

¹⁹⁸ Haya AlBadarneh ve Lara Elgebaly, “مرضى السرطان ممنوعون من مغادرة غزة لتلقي العلاج”, *BBC News Arabi*, 13 Mart 2024, <https://www.bbc.com/arabic/articles/c88x10756n5o> (erişim 26.05.2025).

¹⁹⁹ Haya AlBadarneh ve Lara Elgebaly, “Kanser Hastalarının Tedavi İçin Gazze'den Ayrılmaları Engelleniyor”, *BBC News Türkçe*, 13 Mart 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd182n66j3do> (erişim 26.05.2025).

²⁰⁰ Haya AlBadarneh ve Lara Elgebaly, “Cancer Patients Stopped from Leaving Gaza for Treatment”, *BBC*, 14 Mart 2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68552314> (erişim 26.05.2025).

değerlendirilebilmektedir. Ayrıca Türkçe başlıktaki “engelleniyor” ifadesi kaynak metin başlığındaki gibi özneyi gizlemekte başarılı iken bölgeden çıkışın sağlanamamasının devam eden bir durum olduğu mesajını okura ilk bakışta aktarmakta başarılı sayılmaktadır.

İngilizce haberin başlığı incelendiği takdirde kaynak metinde “ممنوعون” kelimesi ile Türkçeye çeviride ise “engelleniyor” kelimesi ile aktarılan mesajın “stopped” yani “durduruldu” kelimesi ile aktarıldığı göze çarpmaktadır. Bu tercih, kaynak metin başlığının taşıdığı zorlayıcı bir baskı unsurunun bulunduğu anlamını İngilizce haberi okuyan kitlenin ilk bakışta anlamasını zorlaştıracak bir müdahale olarak değerlendirilebilmektedir. Aynı zamanda “stopped” kelimesi ile bölgedeki durumun süregelen bir gelişme olup olmadığının ilk bakışta kolaylıkla anlaşılmasının da önüne geçildiği söylenebilmektedir.

7) “Israel Gaza: BBC goes onboard plane dropping US aid into war zone”

BBC’nin 30 Mart 2024’te İngilizce olarak yayınladığı ve aynı gün Arapça ve Türkçe dillerine çevirisi yapılan Gazze Şeridi’ne havadan yardım malzemesi indirme faaliyeti hakkındaki haberin başlığı aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Arapçaya benzer bir siyakta tercüme edilirken Türkçeye değişikliğe uğrayarak çevrilmiştir.

Tablo 7: Örnek Başlık 7

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Israel Gaza: BBC goes onboard plane dropping US aid into war zone ²⁰¹	Gazze’de açlık: Filistinliler gökyüzünden gelecek yardımı gözlüyor ²⁰²	بي بي سي ترافق طائرة أمريكية خلال عملية إنزال جوي على غزة ²⁰³

²⁰¹ Lucy Williamson, “Israel Gaza: BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid into War Zone”, *BBC*, 30 Mart 2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68686299> (erişim 18.04.2025).

²⁰² Lucy Williamson, “Gazze’de Açlık: Filistinliler Gökyüzünden Gelecek Yardımı Gözlüyor”, *BBC News Türkçe*, 30 Mart 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c724yln83q2o> (erişim 18.04.2025).

²⁰³ Lucy Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية خلال عملية إنزال جوي على غزة”, *BBC News Arabi*, 30 Mart 2024, <https://www.bbc.com/arabic/articles/c1e8ykjx70o> (erişim 18.04.2025).

Kaynak metin başlığının kelimesi kelimesine Türkçeye çevirisi “İsrail Gazze: BBC, ABD yardımını savaş bölgesine bırakan uçağa bindi” şeklinde karşımıza çıkabilmektedir. Bu başlığa bakıldığı zaman Arapça başlığın Türkçe başlığa kıyasla kaynak metin başlığına daha yakın bir anlam taşıdığını gözlemlemek mümkündür.

Başlıkların her biri tek tek incelendiğinde, kaynak metin başlığında “*US aid*” yani “ABD yardımı” ifadesinin vurgulandığı ve okuyucuya ilk bakışta ABD’nin savaş bölgesine yönelik insani yardımı önemseyen bir rol üstlendiği izlenimi verilmiştir. Ayrıca BBC’nin bu uçağa eşlik ederek olayı yerinde takip ettiği mesajı da okura verilerek haberin dikkat çekiciliği arttırılmıştır.

Arapça başlık ise “BBC, Gazze’ye hava yardımı indirme operasyonunda bir Amerikan uçağına eşlik ediyor” şeklinde Türkçeye çevrilebilirken kaynak metin başlığının taşıdığı kritik anlamları büyük oranda okuyucuya aktarmaktadır. Zira kaynak metin okurunun ilk bakışta edindiği ABD yardımı ifadesi “طائرة أمريكية” sıfat tamlaması ile Arapça haber takibi yapan kişilerin daha alışık olduğu bir forma dönüştürülerek okura aktarılmış, BBC’nin operasyonu takip ettiği vurgusu da atlanmamıştır. Yalnızca kaynak metindeki “*into war zone*” ifadesi Arapça başlıkta aktarılmamış bunun yerine yalnızca “Gazze” kelimesinin kullanımı seçilmiştir. Bu durumun birden fazla sebebi olabilir; nitekim bu sebepler arasında bölgede 6 aydır devam eden savaş başlıkta tekrardan vurgulama gereği duyulmaması veya başlığı kısa tutma gayesi zikredilebilmektedir.

Türkçe haber başlığında ise kaynak metinde vurgulanan ve aktarılmak istenen tüm kritik mesajların kaybolduğu görülmektedir. Türkçe haber başlığında vurgu Gazze’de yaşanan açlık ve Filistinlilerin havadan indirilen yardımlara yönelik ihtiyacına kaydırılmışken BBC’nin haberi yerinde takip etmesi ve ABD’nin bölgeye yönelik insani tutumu okuyucuya aktarılamamaktadır. Türkçe haberi okuyan kitle için de ABD’nin bölgedeki tutumunu ilk anda anlamak habere duyulan merakı güçlendirecek önemli bir mesajı içermektedirken bu durumun çeviri esnasında gözetilmediğini açıkça söylemek mümkündür.

Türkçe haber için seçilen başlıkta bölgedeki insani kriz vurgulanırken “açlık” ifadesinin seçilmesi bölgedeki dramatik gerçekliği okura ilk bakışta aktarmayı hedefler nitelikte karşımıza çıkmaktadır. Burada başlığın anlama ve sözcüklerden sıyırma yöntemleri ışığında değişime uğramasından ziyade başka sebeplerle farklı ifade edildiğini söylemek mümkündür.

8) “Israeli reservists speak out against Gaza war as pressure on Netanyahu grows”

İsrail’in 570 günü aşkın süredir Gazze Şeridi’ne yönelik saldırıları devam ederken İsrail ordusunun yedek askerlerinin savaşa ve mevcut İsrail yönetimine karşı benimsedikleri fikirlerin ele alındığı BBC’nin 1 Mayıs 2025 tarihinde İngilizce dilinde yayınladığı ve aynı gün çevirisi yapılan haberin başlığının Türkçeye aktarılırken belirli değişikliklere uğradığı gözlemlenmiştir. Haberin Arapçaya çevirisi bulunamadığı için karşılaştırma iki dil çifti arasında yapılacaktır.

Tablo 8: Örnek Başlık 8

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
Israeli reservists speak out against Gaza war as pressure on Netanyahu grows ²⁰⁴	İsrail ordusunda Gazze savaşına karşı sesler yükseliyor ²⁰⁵

Kaynak dilde yazılan haberin başlığı herhangi bir müdahaleye uğramaksızın Türkçeye aktarılmış olsaydı “Netanyahu üzerindeki baskı artarken İsraili yedek askerler Gazze savaşına karşı seslerini yükseltiyor” ifadesiyle karşılaştırılması mümkündür.

İfade, çeviri haber için seçilmiş başlıkla karşılıklı okunmaya başlandığında temelde iki müdahalenin bulunduğu göze çarpmaktadır. Bu müdahalelerden ilki İngilizce başlıkta zikredilen “*as pressure on Netanyahu grows*” yani “Netanyahu üzerindeki baskı artarken” ifadesinin cümleden çıkartılması olarak gözlemlenmektedir. Bu ifadenin cümleden çıkartılmasının birden çok sebebi olduğu düşünülmekle birlikte başlığın uzun tutulmak istenmemesi bu sebeplerden biri olarak kolaylıkla akla gelmektedir.

Sebepler ne olursa olsun bu ifadenin başlıktan çıkartılması iki okur kitlesine ilk bakışta verilen mesajda değişiklik yaşanmasına neden olmaktadır. Zira İngilizce haber başlığını okuyan kaynak metin okuru için “Netanyahu” direkt hedeftedir ve üzerinde zaten var olan “baskı” da günden güne artmaktadır.

²⁰⁴ Paul Adams, “Israeli Reservists Speak Out against Gaza War as Pressure on Netanyahu Grows”, *BBC*, 1 Mayıs 2025, <https://www.bbc.com/news/articles/crldw5gklrro> (erişim 08.06.2025).

²⁰⁵ Paul Adams, “İsrail Ordusunda Gazze Savaşına Karşı Sesler Yükseliyor”, *BBC News Türkçe*, 1 Mayıs 2025, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cm2er9z1kjpo> (erişim 08.06.2025).

Yönetimi elinde tutan İsrail hükümetine karşı eleştirilerin bulunduğunu açıkça belirten bir başlıkta hedefteki ismin direkt belirtilmesi ise okur karşısında hem net bir duruş hem de anlama kolaylığı sağlamaktadır. Bu ifadenin cümleden çıkartılması ise bu iki unsur içinde barındıran anlamın erek metin okuyucusuna iletilmemesi ile sonuçlanmaktadır.

Başlıklar incelenmeye devam ettiğinde çeviri esnasında yapılmış ikinci müdahalenin kaynak metindeki “*Israeli reservists*” yani “İsraili yedek askerler” ifadesinin çevirisinin “İsrail Ordusu” şeklinde yapılmış olması olarak göze çarpmaktadır. Bu ifade, bölgedeki durumu çok da iyi bilmeyen bir kişi için, ilk bakışta özel bir ifadeyi daha genel bir ifadeye çeviren, başlığın kısa tutulması için yapılmış ve anlamı çok da etkilemeyen bir seçim olarak görülse de analiz edildiğinde çok büyük anlam farklılıklarını içinde barındıran ve okurun zihin dünyasında direkt bir anlamsal değişim yaşanmasını sağlayacak bir müdahaledir.

İki ifade arasındaki en temel fark, kaynak metinde Gazze savaşına karşı çıkan grubun “yedek askerler” yani aktif olarak savaşa katılmamış bir toplulukken erek metinde bu topluluğun aktif olarak saldırıları gerçekleştiren askerler dahil ordunun tümünü kapsar bir şekilde aktarılmasıdır. Kaynak metinde dikkatle seçilen ifade, erek metindeki genelleme yapılmış ifadenin bölgede yürütülen savaşa karşı hükümete bağlı ordunun resmi birimlerinden bir karşı çıkışın olduğu anlamının okura iletilmesini engellerken bölgedeki gerçekliği de tam anlamıyla aktarmaktadır.

2.2.2. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Haberlerin İçeriklerinin İncelenmesi

Haber içerikleri farklı dillere çevrilirken çeşitli amaç ve hedefler doğrultusunda dolaylı ve/veya doğrudan müdahalelere maruz kalmaktadır. Bu müdahaleler bazen arkasında bir kasıt aranabilecek düzeyde olsa da bazıları kasıtsız olarak gerçekleşmektedir. Bu sebeple açılan bu başlık altında BBC’nin Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerde yayınladığı haberlerin içerikleri incelenip yorumlayıcı çeviri kuramı çerçevesinde analiz edilecektir.

1) “*Hamas blindsides Israel with most serious attack in a generation*”

BBC’nin 7 Ekim 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı ve 8 Ekim 2023 tarihinde Türkçeye çevirisi yapılan haber metni aşağıdaki tabloda gösterileceği üzere anlamı bozan hata ile sonuçlanmış bir müdahaleye uğrayarak Türkçeye aktarılmıştır. Haberin Arapçaya çevirisi bulunamadığı için karşılaştırma iki dil çifti arasında yapılacaktır.

Tablo 9: Örnek Metin 1

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
The same precinct is also venerated by Jews, as it was the site of the biblical Jewish temple. ²⁰⁶	Aynı bölge, İncil'deki Yahudi tapınağının bulunduğu yer olması nedeniyle Yahudiler tarafından da önemli görülüyor. ²⁰⁷

İngilizce dilinde yazılmış kaynak haber metninin Türkçeye kelimesi kelimesine çevirisi “Aynı bölge, Kitabı Mukaddes’teki Yahudi Tapınağı’nın bulunduğu yer olması nedeniyle Yahudiler tarafından da kutsal kabul edilmektedir.” şeklinde karşımıza çıkması muhtemel bir cümle iken Türkçeye çeviri esnasında anlam bozukluğuna sebep olacak müdahalelere maruz kalmıştır.

Tabloda gösterildiği üzere kaynak metinde “*the biblical Jewish temple*” olarak karşımıza çıkan ifade Türkçe habere çeviri yoluyla aktarılırken “İncil’deki Yahudi tapınağı” ifadesi kullanılarak hatalı aktarılmıştır. Halbuki burada “*biblical*” ifadesi ile kaynak metin yazarının işaret ettiği dini metin, Hristiyanların kutsal metni olarak sözlüklerde ilk sırada karşımıza çıkan “İncil” değil, Yahudilik inancına sahip kişilerin kutsal kabul ettiği “Kitabı Mukaddes” yani Eski Ahit ve Yeni Ahit’i kapsayan dini metinlerin tümüdür.

Bir başka çeviri önerisi olarak “*the biblical Jewish temple*” ifadesi yerine “Tevrat’taki Yahudi tapınağı” ifadesi kullanılarak toplumda daha büyük bir çoğunluğun hakkında bilgi sahibi olduğu bir dini metin ismine atıf yapılarak okurun zihninde hatalı bir çeviri sonucu karışıklık yaşanmasının önüne geçilebilmesi mümkündür.

²⁰⁶ Bowen, “Hamas Blindsides Israel”.

²⁰⁷ Bowen, “İsrail, Hamas'ın Saldırısına Hazırlıksız Yakalandı”.

Tabloda gösterilen haber metninden alınan kısmın aslı ve çevirisi incelenmeye devam edildiğine hata olarak isimlendirilmesi güç sayılsa da okurun ilk bakışta kavradığı anlamı farklılaştıran bir müdahalenin daha bulunduğu gözlemlenmektedir. Kaynak metin yazarının Yahudi Tapınağı'nın bulunduğu yer için “*venerated*” yani “kutsal kabul edilen” ifadesi ile betimlediği bölge için Türkçe çeviride “önemli görülüyor” ifadesi kullanıldığı göze çarpmaktadır.

İngilizce kelimenin taşıdığı anlam bakımından “önemli görülmek” veya “saygı göstermek” gibi karşılıkların kullanılması normal olarak gözükse de dini bir değerden ve kutsal kitaplara atıf yapılmış bir cümle içerisinde kullanılan “*venerated*” kelimesinin “önemli görülüyor” karşılığı ile Türkçeye aktarılmış olması kaynak metin okurunun ilk bakışta aldığı güçlü dini çağrışımı erek metin okuyucusunun almasını zedeler niteliktedir. Bölgedeki çatışmalar ve gerginliklerin sebebi olarak zikredilen alan hakkındaki bu dini çağrışımı zedelemek ise okurun bölgenin neden sorunun en merkezinde ele alındığını algılamasını zorlaştırabilecek niteliktedir.

İngilizceden Türkçeye çevirisinde sıklıkla hata yapılan ve bu hata sonucu anlam ve anlama farklılaşmasının yaşandığı bir başka ifade de aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 10: Örnek Metin 2

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
Prayer by religious Jews on what they call the Temple Mount might not sound like much, but it is prohibited by Israel as Palestinians consider it highly provocative. ²⁰⁸	Dindar Yahudilerin Tapınak Tepesi olarak adlandırdıkları yerde dua etmelerini Filistinliler son derece kışkırtıcı bulduğu için İsrail tarafından yasaklandı. ²⁰⁹

Tabloda görüldüğü üzere kaynak metinde “*prayer*” olarak zikredilen ifade Türkçe haberde “dua etme” olarak ifade edilmiştir. Bu ifade aynı haberin içerisinde iki kez “dua etme” eylemi olarak zikredilse de Mübarek Mescid-i Aksa'nın içerisine gerçekleştirilen baskınlar esnasında yapılan dini ritüelleri ve Yahudiliğe has ibadetleri Türkçe haber okuyucusunun anlamasını destekler nitelikte değildir.

²⁰⁸ Bowen, “*Hamas Blindsides Israel*”.

²⁰⁹ Bowen, “*İsrail, Hamas'ın Saldırısına Hazırlıksız Yakalandı*”.

Haberlerin okura bölgeyle alakalı gerçekliği ve yaşananları aktarma misyonuna bakıldığında “dua etme” ifadesinin ısrarla kullanılmasının bölgedeki gerçeklikle çeliştiği söylenebilmektedir. İngilizce “*prayer*” ifadesi muhabirin tercihi olmakla birlikte okura dolaylı yoldan da olsa bölgede yapılan bir dini ritüel olduğunu gösterirken “dua etmek” karşılığı “tam secde” ve “talmudik” gibi Yahudiliğe has dini ritüellerin bölgede gerçekleştirildiğini dolaylı da olsa akıllara getirmekte zayıf kalmış hatalı bir seçim olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca burada muhabir yalnızca bu eylemin İsrail tarafından engellendiğini zikretmekle yetinse de Türkçeye çeviride Mescid-i Aksa’nın özel statükosunun haber metnine kısaca eklenmesi bölgedeki gelişmeleri anlamaya yardımcı bir müdahale olarak karşımıza çıkabilirdi.

Haberin geride kalan kısmı incelendiğinde anlamı etkiler nitelikte büyük çeviri hataları veya cümlelerin taşıdığı fikirler üzerinde farklılaşmaya sebebiyet veren bir müdahale olmasa da Türkçe metne aktarılırken İsrail Başbakanı’nın isminin “Binjamin” şeklinde yazıldığı ve bu hatanın da düzeltilmesi gereken bir imla hatası olduğunu belirtmek gerekmektedir.

2) “*What We Know about Israeli Hostages Taken by Hamas*”

BBC’nin 8 Ekim 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı ve aynı tarihte Türkçeye çevirisi yapıp 9 Ekim 2023’te güncelleme yapılmış haber metni aşağıdaki tabloda gösterileceği üzere birtakım müdahalelere uğrayarak Türkçeye aktarılmıştır. Haberin Arapçaya çevirisi bulunamadığı için karşılaştırma iki dil çifti arasında yapılacaktır.

Tablo 11: Örnek Metin 3

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
According to Hamas, the number of Israelis captured was "several times greater" than dozens, and they had been taken to locations throughout the Gaza Strip. ²¹⁰	Hamas, rehin alınan İsraillilerin Gazze Şeridi'ndeki çeşitli bölgelere götürüldüğünü söyledi. ²¹¹

²¹⁰ Alys Davies, “What We Know about Israeli Hostages Taken by Hamas”, *BBC*, 8 Ekim 2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67044255> (erişim 16.05.2025).

²¹¹ Alys Davies, “Hamas’ın Rehin Aldığı İsrailliler Hakkında Ne Biliniyor?”, *BBC News Türkçe*, 8 Ekim 2023, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c907y48pd3yo> (erişim 16.05.2025).

Tabloda gösterilen kaynak metin Türkçeye herhangi bir müdahalede bulunulmaksızın aktarılsaydı “‘‘ Hamas'a göre, ele geçirilen İsraililerin sayısı onlarca kişiden ‘‘ birkaç kat daha fazla’’ydı ve Gazze Şeridi'nin çeşitli bölgelerine götürülmüşlerdi.’’ şeklindeki bir cümlenin karşımıza çıkması muhtemeldi.

Bu tercümeden yola çıkarak tabloda verilmiş kaynak ve erek metinler incelenmeye başlandığı taktirde göze çarpan ilk değişiklik kaynak metindeki “*According to Hamas*” yani “Hamas’a göre” ifadesinin Türkçeye çeviri esnasında “Hamas (...) söyledi” kalıbına evirilmiş olmasıdır. Yorumlayıcı çeviri kuramınca bu tarz bir müdahalenin olağan ve çeviri faaliyetleri sırasında sıklıkla karşılaşılabılır olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynak metin okunmaya devam ettiğinde “*captured*” fiili ile ifade edilen Hamas’ın bölgedeki İsrailileri ele geçirmiş olması durumunun erek dile “rehin alınan” ifadesi ile aktarılmış olduğu görülmektedir. Muhabirin tercih ettiği “*captured*” kelimesi için akıllara gelen ilk anlamalar “yakalanmış” ve “ele geçirilmiş” olsa da kelime “esir düşme” anlamını da kuvvetli bir şekilde taşımakta ve okura ilk bakışta İsraililerin esir alındığı mesajını verebilmektedir. Zira kaynak metin boyunca “*hostage*” kelimesini tekrarlayarak kullanan muhabir bölgedeki durumu okura doğrudan aktarmaktadır. Yine de “*captured*” ve “*hostage*” kelimeleri arasında “*hostage*” kelimesi okuyucu için daha çarpıcı bir seçimdir. Kaynak metindeki ifadenin erek dile “ele geçirilen” veya “yakalanan” gibi ifadeler yerine “rehin alınan” gibi güçlü bir şekilde aktarılması da yine yorumlayıcı çeviri kuramınca olağan bir müdahale olarak değerlendirilebilir. Zira Hamas’ın bölgedeki faaliyetini erek metin okuruna anlatmada en başarılı olacak seçim “rehin alınan” ifadesinin seçilmesidir.

Ancak bu iki müdahalenin aksine yorumlayıcı çeviri kuramınca bir dayanağı olduğunun söylenmesi güç hatta imkânsız olan bir müdahale daha bulunmaktadır. Bu müdahale kaynak metindeki “*the number of Israelis captured was "several times greater" than dozens*”²¹² yani “ele geçirilen İsraililerin sayısı onlarca kişiden ‘‘ birkaç kat daha fazla’’ydı’’²¹³ ifadesinin erek metne aktarılmamasıdır. Bu ifade çeviri sürecini

²¹² Davies, “What We Know about Israeli Hostages”.

²¹³ Davies, “Hamas’ın Rehin Aldığı İsraililer”.

yürütenlerce erek metnin hiçbir yerinde zikredilmek için önemli görülmemiş ya da başka sebeplerden ötürü çeviri esnasında cümleden çıkartılmıştır.

Üzerine düşünüldüğü taktirde bu ifade Hamas’a dayandırılarak da olsa kaynak metin okuruna kaçırılan İsraililerin sayısının İsrail’in ifade ettiğinden fazla olup bölgede yaşanan durumun ciddi ve büyük ölçekli olduğunu aktarmaktadır. Tırnak içerisine alınarak özellikle belirtilen “*several times greater*” ifadesi kaçırılan kişilerin sayısındaki belirsizliğin devam ettiğini okura doğrudan aktarmaktadır.

Bu ifadelerin tamamının erek metinden çıkartılması ise okurun bölgedeki durumu kaynak metin okuru seviyesinde anlayamaması, bölgedeki durumun ciddiyetini kavrayamaması ve dolaylı olarak da olsa İngilizce haberin taşıdığı mesajların çeviri esnasında kaybedilmiş olmasına sebep olmuştur.

3) “*Strikes on south Gaza: BBC verifies attacks in areas of ‘safety’*”

BBC’nin 1 Kasım 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı ve 2 Kasım 2023 tarihinde Türkçe ile Arapça dillerine çevirisi yapılan haber metinleri incelendiğinde çeviri hatası sebebiyle anlam kayması yaşandığı ve bazı ifadelerin değişikliğe uğrayarak aktarıldığı görülmektedir.

Tablo 12: Örnek Metin 4

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Since the Israeli military issued the first of several instructions for civilians to evacuate north Gaza, hundreds of thousands of Gazans have moved to the south of the strip. ²¹⁴	İsrail ordusunun sivillere Gazze’nin kuzeyini tahliye etmeleri yönündeki ilk talebinden beri, yüz binlerce Filistinli Gazze Şeridi’nin güneyine taşındı. ²¹⁵	كررت إسرائيل توجيهاتها للمدنيين في شمال غزة لمغادرة بيوتهم والتوجه للجنوب "حرصاً على سلامتهم وسلامة ذويهم" في الوقت الذي كثفت فيه عملياتها العسكرية يوم الجمعة. ²¹⁶

Kaynak metin olarak karşımıza çıkan İngilizce haberden seçilen bölüm ile Türkçeye çevirisi karşılıklı olarak okunduğunda, birbirlerinin eş değerliğini sağlayacak

²¹⁴ Thomas ve diğer., “Strikes on South Gaza”.

²¹⁵ Thomas ve diğer., “BBC, İsrail’in ‘Güvenli’ Olarak Nitelendirdiği”.

²¹⁶ Thomas ve diğer., “بي بي سي تكشف استمرار استهداف”.

ifadelerin seçildiği ve kelimelerin taşıdığı anlamların iki okur kitlesi için de aynı düzeyde tutulmaya gayret edilerek metnin aktarılmaya çalışıldığını söylemek mümkündür.

İngilizce haber metnini yazan muhabirin titizlikle seçmiş olduğu kelimelere bakıldığında zaman “*instructions*” yani “talimat”, “*evacuate*” yani “tahliye” ve “*moved*” yani “taşındı” gibi teknik kelimeler seçmesi Gazze Şeridi’nde yaşanan zorla yerinden etme gerçekliğini okura aktarmak için yeterli seviyede olmasa da muhabirin tercihidir. Bu tercih okuyucuyu çatışmalardan etkilenmemek için insanların gönüllü olarak evlerinden çıktıklarını düşündürse de çeviri esnasında Türkçeye de aynı anlamları taşıyacak şekilde aktarılmıştır.

Türkçeye çeviride “*instructions*” kelimesinin taşıdığı anlamı yansıtmak üzere seçilen “talep” kelimesi talimata kıyasla bir miktar daha zorlayıcı bir gücün bölgede bulunduğunu ve İsrail ordusunun bölgede direkt bir yönlendirme yaptığını hissettirse de günlük olarak haberleri okuyacak bir kitle için üzerinde düşünülmeyecek kadar eş anlamlı görülebilecek bir tercih olarak değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle çevirmenin dili daha sade ve alışılabilmiş bir seviyede tutabilmek adına “talep” kelimesini seçmiş olması yorumlayıcı çeviri kuramınca da makul bir zemine oturmaktadır.

Kaynak metinden alınan bölüm ve Türkçe erek metin birbirine bu denli yakın ve yorumlayıcı çeviri kuramınca makul kabul edilebilecek bir seviyede aktarılmışken aynı bölümün Arapçaya çevirisinin çok daha farklı bir tonda yazıldığı ilk bakışta kolaylıkla fark edilmektedir.

Karşılaştırmaya başlamadan önce tabloda gösterilen Arapça haber metnin Türkçeye çevirisinin “İsrail, cuma günü askeri operasyonlarını yoğunlaştırırken Gazze’nin kuzeyindeki sivillere “kendilerinin ve ailelerinin güvenliği için” evlerini terk etmeleri ve güneye gitmeleri yönündeki talimatını yineledi.” şeklinde yapılabileceğini belirtmekte fayda vardır. Bu çeviri önerisinde bakıldığında ise kaynak metin ya da Türkçe erek metine kıyasla çok farklı ifadelerin cümleye eklendiğini belirtmek mümkündür. Kaynak metinde olduğu gibi Arapçaya çevrilen metinde de İsrail’in bölgedeki talep eden unsur konumunda bulunması korunmaya devam ederken çeviri faaliyeti dışında erek metine eklenen bazı ifadeler iki okuyucu kitlesinin farklı çerçevelenmelere maruz kalmasına sebebiyet vermektedir.

İncelemeye bu eklemelerin en göze çarpanından başlamak gerekirse Arapça habere tırnak içerisinde eklenen “*حرصاً على سلامتهم وسلامة ذويهم*” yani “kendilerinin ve

ailelerinin güvenliği için” ifadesini ele almak gerekmektedir. Kaynak metinde bulunmamasına rağmen Arapça habere eklenen bu ifade, okur kitlesinin İsrail’in saldırı taraf olmasına rağmen sivil güvenliğini önemseyen bir tonda açıklama yapmasının kendi içinde çelişen durumunu ilk bakışta algılamasına sebebiyet vermektedir. Burada özellikle bu ifadenin tırnak içerisinde vurgulanmasının iki farklı sebebi olduğu öne sürülebilir. Bunlardan ilki İsrail ordusunun resmî açıklamalarda özellikle bu kalıbı kullanıyor oluşu olup çevirmenin de ifadeyi aynen tekrar ederken alıntıldığını belirtmek için tırnak işareti içerisinde zikretmek istemesi olabilirken ikinci sebep bölgede yaşananlarla çelişkili olan ve inandırıcılıktan uzak olarak görülen zayıf bir güvenlik söylemini alaycı bir şekilde ele aldıklarını okura ilk bakışta ifade edebilme isteğidir.

Bir diğer önemli ve okur kitlesinin zihin dünyasında farklılık yaratabilecek müdahale ise kaynak ve Türkçe erek metinde olmamasına rağmen Arapça metine eklenen “في الوقت الذي كثفت فيه عملياتها العسكرية يوم الجمعة.” yani “cuma günü askeri operasyonlarını yoğunlaştırırken” ifadesidir. Bu ifade yukarıda da zikredildiği gibi kaynak metin yazarının daha nötr bir tonda yazmayı tercih ettiği ve bölgedeki gerçekliği yansıtmakta çok da başarılı olamadığı ifadeye çeviri esnasında eklenerek bölgedeki gerçekliği Arapça haberi okuyan kitleye daha doğru bir şekilde aktarmaya olanak sağlayan bir müdahale olarak ele alınabilmektedir.

Son olarak yine Gazze’de yaşanan gerçekliği aktarma konusunda daha başarılı ancak kaynak metin ve Türkçe erek metinde bulunmayan iki önemli değişikliğe değinmek gerekirse Arapça habere eklenen “لمغادرة بيوتهم” yani “evlerini terk etmeleri” ve “التوجه الجنوب” yani “güneye gitmeleri” ifadeleri İngilizce ve Türkçe haberleri okuyan kitlenin ilk bakışta açıkça gözlemleyemediği mesajları Arapça haberi okuyan kitleye açıkça iletmektedir.

İngilizce haberi okuyan kitlenin yukarıda da zikredildiği gibi gönüllü olarak bölgeden çıkma ifadesini de kendi içerisinde barındıran “moved” kelimesi ile karşılaşması ve bu ifadenin Türkçeye “taşındı” olarak aktarılması ile Arapçadaki “terk etme” ve bir yer bilinmeksizin “yönelme” anlamları taşıyan kelimeler eklenerek yapılan çeviri kıyaslandığında sivil mağduriyetin algılanma seviyesine etki eden değişikliklere gidildiğinin gözlemlendiğini belirtmek gerekmektedir.

Haberlerin karşılıklı okunması ve incelenmesine devam edildiğinde aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere İngilizce kaynak metinde kullanılan mecaz anlam taşıyan

kelimenin Türkçeye gerçek anlam taşıyarak aktarıldığı dolayısıyla da çeviri kaynaklı bir anlam kayması yaşandığı tespit edilmiştir. Aynı ifade Arapçaya çevrildiği esnada mecazi anlamı korunarak aktarılmış ve Türkçe haberde yaşanan hatanın tekrarlanmasının önüne geçilmiştir.

Tablo 13: Örnek Metin 5

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
The warning, issued on 8 October by the IDF, also contained an instruction for residents of Rafah, telling them to immediately go to the shelter in Rafah city centre "for your safety." ²¹⁷	İsrail ordusu tarafından 8 Ekim'de yayınlanan uyarıda, Refah sakinlerine "güvenlikleri için" derhal Refah şehir merkezindeki sığınağa gitmeleri söylenen bir talimat da yer alıyordu. ²¹⁸	سكان منطقة رفح، وتحديداً سكان أحياء السلام والجنيّة والإداري، تلقوا تحذيراً يوم الثامن من أكتوبر بمغادرة منازلهم في الحال والتوجه لمركز مدينة رفح. ²¹⁹

Haberin aslı ve Türkçe çevirisi karşılıklı olarak okunduğunda dil ve bağlamın korunmaya gayret edildiği, büyük oranda iki okur kitlesinde de aynı tonda algılayacağı kelimelerin seçilme gayretinin güdüldüğü söylenebilse de İngilizce metindeki “*go to the shelter*” ifadesi Türkçeye hatalı bir şekilde tercüme edilmiştir.

Kaynak metin muhabiri, İsrail ordusunun 8 Ekim’de yayınladığı uyarı kapsamında Refah sakinlerinin bölgeden çıkarak şehir merkezindeki “herhangi bir güvenli bölge”yi işaret etmek amacıyla kullandığı “*go to the shelter*” ifadesi Türkçeye aktarılırken “Refah şehir merkezindeki sığınağa” şeklinde gerçek ve somut bir sığınma merkezinin varlığından söz edilir şekilde aktarılmıştır. Burada kaynak metin muhabirinin mecazi anlam kullandığını hem İsrail ordusunun “güvenli bölgelere” gidilmesi talimatlarında spesifik bir noktayı işaret etmemesinden hem de Arapça haberde bu kısmın gerçek bir sığınma merkezi olarak ele alınmamasından kolaylıkla anlamak mümkündür. Ayrıca bu iki duruma ek olarak Gazze Şeridi içerisinde herhangi bir “sığınağın”

²¹⁷ Thomas ve diğer., “Strikes on South Gaza”.

²¹⁸ Thomas ve diğer., “BBC, İsrail’in 'Güvenli' Olarak Nitelendirdiği”.

²¹⁹ Thomas ve diğer., “بي بي سي تكشف استمرار استهداف”.

bulunmaması durumu da muhabirin ifadeyi mecazi anlamda kullandığını destekler niteliktedir.

Yukarıda zikredilen sebeplere rağmen Türkçe haber metninde kelimenin gerçek anlamda kullanılması, gerçeklikten uzak bir durumun aktarılmasına sebebiyet vermişken bu durum herhangi bir mecazi anlamı yanlış çevirme sonucu gerçek anlamla ifade etme durumundan çok daha ciddi sonuçlar doğurmaya elverişlidir. Zira Türkçe haberi okuyan kitle için İsrail Refah'taki insanları güvenliklerinden tam anlamıyla emin olabilecekleri gerçek bir sığınağa yönlendirmektedir. Bu hata ise yaşanan insani krizi iki haberi okuyan kitlenin birbirinden farklı perspektifte anlamalarına sebep olmaktadır.

Arapça habere bakıldığı zaman bu yanlış anlaşılmaya sebep olabilecek ifade tümüyle cümleden silinerek çevirmenin ifadeyi yeniden yorumladığı ve “التوجه لمركز مدينة رفح” şeklinde “Refah şehir merkezine yönelme” ifadesinin tercih edildiği görülmektedir. Bu müdahale olası bir yanlış anlaşılmanın önüne geçmek adına yapılmış başarılı bir müdahale olarak değerlendirilebilirken Arapça habere eklenen “وتحديدا سكان أحياء السلام والجنينة والإداري” ifadesi yine okur kitlesinin bölgeye dair daha detaylı bilgiye ulaşma isteğinin olduğu göz önüne alındığında makul bulunmaktadır.

Kaynak metin olan İngilizcede, saldırı ve ölümler “*was struck*” ve “*killed*” gibi herhangi bir fail belirtilmeksizin ifade edilmişken bu faili gizli özne konumunda tutma tercihinin çoğunlukla Türkçeye çevrilen metin içerisinde de “düzenlenen saldırı” ve “öldürüldü” gibi ifadelerle karşılandığı gözlemlenmiştir.

Son olarak belirtmek gerekir ki karşılaştırmalar sırasınca haberin Türkçe çevirisinde bazı cümle düşüklüklerine rastlanmıştır, Arapçaya çevrilen haberin kurgusunda ise bazı bölüm ve paragrafların yerinin değiştirildiği tespit edilmiştir.

4) “*Hezbollah warns of regional war if Gaza bombing goes on*”

BBC'nin 8 Kasım 2023 tarihli İngilizce olarak yayınladığı ve bir önceki bölümde başlığı incelenmiş olan haberin Türkçe ile Arapça dillerine çevirisi yapılırken belirli müdahalelerde bulunulduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 14: Örnek Metin 6

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
The second in command of Hezbollah - the powerful Iranian backed militia in Lebanon - has said Israel's killing of civilians in Gaza risks wider war in the Middle East. ²²⁰	Lübnan'daki Hizbullah'ın iki numaralı ismi olan Şeyh Naim Kasım, İsrail'in Gazze'de sivilleri öldürmesinin Orta Doğu'da daha geniş çaplı bir savaş riski barındırdığını, İsrail'le olası bir savaşın bedelini ödemeye hazır olduklarını söyledi. ²²¹	قال نائب الأمين العام لحزب الله، الجماعة الإسلامية الشيعية في لبنان نعيم قاسم، إن هناك خطراً حقيقياً لحرب أوسع نطاقاً في الشرق الأوسط، بسبب القصف الإسرائيلي وقتل المدنيين في غزة. ²²²

Yukarıdaki tabloda gösterilen metinleri incelemek gerekirse muhabir haberi yazarken ilk kez haber içerisinde Hizbullah'ı zikrettiğinde okura oluşum hakkında daha rahat fikir sahibi olabilmeleri adına “*the powerful Iranian backed militia in Lebanon*” açıklamasını iki çizgi arasında verme ihtiyacı hissetmiştir. Bu açıklama okur için Hizbullah'ın bölgede nasıl bir siyasi konuma sahip olduğunu anlaması yönünden destekleyici olsa da oluşumun jeopolitik ve ideolojik bağlamını okur için ön plana çıkartmaktadır. Benzer durum haberin Arapça çevirisinde de “*الجماعة الإسلامية الشيعية في لبنان*” ifadesi ile yapılmıştır. Bu ifade de yine okur için oluşumun mezhepsel-dini kimliğini net bir şekilde ifade ederek kolaylıkla ideolojik bağlamı anlamasına yardımcı bir müdahale olarak ele alınabilmektedir. “İran destekli” yerine “Şii İslami grubu” ifadesinin tercih edilmesi de Arapça bilen okurun bölgedeki mezhepsel dağılıma hâkim olma oranının yüksek olduğu göz önüne alınarak yapılmış olabilir. Ayrıca Arapça haberde Hizbullah için “İran destekli” ifadesinin açıkça zikredildiği görülmektedir.

Türkçe çeviriye bakıldığında ise yukarıda zikredilen ifadenin tamamen çıkartıldığı görülmektedir. Haberin devamında ise Hizbullah oluşumu ideolojik olarak herhangi bir devlet ya da mezhep ile İngilizce ve Arapça haberde olduğu gibi bağdaştırılmamış yalnızca “Lübnan'daki en büyük siyasi ve askeri güç konumunda yer alıyor”²²³ ifadesi ile haberin sonlarında açıklanmıştır. Hizbullah ve İran arasındaki ilişki ise Naim Kasım'ın kabul ve ret ettiği iddialar olarak zikredilmiştir.

²²⁰ Guerin, “Hezbollah Warns of Regional War”.

²²¹ “Hizbullah'tan Bölgesel Savaş Uyarısı”.

²²² “حرب غزة: نعيم قاسم نائب الأمين العام”.

²²³ “Hizbullah'tan Bölgesel Savaş Uyarısı”.

Hizbullah’ın ideolojik ve mezhepsel durumunu zikretmenin göz ardı edilmesinin arkasında birçok sebep olması mümkündür ancak bu sebeplerden birinin haberin ilk cümlesinin uzun tutulmaması gayesi olduğunu söylemek zordur. Zira çevirmen başlıkta da ifade ederek dikkat çektiği “bedel ödeme” söylemini ikinci kez uzun bir şekilde ifade etmekten kaçınmamıştır.

İngilizce haberde olayların tazeliği ve okurun bölgedeki gerilime hâkim olmama durumu göz önünde bulundurularak 7 Ekim’de meydana gelen olaylara dair arka plan bilgisine yer verme ihtiyacı hissedilmiştir. Muhabirin bu kararı çok yerinde ve okurun ihtiyacına yönelik olsa da saldırılar sonucu ölen kişi sayısının 1400 olduğu bilgisi hatalıdır. Bu konu hakkındaki resmi makamlardan yapılan açıklama çerçevesinde habere düzeltme geçilmesi gerekmektedir. Zira internet haberciliği bu tarz güncellemelerin yapılmasına kolaylıkla olanak sağladığı için dezenformasyonu engelleme yönünden çok büyük bir güce sahiptir.

Tablo 15: Örnek Metin 7

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
When an Israeli strike killed a woman and three children in southern Lebanon on Sunday, Hezbollah used Grad rockets for the first time in the conflict, killing an Israeli civilian. Hezbollah's leader, Hassan Nasrallah, has threatened that every civilian death in Lebanon will reap another across the border. But notably, he has not threatened Israel with all-out war ²²⁴	Nasrallah geçen hafta Cuma günü yaptığı konuşmada, İsrail’i topyekun bir savaşa tehdit etmedi. Sonrasında Pazar günü İsrail’in Lübnan’a yönelik düzenlediği saldırıda vurulan araçta, bir kadın ve üç çocuğun öldürülmesi sonrası Hizbullah bu krizde ilk kez Grad füzesi kullandı. Bu karşı saldırıda bir İsrailli öldürüldü. ²²⁵

İngilizce haber içerisinde Lübnan’ın güneyine düzenlenen bir saldırıda öldürülen bir kadın ve üç çocuk ifadesine karşılık Hizbullah’ın düzenlediği saldırıda İsrailli bir “sivilin” öldüğü ifadesine “*Israeli civilian*” şeklinde açıkça belirtilerek yer verilmiştir. Bu ifadedeki meşru müdafıa veya misilleme anlamı okuyucuya kapalı olarak verilse de

²²⁴ Guerin, “Hezbollah Warns of Regional War”.

²²⁵ “Hizbullah’tan Bölgesel Savaş Uyarısı”.

İsraili kişinin sivil olduğunun belirtilme ihtiyacı muhabir tarafından hissedilmiştir. Ancak bu bölüm Türkçeye çevrilirken “sivil” ifadesinin ayrıca belirtilme ihtiyacı duyulmazken bunun bir karşı saldırı olduğunun açıkça belirtildiği ve İngilizce haberde okuyucuya bırakılan anlama görevinin Türkçede çevirmen tarafından açıkça ortaya koyulduğu gözlemlenmektedir.

Tabloda gösterilen metinler içinde incelenebilecek bir diğer durum ise İngilizce haberde “*notably*” ifadesi ile anlamı pekiştirilme ihtiyacı duyulan İsrail’in henüz topyekün bir savaş ile tehdit edilmemiş olmasının “dikkat çekici” olması ifadesinin Türkçe haberde “bedel ödeme” söyleminin birden fazla kez vurgulanmasına rağmen oldukça nötr bir şekilde ifade edilmesidir.

5) “مرضى السرطان ممنوعون من مغادرة غزة لتلقي العلاج”

BBC’nin İsrail’in Gazze’deki kanser hastalarının bölgeden çıkmasını engellemesini ele alan 13 Mart 2024 tarihinde Arapça olarak yayınladığı ve aynı gün Türkçeye, 14 Mart 2024 tarihinde ise İngilizceye çevirisi yapılan haberlerin içeriğinde bazı değişiklikler yapıldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 16: Örnek Metin 8

Arapça (KM)	Türkçe (EM)	İngilizce (EM)
وذكر تقرير حديث لوزارة الصحة في غزة أنه تم إجلاء أكثر من 2600 مريض عبر معبر رفح، من بينهم 1700 جريح و900 مريض. ²²⁶	2006'dan bu yana Hamas'ın kontrolünde olan Gazze'de Sağlık Bakanlığı'na göre Refah üzerinden 1700'ü yaralı ve 900'ü hasta olmak üzere 2600'den fazla kişi tahliye edildi. ²²⁷	A recent report by Gaza's health ministry said more than 2,600 patients had been evacuated via Rafah, comprising 1,700 wounded and 900 sick. ²²⁸

Arapça kaynak metin ve İngilizce erek metin incelendiği taktirde aynı tonda, şekil ve bağlamın korunmaya gayret gösterilerek herhangi bir müdahalenin yapılmasına gerek

²²⁶ AlBadarneh ve Elgebaly, “مرضى السرطان ممنوعون”.

²²⁷ AlBadarneh ve Elgebaly, “Kanser Hastalarının Tedavi İçin”.

²²⁸ AlBadarneh ve Elgebaly, “Cancer Patients Stopped from Leaving”.

görülmeven bölüm, Türkçeye çevrildiği esnada tabloda gösterildiği gibi “2006'dan bu yana Hamas'ın kontrolünde olan” ifadesi eklenerek aktarılma gereği hissedilmiştir.

Refah sınır kapısı üzerinden Gazze'den çıkış yapan hasta ve yaralı kişiler hakkında bilgi verilen bir bölümde kaynak metinde zikredilmeyip İngilizce erek metinde de eklenmesi gerekli görülmediği halde Türkçe metne Gazze'deki Sağlık Bakanlığı'nın kimin tarafından yönetildiğini belirtme ihtiyacı duyulması incelenmesi gereken bir değişikliktir.

Zira bir sağlık bakanlığının kimin tarafından yönetildiğinin belirtilmeye ihtiyaç duyulması okur kitlesinde zikredilen bilgiler hakkında şüphe oluşturacak bir durum olduğu düşüncesine sebebiyet verebilirken kaynak metin okurunun ilk bakışta karşılaşmadığı bir mesajı Türkçe metni okuyan kitlenin ilk bakışta almasına sebebiyet veren bir değişiklik olarak değerlendirilebilmektedir.

Bir önceki durumda olduğu gibi Arapça kaynak metin ile İngilizce erek metin birbirleri ile uyumlu şekilde çevrilirken Türkçe metine yapılan bir diğer müdahale aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 17: Örnek Metin 9

Arapça (KM)	Türkçe (EM)	İngilizce (EM)
(...) على الرغم من أن "هالا" لا تعلن عن ذلك رسمياً. ²²⁹	Acente bu fiyatların reklamını yapmıyor. ²³⁰	(...) though Hala does not officially advertise this. ²³¹

Mısır menşeli seyahat acentesi Hala isimli şirketin Filistinlilerden Gazze Şeridi'nden çıkmaları için ödemeleri gereken ücretler hakkında bilgi veren bölüm üç metinde de aynı tonda ve bir müdahale olarak ele alınabilecek değişiklik görülmeden çevrilirken son cümlede Türkçe metnin kaynak metinde olmayan bir ifadeyi zikrettiği görülmektedir.

Arapçadan kelimesi kelimesine tercüme edilseydi “Hala bunu resmi olarak duyurmasa da” şeklinde karşılaştırılması muhtemelen olan ifade “acentenin bu fiyatların reklamını yapmadığını” belirtir şekilde yeniden yazılmış olarak aktarılmıştır. Bu

²²⁹ AlBadarneh ve Elgebaly, “مرضى السرطان ممنوعون”.

²³⁰ AlBadarneh ve Elgebaly, “Kanser Hastalarının Tedavi İçin”.

²³¹ AlBadarneh ve Elgebaly, “Cancer Patients Stopped from Leaving”.

değişiklik Arapça ve İngilizce haberleri okuyan kitleye kıyasla Türkçe haberi okuyan kitlenin farklı bir anlama ulaşmasına sebebiyet verirken bir durumun resmi olarak duyurulmaması ile fiyatların reklamının yapılmaması arasında aynı düzleme oturtulabilecek bir anlamsal yakınlığın bulunmadığı da açıkça görülmektedir.

6) “Israel Gaza: BBC goes onboard plane dropping US aid into war zone”

Gazze Şeridi’ne havadan yardım malzemesi indirme operasyonu hakkında BBC’nin 30 Mart 2024’te İngilizce olarak yayınladığı ve aynı gün Arapça ve Türkçe dillerine çevirisi yapılmış haberler incelendiğinde, çeviri faaliyeti esnasında metinlerin içeriğinde çeşitli değişikliklerin yapıldığı saptanmıştır.

Tablo 18: Örnek Metin 10

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
One thousand miles east of Gaza, large blocks of aid are being loaded on to a US military transport plane, its crew silhouetted by the morning sun glancing over the desert landscape around Qatar's al-Udeid airbase. They push 80 crates into the plane's cavernous interior, each canvas-wrapped block strapped to a cardboard pallet and topped with a parachute. ²³²	Gazze’nin yaklaşık 1700 kilometre doğusunda, büyük yardım malzemesi blokları bir Amerikan askeri nakliye uçağına yükleniyor. Katar’daki El Udeid üssünde mürettebat, uçağın kargo bölümüne altında karton bir palet ve üzerinde bir paraşüt bulunan 80 bloku yüklüyor. ²³³	على بعد ألف ميل شرق غزة، يتم تحميل كميات كبيرة من المساعدات على متن طائرة نقل عسكرية أمريكية، ويظهر طاقمها وهو يلقي نظرة خاطفة على المناظر الطبيعية الصحراوية المحيطة بقاعدة العديد الجوية في قطر. قاموا بدفع 80 صندوقاً إلى داخل الطائرة، كل كتلة مغلفة بالقماش ومربوطة بلوح تحميل من الورق المقوى ومتصلة بمظلة ²³⁴ .

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere kaynak metin olan İngilizce haberin giriş cümlesi Arapçaya kaynak metine oldukça yakın ifadeler seçilerek çevrilmişken Türkçeye çeşitli müdahalelerde bulunularak aktarılmıştır. Kaynak metindeki ifade Türkçeye

²³² Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid”.

²³³ Williamson, “Gazze’de Açlık”.

²³⁴ Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية”.

kelimesi kelimesini tercüme edilseydi “Gazze'nin bin mil doğusunda, Katar'daki El-Udeid Hava Üssü'nü çevreleyen çöl manzarası üzerinden sabah güneşi doğup mürettebatın silüetleri güneş ışıklarıyla belirginleşiyorken büyük yardım paketleri bir Amerikan askeri nakliye uçağına yükleniyor. Mürettebat, uçağın devasa iç kısmına, her biri karton paletlere sabitlenmiş, üzeri brandayla kaplı ve üstüne paraşüt bağlanmış 80 sandık itiyor.” şeklinde karşımıza çıkabilirdi.

Arapça çeviride bu anlamı karşılayan ifadelerle aktarılan haberin Türkçe çevirisinde ilk göze çarpan müdahale uzunluk birimi tercihinin yerelleştirilmesi olmaktadır. Kaynak metin ve Arapça çeviride Gazze ve Doha arasındaki uzaklık mil cinsinden aktarılırken Türkçe haberde uzaklık kilometre cinsinden aktarılmıştır. Habere yapılan bu müdahale yorumlayıcı çeviri kuramınca doğru ve gerekli bir müdahale olarak görülürken bu değişiklik Türkçe haber okurunun anlama sürecini kolaylaştıran bir müdahale olarak değerlendirilmektedir.

Aynı cümledeki bir diğer müdahale ise “*its crew silhouetted by the morning sun glancing over the desert landscape around Qatar's al-Udeid airbase.*”²³⁵ ifadesinin Arapça habere olduğu gibi aktarılırken Türkçe haberde çeviri esnasında hazfedilmesidir. Kaynak metinde geçen “*Qatar's al-Udeid airbase*” ifadesi Türkçe haberde bir sonraki cümleye eklenerek uçağın havalandığı ve operasyonda aracı rol oynayan ülke hakkında okura bilgi akışının kaynak metinde olduğu gibi aktarılmasına özen gösterilirken “*desert landscape*” ve “*morning sun glancing*” gibi okura aktarılmadığı takdirde haberdeki ana anlamların kaybolması riski yaşanmayan ifadeler çıkartılarak haberin giriş kısmının kısa, öz ve daha nötr bir forma kavuşturulmasının hedeflendiği ileri sürülebilmektedir.

Aşağıdaki tabloda gösterilen kısımda ise ilk bakışta Türkçe ve Arapçaya kaynak metinle tam anlamıyla uyuşan bir çeviri örneği gibi görünse de detaylı incelendiğinde çeviri esnasında metinlere yapılan müdahalelerin olduğu görülmektedir.

²³⁵ Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid”.

Tablo 19: Örnek Metin 11

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Feeding Gaza is now a complex, risky, multi-national operation. The RAF carried out its first two aid flights this week. France, Germany, Jordan, Egypt and the UAE have also been taking part. ²³⁶	Gazze'yi doyurmak şu anda karmaşık, riskli ve çok uluslu bir operasyon. İngiltere Kraliyet Hava Kuvvetleri, iki yardım dağıtımı uçuşu yaptı. Fransa, Almanya, Ürdün, Mısır ve BAE de faaliyetlere katılıyor. ²³⁷	إن إطعام غزة أصبح الآن عملية معقدة ومحفوفة بالمخاطر ومتعددة الجنسيات. ونفذ سلاح الجو الملكي البريطاني أول رحلتين للمساعدات هذا الأسبوع. وتشارك أيضا فرنسا وألمانيا والأردن ومصر والإمارات العربية المتحدة في إنزال المساعدات. ²³⁸

Kaynak metnin çevirisi esnasında Türkçe ve Arapça dil çiftlerinde ortak gözlemlenen ilk müdahale, kaynak metinde “RAF” şeklinde kısaltmasının kullanıldığı “Royal Air Force” ifadesinin çeviri esnasında kısaltılmayıp “İngiltere Kraliyet Hava Kuvvetleri” ve “سلاح الجو الملكي البريطاني” şeklinde açıkça ifade edilmesidir. Bu müdahale, okurun yardım indirme faaliyetini gerçekleştiren ülke hakkında, araştırma yapma ihtiyacı duymaksızın, ilk bakışta bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmakta aktif rol oynamaktadır. İngilizce haberi okuyan kitle için oldukça aşına olunan bir ifadenin başka dillere aktarılırken küçük ama etkili bir müdahale ile açıklanmış olması çeviri kuramınca da uygun bir zemine oturmaktadır.

Ancak Türkçe çevirideki ikinci müdahale olarak göze çarpan kaynak metindeki “first” ifadesinin çeviri esnasında çıkartılması, Arapça ve İngilizce haberi okuyan okurlara kıyasla Türkçe haberi okuyan kitlede bir anlam eksikliğinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu basit bir eksiklik olarak görülse de haberin yazıldığı dönemde, bölgeye havadan yardım indirme faaliyetleri ve bu faaliyetlere katılım gösteren ülkelerin ne zaman ve ne şekilde operasyonları yürüttüğünü bilmek önem arz etmekteydi. Nitekim haberin devamında yardım indirme faaliyetlerine katılan ülkelerin isimleri sıralanarak bu önemin haber içerisinde de göz önüne alındığını söylemek mümkündür.

Haberler karşılıklı olarak okunduğu taktirde, Arapça ve İngilizce dillerindeki haberlerde gelişmeleri aktarmak üzere seçilen kelime ve kalıpların, Türkçe haberdekine

²³⁶ Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid”.

²³⁷ Williamson, “Gazze'de Açlık”.

²³⁸ Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية”.

kıyasla daha nötr ve haber diline daha uygun olacak şekilde seçildiği kanısına varmak mümkündür. Bu farklılığın gözlemlenebileceği ilk örnek aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 20: Örnek Metin 12

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
It is more expensive and less efficient than other ways of delivering aid and it is also harder to control. ²³⁹	Yardım dağıtımında en pahalı ve en etkisiz yöntem. Ayrıca kontrol etmesi de zor. ²⁴⁰	وهي أكثر تكلفة وأقل كفاءة من الطرق الأخرى لتقديم المساعدات، كما أنه من الصعب السيطرة عليها. ²⁴¹

Tabloda görüldüğü üzere kaynak metinde verilmek istenen mesajın tonu korunarak çeviri yoluyla Arapça habere aktarılmış, yardım ulaştırmak için var olan diğer yollara kıyasla havadan yardım ulaştırmanın zorluğu aynı tonda iki okura da aktarılmıştır. İki dilde de yöntemin içinde bulundurduğu kontrol edilmesinin zorluğu ve yetersiz kalışı gibi negatif yönler eleştirel bir bakış açısı taşıyarak okuyucuya iletilmektedir.

Kaynak metindeki duygu ve ton korunarak Türkçeye “Bu, yardım ulaştırmanın diğer yollarına göre daha pahalı ve daha etkisiz bir yolu. Ayrıca kontrolü de daha zor.” şeklinde aktarılabilecekken çevirmen buradaki tonu en üste çekerek kaynak metin ve Arapça haberdekine kıyasla daha sert bir ifade ile okurlara mesajı iletmeyi tercih etmiştir. Bu tercih sonucunda ise yöntemin olumsuzluğu ve risklerinin göze alınmayacak seviyede olduğu hissi pekiştirilerek okuyucuya iletilmiştir.

İngilizce ve Arapça habere kıyasla daha dramatize edilmiş ve daha keskin ifadeler ile nakledilen bir diğer bölüm aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

²³⁹ Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid”.

²⁴⁰ Williamson, “Gazze'de Açlık”.

²⁴¹ Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية”.

Tablo 21: Örnek Metin 13

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Earlier this week, 12 people are thought to have drowned while trying to retrieve aid parcels that fell into the sea. Another six were reportedly crushed in the stampede to reach it. ²⁴²	Geçtiğimiz günlerde, denize düşen yardım bloklarını almaya çalışan 12 kişi boğularak can verdi. Altı kişi de, yardıma ulaşmak için oluşan izdihamda ezilerek öldü. ²⁴³	وفي وقت سابق من هذا الأسبوع، يُعتقد أن 12 فلسطينياً قد غرقوا أثناء محاولتهم انتشال طرود المساعدات التي سقطت في البحر. وبحسب ما ورد فقد قضى ستة آخرون أثناء التدافع للوصول إلى المساعدات. ²⁴⁴

Kaynak metinde, havadan bırakılan yardımları almaya çalıştıkları esnada yaşananlar “*thought to*” yani “düşünüldü” ve “*reportedly*” yani “bildirildiğine göre” gibi ifadelerle desteklenip haber diline uyarlanırken bu ifadeler Arapça çeviride korunup “*يُعتقد*” ve “*بحسب ما ورد*” gibi ifadelerle haber içerisinde tutulmuştur. Ancak Türkçe çeviriye bakıldığı taktirde bu ifadelerin metinden çıkartılıp anlamın “can verdi” ve “ezilerek öldü” gibi geçmiş zaman ifadesi ile aktarıldığı görülmektedir. Bu ifadeler İngilizce ve Arapça habere kıyasla yaşanan insani krizin trajedik boyutunu daha üst tondan okura aktarmaktadır.

Haberlerin incelenmesi devam ettiğinde kaynak metin olan İngilizce haber Türkçeye çevrildiği sırada anlam kaymasına ve hatalı anlaşılmalara sebebiyet verecek bazı ifadelerin Arapça çeviri esnasında doğru bir şekilde aktarıldığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere kaynak metinde gerçek anlamda kullanılmayan bir ifadenin Türkçeye aktarılırken gerçek anlamda kullanıldığı ancak Arapça ifadede bu hataya düşülmediği saptanmıştır.

²⁴² Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid”.

²⁴³ Williamson, “Gazze'de Açlık”.

²⁴⁴ Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية”.

Tablo 22: Örnek Metin 14

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
As we swing down low over Gaza, the plane ramp opens to reveal the outskirts of the Strip's devastated capital city - its remaining tower blocks jutting up like lone naked teeth. ²⁴⁵	Gazze üzerinde manevra yaparken, uçağın kargo kapısı açıldığında, bölgenin yıkılmış başkenti görülüyor. Geriye kalan birkaç yüksek apartman, geriye kalmış tek diş gibi görünüyor. ²⁴⁶	وبينما كنا نحلق على ارتفاع منخفض فوق غزة، يفتح سلم الطائرة ليكشف عن ضواحي القطاع المدمر، وتبرز أبراجه المتبقية مثل أسنان عارية وحيدة. ²⁴⁷

Tabloda gösterilen İngilizce ve Türkçe metinler karşılıklı olarak okunduğunda şekil ve bağlamın korunma çabasında olduğu gözlemlense de kaynak metinde kullanılan “*capital city*” ifadesi çeviri esnasında gerçek anlamda ele alınmış ve Türkçe habere de “başkenti” olarak aktarılmıştır. İngilizce haberde kullanılan ifadenin Gazze’nin merkezini ifade etmek için mecazen “*capital*” ifadesi ile belirtildiğini anlamak kolaylıkla mümkündür. Zira Gazze bir ülke olmamakla birlikte bir “başkent” atfedilemeyecek kadar da küçük bir toprak parçasıdır.

Arapça çeviride de görüldüğü üzere çevirmenin anlama ve sözcüklerden sıyrarak yeniden ifade etme girişimi, kelimelerin anlamları üzerine düşünmeksizin yapılan çeviri faaliyetlerinde karşılaşılabilecek hataların ortadan kaldırılması için elzemdir. Arapça çeviride Türkçedeki hatalı çeviri gibi “*عاصمة القطاع*” ifadesi yerine kullanılan “*ضواحي القطاع*” yani “şeridin banliyöleri” ifadesi kullanılarak bölgedeki gerçeklikle çelişen bir ifadenin kullanılmasının önüne geçilmiştir.

²⁴⁵ Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid”.

²⁴⁶ Williamson, “Gazze'de Açlık”.

²⁴⁷ Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية”.

Tablo 23: Örnek Metin 15

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
A recent global assessment warned of imminent famine in Gaza, prompting the UN's top court this week to order Israel to enable an immediate "unhindered" flow of aid. ²⁴⁸	Son günlerde yayımlanan bir küresel değerlendirme, Gazze’de açlığın kapıda olduğu uyarısında bulundu. Böylece BM’nin en üst düzey mahkemesi de İsrail’e yardımın “engelsiz” akışını sağlama talimatı verdi. ²⁴⁹	وحذر تقييم عالمي حديث من مجاعة وشيكة في غزة، ما دفع محكمة العدل الدولية هذا الأسبوع إلى إصدار أمر لإسرائيل بالسماح بالسماح بتدفق فوري "دون عوائق" للمساعدات. ²⁵⁰

Tabloda zikredilen bu bölümler karşılıklı olarak okunduğunda ise Türkçe çeviride metnin taşıdığı olduğu anlamda bir farklılık olduğu ilk bakışta kolaylıkla fark edilmese de derinlemesine düşünüldüğünde okuyucu için farklı bir çerçeveleme çizildiği gözlemlenmektedir. Kaynak metin olan İngilizce metin, Türkçeye şekil ve bağlama ek olarak kelimelerin taşıdığı tüm mesajlar korunarak aktarılsaydı “Yakın zamanda yapılan küresel bir değerlendirme, Gazze’de kıtlık yaşanabileceği uyarısında bulundu ve bu uyarı BM’nin en üst mahkemesinin İsrail’e, derhal bu hafta yardımın “engelsiz” şekilde akışını sağlaması emrinin verilmesine neden oldu.” şeklinde karşımıza çıkabilirdi.

İngilizce metnin Arapça çevirisine bakıldığında muhabirin seçtiği “*imminent famine*” yani “yaklaşan kıtlık” ifadesinin “مجاعة وشيكة”, “*prompting ... to order*” yani “emrin verilmesine neden olma” ifadesinin “دفع ... إلى إصدار أمر” ile karşılığının sağlandığı görülürken Türkçede bu ifadelerin değişikliğe uğradığı saptanmıştır.

Türkçe metinde “yaklaşan kıtlık” ifadesi yerine kullanılan “açlığın kapıda” olduğu ifadesi kolaylıkla bölgedeki gerçeklikle çelişen bir ifade olarak nitelendirilebilirken “açlık” ve “kıtlık” ifadeleri arasında birbirlerinin yerini tutamayacak düzeyde anlamsal yoğunluk farkının olduğunu zikretmek gerekmektedir. Zira Gazze Şeridi’ndeki halk açlıkla bu karardan aylar önce mücadele etmeye başlamış ve İsrail ambargosu sebebiyle gıdaya erişimi kısıtlı durumdayken BM’nin karar almasına sebebiyet veren durum bu açlığın derinleşmesidir. Türkçe metni okuyan kitle için “açlığın kapıda” olduğu

²⁴⁸ Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid.”.

²⁴⁹ Williamson, “Gazze’de Açlık.”.

²⁵⁰ Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية”.

ifadesinin kullanılmasıyla İngilizce ve Arapça metni okuyan kitlenin ilk bakışta algıladığı insani krizin boyutunu anlamada ifadenin yeterli olamayacağını belirtmek gerekmektedir.

Tablodaki bir diğer müdahale olarak göze çarpan kısım ise “İsrail’e emrinin verilmesine neden oldu” olarak karşılığı sağlanabilecek ifadenin “İsrail’e ... talimatı verdi.” şeklinde tercüme edilirken kaynak metindeki “*immediate*” yani “derhal” ve “*this week*” yani “bu hafta” gibi durumun aciliyeti ve emrin uygulanmasındaki zaman unsurunun silinmiş olmasıdır. Bu ifadeler Arapça tercümede korunarak İngilizce ve Arapça metinleri okuyan kitlenin aynı mesajı aynı tonda alması sağlanırken Türkçe haberi okuyan kitle için durumun farklılaştığını söylemek mümkündür. Türkçe metinde, İsrail’i “emir” alan konumdan; kendisine “talimat” verilen konuma çıkartan kelime seçimi çeviri esnasında söylemin düzlemini yorumlayıcı çeviri kuramı kapsamında bir zemine oturtmadan değiştirmeye sebep olmuştur. Buna ek olarak metinden çıkartılan “*immediate*” ve “*this week*” ifadeleri anlamdaki ivediliğin kaybolmasına sebebiyet vermektedir.

Aşağıdaki tabloda ise kaynak metinden Türkçeye çeviri sırasında gözlemlenen bir müdahalenin okur kitleleri üzerindeki etkisine örnek gösterilebilecek bölümler bulunmaktadır.

Tablo 24: Örnek Metin 16

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
US President Joe Biden has been pressing Israel's prime minister hard to expand access for land convoys - still the best way of getting large amounts of aid in quickly. ²⁵¹	ABD Başkanı Joe Biden, hala büyük yardımları ulaştırmak için en iyi yol olan karadan yardım konvoylarının gönderilmesi için İsrail Başbakanına baskı yapmaya devam ediyor. ²⁵²	ويضغط الرئيس الأمريكي، جو بايدن، على رئيس الوزراء الإسرائيلي بشدة لتوسيع نطاق وصول القوافل البرية، وهي الطريقة الأفضل لإدخال كميات كبيرة من المساعدات بسرعة. ²⁵³

İngilizce kaynak metin ve Arapça erek metin karşılıklı olarak okunduğunda şekil ve bağlamın korunmasına özen gösterilmiş kelime seçimleri ile çeviri sürecinin

²⁵¹ Williamson, “BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid”.

²⁵² Williamson, “Gazze'de Açlık”.

²⁵³ Williamson, “بي بي سي ترافق طائرة أمريكية”.

yönetildiğini söylemek mümkünken Türkçe çeviride metne müdahale etme gereksinimi duyulduğu gözlemlenmektedir.

İngilizce kaynak metin, herhangi bir müdahaleye maruz kalmadan Türkçeye aktarılsaydı “ABD Başkanı Joe Biden, İsrail Başbakanı’na, büyük miktarda yardımın hızlıca ulaştırılmasının hâlâ en iyi yolu olan, kara konvoylarına erişimi genişletmesi için yoğun baskı yapıyor.” ifadesinin zikredilmesi kuvvetle muhtemeldi.

Zikredilen çeviri önerisi ve haberde kullanılan çeviri metin karşılaştırıldığında İngilizcede “*expand access*” yani “erişimi genişletmek” olarak tercih edilen ve Arapçaya kolaylıkla “*لتوسيع نطاق*” yani “kapsamını genişletmek” olarak aktarılan ifadenin “yardım konvoylarının gönderilmesi” ifadesi ile karşılanmaya çalışıldığı göze çarpmaktadır. İlk etapta aynı anlamı daha kısa yoldan ifade etmek için başvurulmuş bir müdahale olarak değerlendirilebilse de bu müdahale okur kitlelerine ulaşan mesajda farklılaşmaya sebebiyet vermesi açısından kritiktir.

Bu müdahale ile Türkçe haberi okuyan kitlenin birbiri ile bağlantılı iki mesajı tam olarak alabilmesinin önüne geçildiğini söylemek mümkündür. Bu mesajlardan ilki, İsrail’in Gazze Şeridi’ne giriş yapmak için kara yolunu kullanacak insani yardım malzemesi yüklü tırların sayısı üzerinde bir baskı ve kısıtlama kurarak tırların sayısında bir daralmanın yaşatıldığı anlamı iken ikinci mesaj bölgeye girecek tır kadar giren tırların sayısının da önem arz ettiği mesajıdır. Bu mesajlar herhangi bir edebi metin çevirisinde çok satır arası bilgi olarak görülüp erek metinde aktarılması önemli görülmeyerek çıkartılabilecek seviyede olsa da haber çevirisi açısından metinde korunması gereken en önemli unsurlardandır. Nitekim çeşitli medya kuruluşları aracılığıyla bölgede bir ambargonun bulunmadığı ve az sayıda giriş yapan yardım tırları ile bölgede yardım akışının sağlandığı propagandası yapılmaya çalışılmıştır. Bu propagandalara mahal vermemek adına kelimelerin açık ve net bir şekilde seçilmesinde fayda vardır.

7) “عشرات القتلى والجرحى في غارة إسرائيلية على خيام نازحين في مواصي خان يونس”

BBC’nin 10 Eylül 2024 tarihinde İsrail’in Gazze Şeridi’nin güneyinde bulunan Mevasi’deki yerinden edilmiş Filistinlilerin çadırlarına düzenlediği hava saldırısını ele alan haber metinleri karşılaştırıldığında metinlere belirli eklemelerin yapıldığı gözlemlenmiştir. Haberlerin BBC’nin hangi yayın birimi tarafından yazıldığına açıkça

ulaşılamasa da aşağıda zikredilecek Arapça ve Türkçe metinler arasında “BBC Arapça Servisi'nin aktardığına göre” ifadesine binaen incelemede Arapça kaynak metin olarak tercih edilmiştir. İngilizce dili ise aynı haberin İngilizceye nasıl aktarıldığının görülmesi açısından tablolara eklenmiştir.

Tablo 25: Örnek Metin 17

Arapça (KM)	Türkçe (EM)	İngilizce
وذكر المكتب الإعلامي الحكومي التابع لحماس أن أكثر من 40 شخصاً قتلوا فيما أصيب 60 على الأقل في الغارات، مضيفاً أن كثيرين ما زالوا في عداد المفقودين. وذكرت وزارة الصحة في قطاع غزة، التي تحصى أعداد القتلى والمصابين، إن المستشفيات استقبلت حتى الآن 19 جثة فيما لا يزال المزيد من القتلى تحت الرمال أو في الطرقات حيث لا يستطيع رجال الإنقاذ الوصول إليهم²⁵⁴.	BBC Arapça Servisi'nin aktardığına göre, Hamas tarafından yönetilen Gazze Sağlık Bakanlığı saldırıda en az 40 kişinin hayatını kaybettiğini duyurdu. Haberde ölen 19 kişinin cesedinin bulunduğu, kalan cesetler için ise arama çalışmalarının sürdüğü ifade edildi. Hamas'ın sivil savunma yetkilileri en az 60 kişinin de yaralandığını açıkladı. Bazı yaralıların durumlarının kritik olduğu ifade edildi.²⁵⁵	At least 19 people have been killed in an overnight Israeli strike in the designated humanitarian zone in southern Gaza, the Hamas-run health ministry says. (...) The military also disputed the initial death toll put out by the Hamas-run Civil Defence authority, which reported that rescue teams had recovered more than 40 bodies.²⁵⁶

²⁵⁴ “عشرات القتلى والجرحى في غارة إسرائيلية على خيام نازحين في مواصي خان يونس”، *BBC News Arabic*, 10 Eylül 2024, <https://www.bbc.com/arabic/articles/c4ge1kd1e2lo> (erişim 31.05.2025).

²⁵⁵ “İsrail'den Han Yunus'a Hava Saldırısı: 'Yıkımı Hayal Bile Edemezsiniz'”, *BBC News Türkçe*, 10 Eylül 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0rwl14jdwo> (erişim 31.05.2025).

²⁵⁶ Rushdi Abu Alouf ve David Gritten, “Israeli Strike in Gaza Humanitarian Zone Kills 19, Hamas-Run Health Ministry Says”, *BBC*, 10 Eylül 2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cwyx9znx14eo> (erişim 31.05.2025).

Kaynak metin olarak ele aldığımız Arapça haber metni şekil ve bağlam korunarak Türkçeye aktarılsaydı “ Hamas’a bağlı Hükümet Medya Ofisi, hava saldırılarında 40’tan fazla kişinin öldüğünü, en az 60 kişinin yaralandığını ve çok sayıda kişinin hala kayıp olduğunu belirtti. Ölü ve yaralı sayısını takip eden Gazze’deki Sağlık Bakanlığı da hastanelere şu ana kadar 19 cesedin ulaştığını, daha fazla ölünün ise kumların altında veya arama kurtarma ekiplerinin ulaşamadığı yollarda olduğunu söyledi.” şeklinde karşımıza çıkması muhtemeldi. Ancak BBC Arapça Servisi’ne dayandırılarak yazılan Türkçe haber metninde belirli değişikliklerin yapıldığı ilk bakışta fark edilmektedir.

Metinler karşılıklı olarak okunmaya başlandığında göze çarpan ilk değişiklik, Türkçe haber metnindeki ölü sayısını aktaran tarafın “ Hamas tarafından yönetilen Gazze Sağlık Bakanlığı” şeklinde zikredilmesidir. Arapça haberde açıkça Hamas’a bağlı olduğu belirtilen Hükümet Medya Ofisi ile Gazze’deki Sağlık Bakanlığı birbirinden ayrı kurumlardır. Bu sebeple açıklamayı yapan kurum olarak sağlık bakanlığı yerine hükümet medya ofisinin tercih edilmesi gerekmektedir.

Aynı şekilde Arapça haberde yine Gazze’deki Sağlık Bakanlığı’na dayandırılan yaralı sayısı hakkındaki bilgiler Türkçe haberde “ Hamas’ın sivil savunma yetkilileri”ne dayandırılmıştır. Türkçe haberdeki bu seçim ilk örnekte bahsedildiği gibi iki ayrı kurumun birbirinin yerine açıklama yapması karışıklığına ek olarak bir başka hatayı da içinde barındırır. Bu hata Gazze’deki Filistin Sivil Savunması’na bağlı çalışanların “ Hamas’ın sivil savunma yetkilileri” olarak nitelendirilmesidir. Dünya üzerindeki herhangi bir devlet kurumunda çalışan insanları bir parti, oluşum ya da örgüt çatısı altında tanımlamak mümkün olmadığı gibi Gazze’deki Filistin Sivil Savunması’na bağlı çalışanların da Hamas’a bağlı arama kurtarma çalışanları şeklinde ele alınması mümkün değildir.

Metinler okunmaya devam ettiğinde göze çarpan bir diğer değişiklik ise Arapça haberde çok sayıda kişinin kayıp ve arama kurtarma ekiplerinin ulaşamadığı noktalarda kaldığı bilgisinin, Türkçeye ulaşılan 19 ceset dışındakiler için arama kurtarmanın sürdüğü ifadesi ile aktarılmasının tercih edilmesidir. Türkçe medya dili bakımından çok daha alışlagelmiş ve nötr bir ifade olarak ele alabileceğimiz bu ifadeler, Arapça ifadenin tercüme edilmesiyle aktarılan bir ifade olarak düşünüldüğünde tam olarak iki kitlenin aynı mesajı alamadığı görülmektedir. Zira Arapça metni okuyan kitle “ kumların altında veya arama kurtarma ekiplerinin ulaşamadığı yollarda” kalan ölümlerin olduğunu ve

bölgede kayıp kişilerin de bulunduğu bilgisini direkt olarak anlamaktadır. Ayrıca bu ifadeler bölgedeki arama kurtarma çalışmalarının yetersizliğini de okura dolaylı olarak aktarmayı başarmaktadır.

Son olarak başlangıçta da çeviri olarak ele alınamayacağı belirtilen İngilizce haber metninde göze çarpan bir detayı aktarmakta fayda vardır. İngilizce haberde saldırı sonucu ölenler Hamas’a bağlı Gazze’deki Hükümet Medya Ofisi’nin ilan ettiği 40’tan fazla sayısı yerine Gazze’deki Sağlık Bakanlığı’nın belirttiği en az 19 sayısı ile aktarılmıştır. İsrail’in aylar süren çağrıları sonucu insanların sığındığı el-Mevasi bölgesine gece yarısı insanlar uyurken düzenlenen hava saldırısının şiddeti Arapça ve Türkçe haberde geçen ifadeler ve görgü tanıklarının şahitlikleri aynı şekilde aktarılmışken saldırı sonucu ölenlerin sayısının düşük tutulmuş olması ve diğer dillerde yazılan haberlerde son paragraflarda tercih edilmesine rağmen İngilizcede ilk paragraflarda zikredilen “İsrail ordusunun sivil savunma yetkililerinin açıkladığı ilk ölü sayılarını yalanladığını bildirmesi” haberin yazılışında Arapça haberden farklı bir tutumun benimsendiğini gözler önüne sermektedir. Saldırının görgü tanığı olan Filistinlinin ifadelerini aktaran ve 20’den fazla çadırın bulunduğu bölgede kraterler oluşacak derinlikte hasar bırakan bir saldırıda tanıkların ifadesini ikinci planda tutup İsrail’in açıklanan ölü sayısının Hamas tarafından yönetilen sivil savunma yetkililerinin “yalanlanabilir” bir beyanından ibaret olduğunu zikretmesi Arapça ve Türkçe haberleri okuyan kitlenin bu tonda ve seviyede almadığı bir mesaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine aynı şekilde Arapça ve Türkçe haberde bölgedeki saldırı sonrası durumla ilgili giriş yapıldıktan sonra aktarılan “İsrail’in saldırıda üst düzey Hamas üyelerini hedef aldığı, ancak bu iddianın Hamas tarafından reddedilmiş olması” İngilizce haberde ilk paragraflarda zikredilmiştir.

8) *“Israeli attack on northern Gaza hints at retired general's 'surrender or starve' plan for war”*

BBC’nin 12 Ekim 2024’te İngilizce olarak yayınladığı ve aynı gün Türkçeye çevirisi yapılan İsrail’in Gazze Şeridi’nin kuzeyi ile ilgili yeni bir saldırı planı içerisinde olma durumunu ele alan haber aktarılırken metne belirli müdahalelerde bulunulduğu tespit edilmiştir. Haberin Arapçaya çevirisi bulunamadığı için karşılaştırma iki dil çifti arasında yapılacaktır.

Tablo 26: Örnek Metin 18

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
The suspicion among Palestinians, the UN and relief agencies is that the IDF is gradually adopting some or all of a new tactic to clear northern Gaza known as the "Generals' Plan". (...) The Generals' Plan is a new idea that its instigators believe can, from Israel's perspective, break the deadlock. ²⁵⁷	Filistinliler, BM ve yardım kuruluşları İsrail ordusunun Gazze'nin kuzeyinden Hamas'ı çıkarmak için 'Generaller Planı' olarak bilinen yeni bir taktiği kısmen ya da tamamen kademeli olarak uygulamaya koyduğunu düşünüyor. (...) İsrail 'Generaller Planı' ile bu açmazı çözebileceğine inanıyor. ²⁵⁸

Yukarıdaki tabloda gösterilen metinler karşılaştırıldığında çeviri faaliyetinin çoğunlukla şekil ve bağlam korunarak yapılma gayesinde olduğu ancak bazı ifadelerin Türkçeye çeviri esnasında açıklanma maksadıyla değiştirildiği ve bunun da iki kitleye iletilen mesajın farklılaşmasına sebep olduğu gözlemlenmiştir. Tabloda gösterilen metin kelimesi kelimesine Türkçeye çevrilseydi “Filistinliler, BM ve yardım kuruluşları arasında, İsrail ordusunun Gazze'nin kuzeyini temizlemek için “Generallerin Planı” olarak bilinen yeni bir taktiğin bir kısmı veya tamamını kademeli olarak benimsediği yönünde şüpheler bulunmakta.” şeklinde aktarılması mümkündür.

Zikredilen çeviri örneği ve haberi Türkçeye aktaran çevirmenin seçtiği ifadeler arasında karşılıklı bir okuma yapıldığında ise cümleye yapılan müdahaleler açıkça fark edilmektedir. İlk olarak kaynak metinde “Generallerin Planı” olarak zikredilen yeni taktiğin amacı “*to clear northern Gaza*” yani “Gazze'nin kuzeyini temizlemek” olarak belirtilirken Türkçe metinde bu ifade çıkartılarak yerine “Gazze'nin kuzeyinden Hamas'ı çıkarmak” ifadesinin eklendiği görülmektedir. Haberi Türkçeye aktaran kişinin okurun anlamasını kolaylaştırma maksadıyla böyle bir müdahalede bulunduğu varsayılsa bile bu değişiklik sonucu iki okur kitlesine ulaştırılan mesaj farklılaşmıştır. İngilizce haberi

²⁵⁷ Jeremy Bowen, “Israeli Attack on Northern Gaza Hints at Retired General's 'Surrender or Starve' Plan for War”, *BBC*, 12 Ekim 2024, <https://www.bbc.com/news/articles/c1e82yy0wxno> (erişim 01.06.2025).

²⁵⁸ Jeremy Bowen, “‘Teslim Ol ya da Açlıktan Öl’: İsrail, Gazze’de Yeni Bir Planı mı Hayata Geçirdi?”, *BBC News Türkçe*, 12 Ekim 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cm28pm6v64do> (erişim 01.06.2025).

okuyan kitle için taktiğin dolaylı da olsa bölgenin siviller de dahil tam anlamıyla boşaltılma isteği taşıdığı anlamı mevcutken Türkçe haberi okuyan kitle için taktik İsrail ordusunun Hamas'ı bölgeden çıkartma isteği için kullanmayı düşündüğü yeni bir plan olarak karşımıza çıkmaktadır.

İki okur kitlesine ilk bakışta iletilen mesajın kapsayıcılığı üzerinde doğrudan etki ettiği düşünülen bir diğer ifade farklılığı ise kaynak metinde “*vulnerable relatives*” olarak tercih edilen nitelemenin Türkçeye “hareket kabiliyeti olmayan akrabalar” şeklinde aktarılmasıdır. Burada “hareket kabiliyeti” yerine İngilizce kelimenin taşıdığı ilk anlamlardan “savunmasız” kelimesi tercih edilseydi hem bölgeden çıkamayan insanların daha büyük bir çoğunluğu kapsanırken hem de insanların fiziksel hareket engeli sebebiyle bölgede kaldıkları anlamının oluşmasını engeller nitelikte bir seçim yapıldığı söylenebilirdi.

Son olarak karşılaştırma esnasında Türkçe metinde bir imla hatasının da bulunduğu gözlemlenmiştir. Erek metinde “El Mavazi” olarak zikredilen bölgenin Türkçe karşılığı “el-Mevasi” olarak yazılmaktadır. Bu durum basit bir yazım hatası olarak değerlendirilip okura iletilen mesaja etki eden bir değişiklik olarak görülme de internet haberciliği bu tarz hataların kolaylıkla düzeltilmesine olanak sağladığı için tashih edilmesi gereken bir husustur.

9) “*Israeli reservists speak out against Gaza war as pressure on Netanyahu grows*”

İsrail'in 570 günü aşkın süredir Gazze Şeridi'ne yönelik saldırıları devam ederken İsrail ordusunun yedek askerlerinin savaşa ve mevcut İsrail yönetimine karşı benimsedikleri fikirlerin ele alındığı BBC'nin 1 Mayıs 2025 tarihinde İngilizce dilinde yayınladığı ve aynı gün çevirisi yapılan haberin içeriği Türkçeye aktarılırken belirli değişikliklere uğradığı gözlemlenmiştir. Haberin Arapçaya çevirisi bulunamadığı için karşılaştırma iki dil çifti arasında yapılacaktır.

Tablo 27: Örnek Metin 19

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
But the longer the war goes on, critics say, the harder it is for Israel to claim, as government officials often do, that its military is the most moral army in the world. ²⁵⁹	Fakat hükümet karşıtlarına göre savaş uzadıkça, İsrail'in ordusunun dünyanın en ahlaklı ordusu olduğunu iddia etmesi de zorlaşıyor. ²⁶⁰

Tablo içerisinde gösterilen İngilizce metin Türkçeye herhangi bir müdahaleye uğramaksızın aktarılmış olsaydı “Ancak eleştirmenler, savaş ne kadar uzun sürerse, İsrail’in hükümet yetkililerinin sıklıkla yaptığı gibi ordusunun dünyanın en ahlaklı ordusu olduğunu iddia etmesinin zorlaştığını söylüyor.” şeklinde karşımıza çıkması muhtemeldi. Bu çeviri önerisi ile Türkçe haberde kullanılan çeviriler karşılaştırıldığında kaynak metindeki “*critics say*” yani “eleştirmenler söylüyor” ifadesi Türkçe metinde hazfedilmişken metine “hükümet karşıtlarına göre” ifadesi eklenmiştir. Bu iki müdahalenin neden yapıldığını belirlemek mümkün olmasa da yorumlayıcı çeviri kuramına göre makul bir zemine oturtulabilecek müdahaleler olmadığını söyleyebilmek oldukça kolaydır.

Ayrıca bu müdahaleler karşısında iki okur kitlesine verilen mesajlarda büyük bir değişimin olduğu da görülmektedir. Zira kaynak metin okuyucusunun “*critics*” yani “eleştirmenler”in İsrail hükümetindeki yetkililerin söyleminin tersine bir durumun gözlemleneceği ve bir anlamda tarafsız bir eleştirinin yöneltildiği anlamını ilk bakışta aldığı cümlelerin Türkçesinde zaten hali hazırda taraflı ve İsrail hükümetinin karşısında bulunan kişilerin bu görüşü benimsediği anlamını taşıyan bir cümle okura yönlendirilmektedir.

2.2.3. Haber Çevirileri Esnasında Metinlere Eklenip Çıkarılan Bölümlerin İncelenmesi

Haberlerin kaynak dildeki kitleye vermek istedikleri bilgi ve mesajları erek okuyucu kitlesine aktarma çabasıyla metinleri ele alan çevirmenlerin, çeviri faaliyeti esnasında

²⁵⁹ Adams, “Israeli Reservists Speak Out”.

²⁶⁰ Adams, “İsrail Ordusunda Gazze Savaşına Karşı”.

metinlere bazı cümle ve paragraflar ekledikleri gibi metinlerden bazı cümle ve paragrafları çıkarttıkları gözlemlenebilmektedir. Bu müdahaleler genellikle okuyucunun anlamasını kolaylaştırma maksadı taşısa da tek amacın bu olduğunu söylemek güç olmaktadır. Birden fazla gaye taşıyabilen editöryel müdahaleler bu başlık altında incelenerek BBC'nin çeviri esnasında haberlere ekleme ve çıkartma yaptığı bazı bölümler sıralanacaktır.

a) Çeviri Aşamasında Çıkartılan Bölümler

BBC'nin haber metinleri incelendiğinde tercüme esnasında metinlerden belirli bölümlerin çıkartıldığı gözlemlenmiştir. Kaynak metinden erek metine aktarım sırasında yapılan bu tür müdahalelerin çeşitli amaçları olduğu göz önüne alınsa da tüm haber metninin tercüme ile diğer dillere aktarıldığı durumlarda yalnızca bir veya iki cümle metinden çıkartılması ve bu cümlelerin okurun zihin dünyasında habere bakışını etkiler anlamlar taşıdığı durumlara rastlanmıştır. Bu bölümde çeviri aşamasında metinden hazfedilen bölümler incelenecektir.

1) *“Israeli troops clear Gaza areas 'slice by slice', but is this an invasion?”*

BBC'nin 28 Ekim 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı, aynı tarihte Türkçe ve Arapça dillerine aktarılan ve önceki bölümde başlığı incelenmiş haber metninin erek dillere aktarılırken aşağıdaki tablolarda gösterildiği üzere belirli bölümlerinin hazfedildiği tespit edilmiştir.

Tablo 28: Örnek Metin 20

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Israeli forces appear to be concentrating on the northern area of the Gaza Strip, in Beit Hanoun, and pushing down a bit further south from there. I am in Sderot, the Israeli border town overlooking Gaza. Continuous heavy artillery fire into Gaza continues. The Israeli battery near here is firing several times a minute. The town itself is almost deserted. Most civilians have either left or been evacuated. The Israeli army has said it is upping the tempo of operations.²⁶¹	Bu sabah İsrail güçlerinin Gazze Şeridi'nin kuzey bölgesinde, Beyt Hanun'da yoğunlaştığı ve oradan biraz daha güneye doğru ilerlediği görülüyor. İsrail ordusu dün gece yaptığı açıklamalara yeni bir şey eklemedi. Operasyonlarının temposunu arttırıyor.²⁶²	تتمركز القوات الإسرائيلية حاليا في المنطقة الشمالية من قطاع غزة، في بيت حانون، ويبدو أنها تتقدم قليلا نحو الجنوب من هناك. ولم يضيف الجيش الإسرائيلي اليوم شيئا إلى ما قاله الليلة الماضية في تصريحاته، وهو أنه يزيد من وتيرة عملياته العسكرية.²⁶³

İsrail ordusunun Gazze Şeridi'nin kuzeyinde yürüttüğü operasyonları ele alan haber ile çeviri yoluyla Türkçe ve Arapça dillerine aktarılan haberler incelendiğinde kaynak metinden çıkartılan ilk bölüm yukarıdaki tablo içerisinde gösterilmektedir. Erek metinlerden çıkartılan bölümün daha rahat gözlemlenebilmesi adına kaynak metin olan İngilizce haberin herhangi bir müdahaleye maruz kalmadan Türkçeye aktarılmış halini göstermekte fayda vardır.

Kaynak metin şekil ve bağlam korunarak Türkçeye “İsrail güçleri Gazze Şeridi'nin kuzeyinde bulunan Beyt Hanun bölgesinde yoğunlaşıp buradan biraz daha güneye doğru ilerliyor gibi görünüyor. Ben Gazze'ye nazır İsrail sınır kasabası Sderot'tayım. Gazze'ye yönelik yoğun topçu atışı devam ediyor. Buraya yakın bir konumdaki İsrail topçu birliği dakikada birkaç kez ateş ediyor. Kasaba neredeyse terk

²⁶¹ Bowen, “Israeli Troops Clear Gaza Areas”.

²⁶² Bowen, “İsrail Ordusu Gazze'nin Bazı Bölgelerini”.

²⁶³ Bowen, “هل دشنت إسرائيل بالفعل الهجوم البري”.

edilmiş durumda. Sivillerin çoğu ya bölgeden ayrıldı ya da tahliye edildi. İsrail ordusu ise operasyonların temposunu arttırdığını açıkladı.” şeklinde aktarılabildi.

Haberin Türkçeye aktarıldığı tabloda gösterilen metin ile yukarıdaki çeviri örneği karşılıklı olarak okunduğu taktirde metinden çıkartılan cümleler ve bu cümlelerin kritikliği kolaylıkla anlaşılmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere çeviri esnasında Türkçe metine yapılan müdahale Arapça metinde de tekrarlanmıştır.

Kaynak metinden çıkartılan cümleler tek tek incelendiği taktirde, “*I am in Sderot, the Israeli border town overlooking Gaza.*”²⁶⁴ Yani “Ben Gazze’ye nazır İsrail sınır kasabası Sderot’tayım” ifadesinin diğer dillere aktarılırken haberi yazan muhabir ve çevirileri yapan kişilerin ayrıştırılması için yapılmış bir müdahale olarak değerlendirilmesi mümkündür. Haberin Sderot sınır kasabasından yazıldığı bilgisinin okura verilmesi çeviri anlamında daha başarılı bir tutum olarak değerlendirilebilirken metinden çıkartılması anlamı direkt ve kökten değiştiren bir müdahale olarak değerlendirilmesi güç olduğu için çevirmenlerin tercihinin bırakılan bir durum olarak ele alınabilmektedir. Ancak bu cümleden sonra gelen dört cümle için aynı durumun söz konusu olduğunu söylemek imkansızdır.

İlk olarak “*Continuous heavy artillery fire into Gaza continues. The Israeli battery near here is firing several times a minute.*”²⁶⁵ yani “Gazze’ye yönelik yoğun topçu atışı devam ediyor. Buraya yakın bir konumdaki İsrail topçu birliği dakikada birkaç kez ateş ediyor” ifadesinin Türkçe ve Arapça haberlerden çıkartılması hem İngilizce haberi yazan muhabirin görgü tanıklığını erek dillerdeki okura aktarmanın önüne geçen bir müdahale olarak değerlendirilebilirken hem de yeni okur kitlelerinin bölgedeki saldırıların nasıl ve ne şiddette yürütüldüğünü tam olarak anlamalarına engel olan bir müdahaledir. Daha net bir ifade ile söylemek gerekirse, bölgede bir kara saldırısı “söylentisi” olduğu dönemde yazılmış bir haberde, kaynak metinde özellikle zikredilen “*artillery fire*” yani “topçu atışı” ve “*Israeli battery*” yani “İsrail topçu birliği” ifadeleri bu kara saldırısı “söylemini” destekler nitelikteyken bunların Türkçe ve Arapça dillerine aktarılmaması kaynak dildeki söylemin erek dil okuyucularına aktarılmamasına sebep olmaktadır.

²⁶⁴ Bowen, “Israeli Troops Clear Gaza Areas”.

²⁶⁵ Bowen, “Israeli Troops Clear Gaza Areas”.

Kaynak metnin aktarımındaki ikinci ve daha kritik olan müdahale ise “*The town itself is almost deserted. Most civilians have either left or been evacuated.*” yani “Kasaba neredeyse terk edilmiş durumda. Sivillerin çoğu ya bölgeden ayrıldı ya da tahliye edildi.” ifadesinin iki erek dilde de hazfedilerek aktarılmamış olmasıdır.

Haberin devamı okunduğunda çeviri esnasında bir bölümün daha Türkçe ve Arapça metinlerden çıkartıldığı gözlemlenmiştir. Aşağıdaki tabloda kaynak metin haberini yazan muhabirin görüşlerini aktardığı kısma çeviri esnasında yapılan müdahale gösterilmektedir.

Tablo 29: Örnek Metin 21

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
I think you could call this a very extended raid, or a ground offensive. It is certainly a very large military operation. Israel's push on the ground is certain also to be killing Palestinian civilians. The more Palestinians they kill the greater the outrage elsewhere in the Middle East, in countries friendly to Israel as well as its enemies. That doesn't guarantee the war will spread. But it increases volatility and uncertainty in a region that is already fragile.²⁶⁶	Sanırım buna çok genişletilmiş bir baskın ya da kara saldırısı diyebilirsiniz. Ama kesinlikle çok büyük bir askeri operasyon.²⁶⁷	أعتقد أنه يمكن تسمية ما يحصل بغارة موسعة جداً، أو هجوم بري. لكن المؤكد أنها عملية عسكرية كبيرة جداً.²⁶⁸

Tablo 29’da gözlemlenen aktarım şekline benzer bir şekilde bu tabloda da Türkçe ve Arapça erek metinlerin büyük oranda benzer bir şekilde yazıldığı ve iki dilde de aynı bölümün hazfedildiği görülmektedir. Kaynak metindeki bölüm hazfedilmeden Türkçeye

²⁶⁶ Bowen, “Israeli Troops Clear Gaza Areas”.

²⁶⁷ Bowen, “İsrail Ordusu Gazze'nin Bazı Bölgelerini”.

²⁶⁸ Bowen, “هل دشنت إسرائيل بالفعل الهجوم البري”.

aktarılsaydı “İsrail’in sahaya yönelik baskısının, Filistinli sivilleri de öldüreceği kesin. Ne kadar çok Filistinli öldürülse, Ortadoğu’nun diğer bölgelerinde, İsrail’e dost olan ülkelerde olduğu kadar İsrail’e düşman olan ülkelerde de o kadar büyük bir öfke oluşacaktır. Bu savaşın yayılacağını garanti etmez. Ancak zaten kırılgan olan bölgede istikrarsızlık ve belirsizliği artırır.” şeklinde haberin bitmesi muhtemel olacaktı.

Haberi yazan muhabirin operasyonların büyüklüğe dair görüşünü aktarmayı tercih ederken operasyonun sonucu olarak ölen Filistinli sivillerin sayısında bir artış yaşanacağı ve bu artışın sebep olacağı bölgesel gerilime dair analizlerinin aktarılmaması yine erek metin okurlarının bölgedeki duruma dair tam bir sorgulama yapmasının önüne geçen ve durumun önemini algılamayı önleyen bir müdahale olarak değerlendirilebilmektedir.

2) “Israel Gaza: Hospitals caught on front line of war”

İsrail’in Hamas’a yönelik saldırılarında Gazze Şeridi’ndeki hastanelerin çatışmaların ortasında kaldığı ve Gazze’nin kuzeyindeki bazı hastanelerdeki güncel durumu ele alan 14 Kasım 2023 tarihli İngilizce haberdeki bazı bölümlerin Türkçeye çevrildiği esnada metinden çıkartıldığı tespit edilmiştir.

Haberin son kısmında Şati Mülteci Kampı’nda bulunan İsveç Kliniği’nin İsrail hava saldırısı sonucu vurularak yok edildiğinden bahsedilip hastaneye düzenlenen baskın sonrası yaşananlar hakkında bir görgü tanığının ifadelerine yer verilmiştir. Kaynak metin olan İngilizce haberdeki ifadeler son paragraf hariç Türkçeye yorumlayıcı çeviri kuramına uygun bir şekilde çevrilerek tamamen aktarılmıştır.

Tablo 30: Örnek Metin 22

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
The IDF said it was investigating the report. "In start contrast to Hamas's intentional attacks on Israeli men, women and children, the IDF follows international law and takes feasible precautions to mitigate civilian harm," the Israeli military added. ²⁶⁹	İsrail ordusu bu iddiaları incelediğini paylaştı. ²⁷⁰

Tabloda da gösterildiği üzere İsrail ordusunun bu iddiaları incelediğine dair bilginin ardından kaynak metinde geçen “İsrail ordusunun Hamas’ın aksine uluslararası hukuka uygun ve sivillerin zarar görmesini azaltmak için önlemler aldığı” ifadesi çeviri esnasında çıkartılmıştır. Kaynak metindeki ifade, hiçbir müdahale olmaksızın Türkçeye aktarılsaydı “İsrail ordusu, “Hamas’ın İsraili erkek, kadın ve çocuklara yönelik saldırılarının aksine, IDF uluslararası hukuku gözetiyor ve sivillerin zarar görmesini azaltmak için uygulanabilir önlemler alıyor” dedi.” şeklinde karşımıza çıkması muhtemeldi. Bu ifadenin çeviri esnasında çıkartılma sebebini belirlemek mümkün olmasa da çıkartılmasının okuyuculara iletilen mesajlarda ne tür farklılıkların yaşanabileceğini tespit etmek mümkündür.

İlk olarak ifadenin çıkartılmasıyla kaynak metin okuyucusuna verilen İsrail ordusunun Hamas karşısında “ahlaki ve hukuki üstünlüğü”nün bulunduğu anlamı ortadan kaldırılmış olmaktadır. Bu hamle sonucu metindeki İsrail’i meşrulaştırıcı ya da İsrail lehine, Hamas aleyhine düşünceleri yönlendiren çerçevelemeden de uzaklaşmış olduğu gözlenmektedir. İkinci olarak kaynak metinde geçen “*feasible precautions*” yani “uygulanabilir önlemler” ifadesi İsrail’in bölgedeki faaliyetlerinin uluslararası hukuk bağlamında makul bir zemine sahip izlenimi verirken İsrail’in saldırılarının Hamas’ın “*intentional*” yani “kasıtlı” saldırıları karşısında yüceltilebilecek bir karşılık olarak gösterildiği örtük anlam da ortadan kaldırılmıştır. Metne yapılan bu hazfetme müdahalesinin sonuçlarına bakıldığı taktirde iki okur kitlesinin farklı şekillerde yönlendirilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

²⁶⁹ Baker, “Israel Gaza: Hospitals Caught on Front Line”.

²⁷⁰ Baker, “Gazze’de Hastanelerde Neler Yaşanıyor?”.

3) “مرضى السرطان ممنوعون من مغادرة غزة لتلقي العلاج”

BBC’nin 13 Mart 2024 tarihinde Arapça olarak yayınladığı İsrail’in Gazze’deki kanser hastalarının bölgeden çıkmasını engellemesini ele alan haber aynı gün Türkçeye, 14 Mart 2024 tarihinde ise İngilizceye aktarılmıştır. Önceki bölümlerde başlık ve içerik açısından da birtakım müdahalelere maruz kaldığı tespit edilen haberlerin incelenmesi sonucu kaynak metindeki bir ifadenin Türkçeye aktarılırken hazfedildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 31: Örnek Metin 23

Arapça (KM)	Türkçe (EM)	İngilizce (EM)
وأغلقت جميع المعابر الحدودية مع غزة لمدة أربعة أسابيع تقريباً بعد أن هاجمت حماس إسرائيل في 7 أكتوبر/تشرين الأول، مما أسفر عن مقتل أكثر من 1200 شخص واحتجاز 253 آخرين كرهائن. فيما أسفرت حرب غزة عن مقتل 31272 فلسطيني و جرح 73024 وفقاً لوزارة الصحة في القطاع. ²⁷¹	Hamas'ın 7 Ekim'de 1200 kişinin öldürüldüğü ve 253 kişiyi rehin aldığı İsrail'deki saldırısının ardından Gazze ile tüm sınır geçişleri 4 hafta kapalı kaldı. ²⁷²	All border crossings with Gaza were closed for almost four weeks after Hamas attacked Israel on 7 October, killing more than 1,200 people and taking 253 others as hostages. Israel's subsequent military campaign in Gaza has killed more than 31,000 Palestinians and left more than 73,000 injured, according to the health ministry. ²⁷³

Yukarıdaki tabloda gösterildiği gibi Arapça yazılan haberdeki ilgili kısım belirli müdahalelere uğrasa da İngilizce erek metinden çıkartılmazken Türkçe haberde Filistinlilerin ölü ve yaralı sayısının aktarıldığı bölüm hazfedilmiştir.

Haberler detaylı incelenmeden önce Arapça metin Türkçeye herhangi bir müdahalede bulunulmadan aktarılsaydı “1.200’den fazla kişinin ölümü 253 kişinin ise rehin alınması ile sonuçlanan Hamas’ın İsrail’e 7 Ekim’deki saldırısının ardından Gazze ile tüm sınır kapıları yaklaşık 4 hafta süreyle kapalı kaldı. Gazze Sağlık Bakanlığı’na

²⁷¹ AlBadarneh ve Elgebaly, “مرضى السرطان ممنوعون”.

²⁷² AlBadarneh ve Elgebaly, “Kanser Hastalarının Tedavi İçin”.

²⁷³ AlBadarneh ve Elgebaly, “Cancer Patients Stopped from Leaving”.

göreyse Gazze savaşı 31.272 Filistinlinin ölmesi ve 73.024 kişinin yaralanmasına neden oldu.” şeklinde bir ifade ile karşılaştırılması muhtemel olacaktı.

Tablo içindeki Türkçe erek metin ile yukarıdaki çeviri önerisi incelendiğinde Türkçe habere aktarım sırasında Gazze’deki Sağlık Bakanlığı’na dayandırılan Filistinli ölü ve yaralıların sayısının hafzedilerek haberden çıkartıldığı ancak bölgede 4 hafta süren sınır kapılarını kapatmanın sebebi olarak gösterilen 7 Ekim saldırılarından etkilenen İsraililerin sayısı açıkça aktarılmıştır. Bu tercihin herhangi bir çeviri kuramı veya habercilik kuralı ile açıklanacak düzeyde bir müdahale olmadığını söylemek de oldukça kolaydır. Hem çeviri hem de habercilik etiği gereği İsrail’in 158 gün gibi kısa bir süre içerisinde 30.000 Filistinliden fazlasını öldürüp 70.000’den fazlasını ise yaraladığını okur kitlesinin Hamas’ın saldırılarının sonuçlarını gördüğü gibi direkt görebilmesi gerekmektedir.

İngilizce erek metinde ise “*Gaza war*” yerine “*military campaign*” yani “askerî harekât” olarak aktarılan ve “*subsequent*” yani “müteakip” kelimesi ile Hamas’ın saldırılarının ardından başlatıldığına altı çizilerek de olsa saldırılardan etkilenen Filistinlilerin sayısı zikredilerek Türkçe haberdeki tutumun sergilenmediği gözlemlenmiştir.

4) “*Israel Gaza: BBC goes onboard plane dropping US aid into war zone*”

Gazze Şeridi’ne havadan yardım malzemesi indirme operasyonu hakkında BBC’nin 30 Mart 2024’te İngilizce olarak yayınladığı ve aynı gün Arapça ve Türkçe dillerine çevirisi yapılmış haberler incelendiğinde, haberin Arapçaya çevirisi sırasında aşağıdaki tabloda gösterilen kısmın hafzedildiği saptanmıştır.

Tablo 32: Örnek Metin 24

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
Desperation leads many to take enormous risks to retrieve the aid - and many come away with nothing. Hamas has reportedly demanded a halt to air drops as casualties have grown, calling them "useless" and a "real danger to the lives of hungry civilians". ²⁷⁴	Çaresizlik yüzünden bir çok kişi yardımlara erişebilmek için büyük riskler alıyor ve bir çoğu da boş ellerle geri dönüyor. Ölen ve yaralanan sayısı artarken, Hamas'ın havadan yardımın durdurulması çağrısı yaptığı, "işe yaramaz ve aç sivillere yönelik gerçek bir tehlike" diye tanımladığı belirtiliyor. ²⁷⁵	ويدفع اليأس الكثيرين إلى المخاطرة الهائلة من أجل الحصول على المساعدات، وكثيرون منهم يعودون بلا شيء. ²⁷⁶

Arapça çeviri esnasında metinden çıkartılan bölümün içeriği ve Türkçe metne çeviri yoluyla aktarılış şekli incelenmeye başlamadan önce belirtmek gerekir ki, tabloda gösterilen bu kısım hariç İngilizce kaynak metinden çıkartılıp Arapça habere aktarılmayan bir bölüme rastlanılmamıştır. Bu sebeple yukarıdaki müdahalenin, haberi daha kısa ve öz tutma amacı ile yapılmış herhangi bir müdahaleden farklı bir şekilde değerlendirilmesi mümkün olmaktadır.

Kaynak metindeki ifade ile Türkçe çeviri şekil ve bağlam olarak büyük oranda birbirine eşdeğer olarak tutulsa da bazı müdahalelerin bulunduğu görülmektedir. İngilizce metnin, Türkçeye hiçbir müdahaleye uğramadan aktarılması durumunda "Hamas'ın artan kayıplar nedeniyle, havadan yardım indirmenin durdurulmasını talep ettiği ve bu yardımları "faydasız" ve "aç sivillerin hayatı için gerçek bir tehlike" olarak tanımladığı bildiriliyor." ifadesinin kullanılması muhtemeldir.

Türkçe çeviride "ölen ve yaralanan" ifadesi İngilizcedeki "*casualties*" yani "kurbanlar" kelimesinin yerine kullanılarak dil daha yalın bir hale getirilirken İngilizce haberdeki insani krizin altını çizen dramatik anlam yok edilmiştir. Ayrıca Türkçe çevirideki ikinci virgülden önceki ve sonraki kısım arasında uygun zamirin kullanılmaması sebebiyle bir anlatım bozukluğunun ortaya çıktığı da saptanmıştır.

²⁷⁴ Williamson, "BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid".

²⁷⁵ Williamson, "Gazze'de Açlık".

²⁷⁶ Williamson, "بي بي سي ترافق طائرة أمريكية".

Gazze’ye insani yardım malzemesi taşıyan birkaç tonluk paketlerin paraşütlerle havadan bırakılma operasyonları başladığı ilk andan itibaren eleştirilerin odağı olmuşken bu konu hakkında Gazze Şeridi’ndeki kişiler başta olmak üzere Arapça haberleri takip eden kitle için Hamas’ın düşüncesinin önemi inkâr edilemez bir gerçektir. İngilizce ve Türkçe haberleri takip eden kitlenin kolaylıkla bu görüşe ulaştığı ve çeviri yoluyla Arapça metinde de aktarılabilir bir görüşün metinden çıkartılması ise kitlenin önemli olarak atfedilen bir açıklamadan haberdar olmasının önüne geçen kritik bir müdahale olarak değerlendirilebilmektedir.

5) “Israeli reservists speak out against Gaza war as pressure on Netanyahu grows”

BBC’nin 1 Mayıs 2025 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı, İsrail ordusunun yedek askerlerinin savaşa ve mevcut İsrail yönetimine karşı benimsedikleri fikirlerin ele alındığı haber ve Türkçe erek metin incelendiğinde çeviri esnasında bir kısmın hazfedildiği gözlemlenmiştir. Daha önce başlığı ve içeriği incelenen haber metninin Arapçaya çevirisi bulunamadığı için karşılaştırma iki dil çifti arasında yapılacaktır.

Tablo 33: Örnek Metin 25

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)
In Tel Aviv, where noisy anti-war demonstrations have been held for well over a year, images of the hostages are held aloft, while other protestors sit on the road, cradling pictures of Palestinian children killed during the war. Amid the row generated by the letters, such emotive displays appear to have rattled the authorities. ²⁷⁷	Bir yılı aşkın süredir savaş karşıtı gösterilerin düzenlendiği Tel Aviv’de rehinelere resimleri havada kaldırılırken, diğer protestocular savaş sırasında öldürülen Filistinli çocukların resimlerini kucaklayarak yolda oturuyor. ²⁷⁸

Yukarıdaki tablo içerisinde gösterilen metinler karşılıklı olarak okunduğunda kaynak metin olan İngilizce haberdeki ilk cümlelerin şekil ve bağlam korunarak Türkçe

²⁷⁷ Adams, “Israeli Reservists Speak Out”.

²⁷⁸ Adams, “İsrail Ordusunda Gazze Savaşına Karşı”.

habere aktarıldığı ve buna ek olarak kaynak metindeki ikinci cümle dışında herhangi bir cümlelerin haberin çevirisi esnasında çıkartılmadığı saptanmıştır.

Kaynak metinden çıkartılan bölümün Türkçe habere “Mektupların yol açtığı tartışmaların ortasında, bu tarz duygusal görüntülerin yetkilileri tedirgin ettiği görülüyor.” şeklinde aktarılabileceği söylenebilirken İngilizce haberi okuyan kitleye, yetkililerin protestolar karşısındaki düşüncesini aktaran bölüm Türkçe haberi okuyan kitleye de kolaylıkla aktarılabilirdi.

b) Çeviri Aşamasında Eklenen Bölümler

1) “*Strikes on south Gaza: BBC verifies attacks in areas of ‘safety’*”

BBC’nin İsrail’in “güvenli” olarak tanımladığı Gazze’nin güneyine düzenlediği saldırıları ele alan 1 Kasım 2023 tarihinde İngilizce olarak yayınladığı haberin 2 Kasım 2023 tarihinde Türkçe ile Arapça dillerine çevirisi yapılmıştır. İngilizceden Türkçeye aktarılan haberde herhangi bir ekleme yapılmadığı gözlemlenirken Arapça habere kaynak metinde olmayan belirli bölümlerin eklendiği saptanmıştır.

Tablo 34: Örnek Metin 26

İngilizce (KM)	Türkçe (EM)	Arapça (EM)
In this piece we have examined the IDF's instructions posted on social media. ²⁷⁹	Bu haberde, İsrail ordusunun sosyal medya üzerinden yayınladığı talimatları inceledik. ²⁸⁰	في هذا التحقيق استعنا بالتحذيرات والتوجيهات المنشورة على وسائل التواصل الاجتماعي من قبل المتحدث باسم الجيش الإسرائيلي أفخاي أدري. جدير بالذكر أن شبكات الاتصالات والإنترنت في وضع متدهور في قطاع غزة، مما يصعب وصول التحذيرات للمدنيين ويعقد الأزمة. ²⁸¹

Yukarıdaki tablo içerisinde gösterilen İngilizce kaynak metin ve Türkçe erek metin incelendiğinde şekil ve bağlam korunarak yapılmış bir aktarımın olduğu

²⁷⁹ Thomas ve diğer., “Strikes on South Gaza”.

²⁸⁰ Thomas ve diğer., “BBC, İsrail’in ‘Güvenli’ Olarak Nitelendirdiği”.

²⁸¹ Thomas ve diğer., “بي بي سي تكشف استمرار استهداف”.

görülmektedir. Aynı cümlelerin Arapçaya aktarılışında da “ المتحدث باسم الجيش الإسرائيلي أفخاي ” yani “İsrail Ordu Sözcüsü Avichay Adraee” ifadesinin eklenmesi dışında anlamı etkileyen bir müdahale bulunmamaktadır. Bu ekleme ise Arap okur kitlesinin yakından tanıma ihtimali olan bir ismin açıkça zikredilmesinin okur için daha alışılabilir bir yapı olması sebebiyle yapılmış bir müdahale olarak kolaylıkla değerlendirilebilmektedir.

İsrail ordusunun sosyal medyadan yayınladığı talimatların ele alınacağı söylendikten sonra Arapça habere eklenen ve “Gazze Şeridi’nde telekomünikasyon ve internet şebekelerinin kötüleşmesinin, uyarıların sivillere ulaşmasını zorlaştıran ve krizi daha da çözülmez hale getiren bir durum olduğunu belirtmekte fayda vardır.” şeklinde Türkçeye çevrilebilecek olan ifade ilk ekleme kadar alışılabilir bir müdahale olarak nitelenemez.

Burada bölgedeki insani durum ve İsrail’in yayınladığı uyarıların sivillere tam olarak ulaşmama ihtimali taşıdığını belirten cümle Arapça haberi okuyan kitle kadar diğer dillerdeki okuru da ilgilendiren bir bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haberler karşılıklı olarak okunmaya devam ettiği takdirde Arapça habere yapılan eklemelerin devam ettiğini görmek mümkündür. Habere eklenen metinlerin uzunluğu sebebiyle araştırmada tamamına yer verilmesi mümkün olmamakla birlikte, kritik eklemelerden birinin “ هل هناك مكان آمن في غزة؟ ”²⁸² yani “Gazze’de güvenli bir yer var mı?” başlığı altında yapıldığı gözlemlenmiştir. İlgili başlık altında “İsrail ordusunun “güvenlikleri amacıyla” Filistinli sivilleri yönlendirdiği alanların çoğunluğunun açık bir şekilde belirlenmemiş” olduğu bilgisine yer verilmiştir. Bu bilgi Arapça okur kadar Türkçe ve İngilizce okur kitlesine ulaştırılması gereken kritik bir mesaj taşımaktadır.

Bir diğer kritik eklemenin ise “ أين نذهب وكيف نعيش؟ ”²⁸³ yani “Nereye gideceğiz ve nasıl yaşayacağız?” başlığı altında yapıldığı belirlenmiştir. Bu başlık altında ise BBC’nin Gazze’nin kuzeyinden çıkarak güneydeki UNRWA kampları ve çadırlarda yaşamaya çalışan yerinden edilmiş Filistinliler ile yapılan röportajlar ele alınmıştır. Bölgedeki “güvenli” mekân arayışı ve sivillerin görgü tanıklığı Arapça haberi okuyan kitle kadar İngilizce ve Türkçe haberi okuyan kitle için de önem arz etmektedir. Arapça haberin sonunda açıkça Filistinlilerin “gidecek hiçbir yerlerinin” olmadığı sonucuna ulaştıran bu

²⁸² Thomas ve diğer., “بي بي سي تكشف استمرار استهداف”.

²⁸³ Thomas ve diğer., “بي بي سي تكشف استمرار استهداف”.

başlık altındaki eklemeler diğer dillerdeki okur kitlelerinin karşılaşmadıkları kritik bölümler olarak değerlendirilebilmektedir.

SONUÇ

İnsanların yaşadıkları dünyada meydana gelen olayları yakından takip etme isteği ve bu istekleri doğrultusunda bilgi alışverişinde bulunmayı sürdürmeleri ile haberleşme arasındaki bağlantı; farklı toplulukların kültürlerarası iletişiminin temelini oluşturan çeviri ile birleşerek kendisine has kural ve şartları bulunan haber çevirisi kavramı üzerine derinlemesine düşünmeyi zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda haber ve çeviri kavramları ile haber çevirisi kavramı arasındaki ilişkiler incelenirken dilbilimciler ve çeşitli araştırmacıların kavramları tanımlama girişimleri ele alınarak haber çevirisine tarihi süreç içerisinde nasıl bakıldığı gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Çeviri faaliyeti kendi içerisinde çevirmene metin üzerinde belirli değişiklikler yapabilme imkânı tanıyan bir eylem olsa da bu imkânın boyutu ve bu müdahalelerin haber metnini okuyan kişilerin zihin dünyasında ne gibi farklılıklara sebebiyet verebileceğinin incelenebilmesi adına haber ve ideoloji ile çeviri ve ideoloji kavramları arasındaki ilişkiler de ele alınarak bir düşünce sistemi olarak kabul edilen ideolojinin kavramlarla bağlantısı irdelenmiştir. Bu doğrultuda haber çevirisinin yeniden yazma faaliyetini içinde barındıran bir eylem olarak gözlemlenebilirliği sorgulanmıştır.

Bu tez çalışmasında, çeviri sürecinin anlama süreci ile taban tabana birbirine eşlik eden bir formda olduğunu ileri sürmesiyle dikkat çeken yorumlayıcı çeviri kuramı ışığında haber çevirilerine odaklanılmıştır. Kuram, çevirmeni kaynak metnin dışındaki bir etmenden ziyade metni derinlemesine anlayarak metin içerisine dahil olmayı başaran bir unsur olarak değerlendirirken; metindeki tüm anlamları erek metin okuruna uygun bir şekilde aktarmakla görevli olan kişi olarak nitelemektedir.

Çalışmada haber çevirilerinin nasıl yapıldığı, çeviriyi yapan kişinin metinleri anlayıp sözcüklerden sıyrarak yeniden ifade etme işlemini gerçekleştirirken aldığı kararların metin ve okur kitlesinin zihin dünyasında oluşturduğu farklılıklar, haberlerin yeniden kurgulanırken kurama göre makul bir zemine oturtulabilen müdahalelerin yanı sıra kuramın açıklamakta aciz kaldığı müdahaleler de gözler önüne serilmeye gayret edilmiştir.

Haberler ve çevirilerinin analiz edildiği bölümde; BBC'nin 7 Ekim 2023 sonrası yaşanan gelişmeleri konu edinen Arapça, İngilizce ve Türkçe dillerinde yayımlanan haber metinleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Haberlerin başlık ve içeriklerinde çeviri

esnasında yapılmış müdahaleler tablolar içerisinde gösterilirken, kaynak metne en sadık kalınacak şekilde yapılabilecek çeviri örnekleri de müdahalelerin daha net görülebilmesi adına zikredilmiştir. Bu noktadan hareketle haberlere yapılan bazı müdahalelerin yorumlayıcı çeviri kuramı ışığında kabul edilebilir, gerekli ve doğru olduğu saptanırken; birtakım müdahalelerin okurun zihin dünyasındaki anlamı zedeler nitelikte olduğu ve kuramca makul bir zemine oturtulamadığı gözlemlenmiştir.

Çeviriler esnasında yapılan özne, nesne değişiklikleri ve bununla bağlantılı olarak gözlemlenen etken, edilgen fiil değişimleri, bazı durumlarda yorumlayıcı çeviri kuramı ışığında kabul edilebilir olarak gözlemlenirken, bazı durumlarda okurun ilk bakışta aldığı anlamı nötrleştiren müdahaleler olarak karşımıza çıkmıştır. Benzer bir müdahale türü olarak kaynak metinde gizli özne olarak zikredilen failerin erek metinlerde açık özne kullanılarak zikredilmesi okurun anlama eylemine destekler nitelikte olduğu için kurama göre makul bir zeminde değerlendirilebilecek müdahaleler arasında zikredilmektedir.

Okur kitlesine göre “Naim Kasım” veya “Avichay Adraee” gibi kişilerin isimlerini açıkça zikretme tutumu ise yine kuramca makul ve metinlerin okur kitlesine göre yeniden yazılması bağlamında başarılı olarak atfedilebilecek müdahaleler olarak tanımlanmaktadır. Bu müdahalelerin yanı sıra bazı çevirilerde ise okur kitlesi için önem arz edebilecek bilgi ve açıklamaların aktarılmadığı örneklerle rastlanmış olup bu müdahaleler yorumlayıcı çeviri kuramınca açıklanabilir bir zemine oturmamaktadır.

Benzer bir şekilde, kaynak metinde “yedek askerler” gibi daha özel ve kısıtlı bir kesimi kasteden kelimelerin, çeviri esnasında erek metinde genellemeye maruz kalarak direkt “İsrail” olarak aktarıldığı durumlar olduğu gözlemlenmiş; bu müdahaleler okurların zihin dünyasında farklı izler bıraktığı için kuramca açıklanabilir bir durum olarak değerlendirilebilir zor değişiklikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İngilizce medya dilinde daha yaygın olan “*according to*” gibi ifadelerin Türkçeye çevirisinde “(...) söyledi” şeklinde değiştirilmesi metni Türkçe medya diline hâkim kitle için yeniden yazmanın yorumlayıcı çeviri kuramınca da doğru bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haberlerin çevirisinde, erek dilin yapısına daha uygun, anlamayı kolaylaştıran, erek dilin medya diline metni yakınlaştıran ve netice itibarıyla metinde ağıdalı bir yapı oluşmasını anlam kaybı yaşamadan engellemeyi başaran müdahalelerin olduğu; kaynak metinde iki cümleden oluşan metinlerin erek dile tek cümle halinde daha yalın bir ifade

ile aktarıldığı tercihlerin olduğu kaydedilmiş bu tercihler de kuramca doğru atfedilebilen müdahaleler olarak zikredilmiştir. Buna ek olarak bazı çevirilerde, anlam bozukluğuna sebebiyet veren değişimlerin yapıldığı, diller arası hatalı aktarıma varacak düzeyde yanlış seçimlerin bulunduğu ve dini değerler hakkındaki konularda farklı dini terminolojinin kullanıldığı gözlemlenmiş olup bu durum kuramca doğru atfedilemez müdahaleler arasında değerlendirilmektedir.

Haberlerin cümle ve başlıkları, erek dillere aktarıldığı sırada, bölgedeki güvenlik krizinin boyutunu anlamayı zedelemesine rağmen bazı kelime ve kelime gruplarının hazfedildiği ve buradaki anlam kaybının göz ardı edilmesi sonucu yorumlayıcı çeviri kuramında açıklanamayan müdahaleler olduğu gözlemlenmiştir. Haberlerin aktarımında zaman zaman iki dilin de uyumlu olduğu gözlemlenebilirken bazı durumlarda ise yalnızca bir erek metnin kurama uygun açıklanabilecek müdahaleler içerirken diğer erek dilin farklı anlamlara sebep olan müdahaleler içerdiği, genellikle Türkçe erek dilde bu sorun ile daha fazla karşılaşıldığı saptanmıştır. Ek olarak Arapça dilinde yayınlanan haberlerde kaynak metinler dışında eklemeler yapılarak İsrail eleştirisini daha keskinleştiren bir tonun sergilendiği örnekler gözlemlenmiştir.

Yorumlayıcı çeviri kuramınca makul bir zemine oturtulamayan diğer bir müdahalenin sonucu olarak bazı hallerde kaynak metinde kabul edilmiş gerçekler olarak sunulan bilgilerin erek dilde sorgulanmaya açık ve şüphe götürür ifadelerle dönüştürülerek aktarıldığı metinlerin olduğu gözlemlenmiştir. Aynı şekilde ifadelerdeki anlam kayıplarına göz yumularak kelimelerin daha nötr eş değerleri ile değiştirilerek aktarıldığı tercüme örneklerine de rastlanmıştır.

Analiz edilen haberlerde, kaynak metinde okuyucuya bırakılan anlama görevinin çeviri esnasında çevirmen tarafından üstlenildiği ve erek metinde açıkça ifade edildiği birtakım örneklerin yanı sıra, kısaltmaların açıkça zikredilmesi, uzunluk birimlerinin yerleştirilmesi gibi müdahaleler de kurama uygun şekilde gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bazı örneklerde mecaz anlamı gerçek anlam olarak ele alan ve çeviride mecazı gerçek olarak yansıtan müdahalelere ek bazı mezhepsel veya ideolojik dayanakların metinlere eklenip çıkartıldığı değişikliklere rastlanmıştır.

İncelemeler esnasında bazı haberlerde, bölgedeki gerçekliği daha iyi ifade etmesine rağmen kaynak metinde olmayan anlamların eklendiği müdahaleler de gözlemlenmiş olup bu durum habercilik açısından doğru kabul edilebilse de çeviri kuramı

açısından kaynak metinde aktarılmayan mesajları metne ekleme eylemini içinde barındırdığı için doğru bir müdahale olarak isimlendirilmekten uzaktır.

Son olarak bazı örneklerde “açlık” ve “kıtlık” gibi anlamsal yoğunluğu farklı olan kelimelerin eş anlamlı gibi kullanıldığı, “ilk”, “bu hafta” ve “derhal” gibi durumun aciliyeti veya zaman unsurunu belirten ögenin haberlerden çıkartıldığı, açıklamaları yapan kurumların karıştırıldığı, kaynak dildeki muhabirin görgü tanıklığının çeviri esnasında aktarılmadığı örnekler gözlemlenmiş olup bunlar hem yorumlayıcı çeviri kuramı hem de habercilik ile bağdaştırılamayan müdahaleler olarak isimlendirilebilmektedir.

Bu çalışma kapsamında yapılan analizler sonucu, haber çevirileri esnasında yapılan müdahalelerin bir kısmının yorumlayıcı çeviri kuramınca açıklanabilir ve kuram ile taban tabana eşleşir seviyede olduğu görülürken bir kısmının kuramca açıklanamayacak düzeyde olduğu ve okurların zihin dünyasında farklılıklara sebep olacak müdahaleler olarak isimlendirilebileceğini söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

Yazılı Kaynaklar

- Ağır, İlker. “Yeni Medyanın Haber Üretim Sürecine Etkisi ve Haber Üretim Süreçlerinde Yaşanan Değişim.” *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi* 9, no. 14 (2023): 1–12. <https://doi.org/10.51947/yonbil.1336095>
- Aksoy, Berrin. “Kültür Odaklı Çeviri ve Çevirmen.” *Türk Dili* 583, no. 2 (2000): 51 – 57.
- Albiz, Ümmügülsüm. *Çeviride İdeoloji: 1960-1980’li Yıllarda Türkiye’de Yayıncılık ve Çeviri, Çeviri Eserler ve Dergicilik Faaliyetleri*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi. 2018.
- Aslani, Mahdi, ve Bahloul Salmani. “Ideology and Translation: A Critical Discourse Analysis Approach towards the Representation of Political News in Translation.” *International Journal of Applied Linguistics & English Literature* 4, no. 3 (2015): 80–88. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijalel.v.4n.3p.80>.
- Bekci, Eda. “Medya, Dış Politika İlişkisi ve Kamuoyu İlişkisi Üzerine Bir Vaka Çalışması: Türkiye-İsrail Örneği.” Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2013.
- Bielsa, Esperança ve Susan Bassnett. *Translation in Global News*. New York: Routledge, 2009.
- Bokaie, Sara. *Eşik Bekçiliği, Transediting ve Journalator Odağından Haber Çevirisi*. Doktora tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi. 2023.
- Caimotto, M. Cristina. “Translating Foreign Articles with Local Implications: A Case Study.” *Political Discourse, Media and Translation*. Ed. Christina Schäffner ve Susan Bassnett. UK: Cambridge Scholars Publishing, 2010, 76–93.
- Can, Muhammed Zahid ve Gezer, Gökmen. “Haber Çevirilerinde Yerleştirme Stratejileri Olarak Etnomerkezci Eritme ve Saldırgan Sadakat.” *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* Yıl 11, no. XXXVII-2 (Aralık 2018): 1–37. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1460>.
- Castells, Manuel. *Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age*. Cambridge: Polity Press, 2015.
- Cereci, Sedat ve Hayri Özdemir. “Medyanın Toplumsal Gelişimi: Medya Toplulukları.” *The Journal of Academic Social Science Studies* 33 (Spring I 2015): 1–10. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2786>

- Civeleker, Mert. “Yeni Medya ile Değişen Haber Söylemi: Hürriyet Gazetesi ve Hurriyet.com.tr Örneği.” *1st International Conference on New Trends in Communication*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi. (2017). 478 – 481.
- Devecioğlu, Seniha. *A Study of Journalistic Translation: The Case of the Turkish Translation of News Related to the Russia - Ukraine Conflict*. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2023.
- Devran, Yusuf ve Duman, Burak. “Dil, Söylem ve İdeoloji Perspektifinde ‘Yoksul’ Filminin Eleştirisi.” *Communicata* 29 (2025): 60–70. <https://doi.org/10.32952/communicata.1630441>.
- Devran, Yusuf. *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu, 2010.
- Dizdar, Dilek. “Çevirinin Sınırları ve Çevirmenin Sorumlulukları.” *Varlık Dergisi* 6 (2006): 5–6.
- Dönmez, Nihan. “Yazılı Basında Risk Tasarımı: Çernobil Nükleer Santrali Kazasına İlişkin Haberlerin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11, no. 61 (2018): 811–830. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2974>
- Durgun Bayraktar, Gonca ve Yaman , Haluk. “İdeoloji, Dil ve Sembol Bağlamında Medya ve Siyaset.” *Akademik Hassasiyetler* 4, no. 7 (2017): 39–51.
- Durmuş, İsmail. “Çeviri Sanatının Esasları.” *Çeviri Sanatının Esasları*. Ed. Kerim Açık. İstanbul: Akdem Yayınları, 2008.
- Eagleton, Terry. *İdeoloji*. Çev. Mutlalip Özcan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996.
- Espejo, Carmen. “European Communication Networks in the Early Modern Age: A New Framework of Interpretation for the Birth of Journalism.” *Media History* 17, no. 2 (2011): 189–202. <https://doi.org/10.1080/13688804.2011.554730>.
- Fairclough, Norman. “Introduction: Critical Language Study.” *Language and Power*. Ed. Christopher N. Candlin. England: Addison Wesley Longman Limited, 1996, 1–16.
- Fujii, Akio. “News Translation in Japan.” *Meta* 33, no. 1 (1988): 32–37. <https://doi.org/10.7202/002778ar>.
- Gieber, Walter. “News Is What Newspapermen Make It.” *People, Society, and Mass Communications*. Ed. Lewis Anthony Dexter ve David Manning White. New York: The Free Press, 1968, 173–182.
- Göktaş, Nazik. “Yorumlayıcı Çeviri Kuramı’ndan Çeviri Eğitimine: Yorumlayıcı Çeviri Yöntemi.” *Diyalog* 2 (2014): 46–60.
- Göktürk, Akşit. *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994.

- Güler, Gamze. “Çeviri Sürecinin Sosyolojisi: Yayınevleri Odağı.” *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 36 (2023): 1484 – 1493. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1369183>.
- Hatim, Basil ve Ian Mason. “Discourse and the Translator.” *Language and Power*. Ed. Christopher N. Candlin. England: Addison Wesley Longman Limited, 1996, 18–42.
- Karakoç Yetkin, Nihal. “Basındaki Haber Çevirilerine Çeviribilim ve Çeviri Eğitimi Açısından Bir Bakış.” *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 37, no. 1 (Haziran 2020): 59-69. <https://doi.org/10.32600/huefd.519750>.
- Karaman, Sinem Yeles. “Yalan Haber ve Medya Okuryazarlığı: Medya Okuryazarlığının Medya Önyargıları Üzerindeki Etkileri”. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. 2024.
- Kaya, Muzaffer. “Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Açısından Albert Camus’nün 'Yabancı' Adlı Romanının Çevirilerinin İncelenmesi.” *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 37 (Aralık 2023): 1401–1412. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1406027>.
- Kılıç, Deniz. “Haber Yapma Sürecinin Belirleyici Unsurları ve Basın Ahlakı.” *Selçuk İletişim* 3, no. 4 (2005): 130 – 141.
- Kılıç, Deniz. “Türk Basınında İran Nükleer Krizi’nin Sunumu: Haberlerin Çerçevesi.” *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* 6 (2007): 67–86.
- Kızıltan, Rezan. "Tarihte Çeviri." *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 41, no. 1–2 (2001): 37–68.
- Kocaman, Ahmet. “Çeviri, Çeviri Eleştirisi ve Dilbilim”. *Dilbilim Araştırmaları*, no. 4 (1993): 1–4.
- Koçlu, Sema. “Akademik Çeviri Eğitiminde Haber Çevirisi: Müfredat İncelemesi.” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9, no. 114 (2021): 370 - 390 <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49266>.
- Kutlay, Sevcan Yılmaz. “Taklitten Temsile Çeviri Kavramı.” *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 10, no. 19 (2020): 90 – 105. <https://doi.org/10.33207/trkede.650127>.
- Lefevere, André. *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. New York: Routledge, 2017.
- Lewin, Kurt. “Frontiers in Group Dynamics II. Channels of Group Life; Social Planning and Action Research”. *Human Relations* 1, no. 2 (1947): 143 – 153.
- Matsushita, Kayo. *When News Travels East: Translation Practices by Japanese Newspapers*. Leuven: Leuven University Press, 2019.

- McLaughlin, Mairi Louise. "News Translation Past and Present: Silent Witness and Invisible Intruder." *Perspectives* 23, no. 4 (2015): 552–569. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1015578>.
- Mutlu, Erol. *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınevi, 1995.
- Örs, H. Birsen. "İdeoloji: Karmaşık Dünyayı Anlaşılır Kılmak." *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*. Der. H. Birsen Örs, 3–46. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Özcan, Lale, ve Bokaie, Sara. "Eşik Bekçiliği ve Transediting Kavramları Odağında Haber Çevirisi: Euronews Örneği." *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* Ö11 (Temmuz 2022): 689–703. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1146755>.
- Özcan, Onur. "Yazın Çevirisi İncelemelerinde Yorumlayıcı Çeviri Kuramı." *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 16 (Eylül 2019): 587 – 603. <https://doi.org/10.29000/rumelide.619082>.
- Özcan, Onur. *Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Çerçevesinde Eugène Ionesco'nun Tiyatro Oyunlarının Türkçeye Çevirilerinin İncelenmesi*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi. 2018.
- Parlak, Mete Ogün. "Yeni Medya ve Haberciliğin Dönüşümü." *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7, no. 14 (2018): 59–82.
- Shoush, Mahmoud Abdelnabi Mohamed. *Medyanın Arap Diline Etkisi: El-Cezire TV Örneğinde*. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2017. (Tez dili: Arapça).
- Soysal, Esin Eren. "André Lefevre'nin Yeniden Yazma Kavramı Bağlamında Nizâmi Gencevî'nin Leyla ile Mecnun Adlı Mesnevisinin Çevirilerinin Değerlendirilmesi." *SEFAD* 48 (2022): 1–20. <https://doi.org/10.21497/sefad.1218343>.
- Sözen, Edibe. *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999.
- Tokgöz, Oya. *Temel Gazetecilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1981.
- Ural, Şafak. "Enformasyon Kavramı Üzerine". *Türk Kütüphaneciliği* 26, no. 3 (2012): 536-547.
- Ünal, Recep ve Taylan, Ahmet. "Confrontation of Media Professionals with New Production Styles: Opportunity or Threat?" *Journalism in Turkey: Practices, Challenges, Opportunities*. Proje ed. Devrim İnce ve Yurdagül Bezirgan Arar. Peter Lang, 2020, 191–211.

- Valdeón, Roberto A. “Fifteen Years of Journalistic Translation Research and More.” *Perspectives* 23, no. 4 (2015): 634–662. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1057187>.
- Van Doorslaer, Luc. “Translating, Narrating and Constructing Images in Journalism with a Test Case on Representation in Flemish TV News.” *Meta* 57, no. 4 (2012): 1046–1059. <https://doi.org/10.7202/1021232ar>.
- Yalçın, Perihan ve Yağcı Çınar, Şule. “Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretiminde Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri: J. J. Rousseau’nun *Émile ou De l’Éducation* Adlı Eserinin İncelenmesi”. *1. Uluslararası Yabancı Dil Eğitimi Sempozyumu (YABDİLSEM)*. 28–30 Haziran 2021, Ankara. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 117–147.

سفر، محمود محمد. الإعلام موقف. السعودية: تمامة، 1982.

Elektronik Kaynaklar

- “BBC, internet haberciliğinde kendisine duyulan güveni ve şeffaflığı artırmak için neler yapıyor?” *BBC News Türkçe*. 27 Şubat 2020. <https://www.bbc.com/turkce/kurumsal-50221017> (erişim 21.06.2025).
- “Hizbullah'tan Bölgesel Savaş Uyarısı: 'Bedel Ödemeye Hazırız'.” *BBC News Türkçe*. 8 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd1p532qpx3o> (erişim 05.04.2025).
- “İsrail'den Han Yunus'a Hava Saldırısı: 'Yıkımı Hayal Bile Edemezsiniz'.” *BBC News Türkçe*. 10 Eylül 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0rw114jdwo> (erişim 31.05.2025).
- “حرب غزة: نعيم قاسم نائب الأمين العام لحزب الله يؤكد وجود خطر قيام حرب إقليمية واسعة.” *BBC News Arabi*. 8 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/arabic/articles/c4n92d015e5o> (erişim 05.04.2025).
- “عشرات القتلى والجرحى في غارة إسرائيلية على خيام نازحين في مواصي خان يونس.” *BBC News Arabi*. 10 Eylül 2024. <https://www.bbc.com/arabic/articles/c4ge1kd1e2lo> (erişim 31.05.2025).
- Abu Alouf, Rushdi ve David Gritten. “Israeli Strike in Gaza Humanitarian Zone Kills 19, Hamas-Run Health Ministry Says.” *BBC*. 10 Eylül 2024. <https://www.bbc.com/news/articles/cwyx9znx14eo> (erişim 31.05.2025).
- Adams, Paul. “Israeli Reservists Speak Out against Gaza War as Pressure on Netanyahu Grows.” *BBC*. 1 Mayıs 2025. <https://www.bbc.com/news/articles/crlwdw5gklrro> (erişim 08.06.2025).
- Adams, Paul. “İsrail Ordusunda Gazze Savaşına Karşı Sesler Yükseliyor.” *BBC News Türkçe*. 1 Mayıs 2025. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cm2er9z1kjpo> (erişim 08.06.2025).
- AlBadarneh, Haya ve Lara Elgebaly. “Cancer Patients Stopped from Leaving Gaza for Treatment.” *BBC*. 14 Mart 2024. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68552314> (erişim 26.05.2025).
- AlBadarneh, Haya ve Lara Elgebaly. “Kanser Hastalarının Tedavi İçin Gazze'den Ayrılmaları Engelleniyor.” *BBC News Türkçe*. 13 Mart 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd182n66j3do> (erişim 26.05.2025).
- AlBadarneh, Haya ve Lara Elgebaly. “مرضى السرطان ممنوعون من مغادرة غزة لتلقي العلاج.” *BBC News Arabi*. 13 Mart 2024. <https://www.bbc.com/arabic/articles/c88x10756n5o> (erişim 26.05.2025).
- Baker, Graeme. “Gazze'de Hastanelerde Neler Yaşanıyor?” *BBC News Türkçe*. 14 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c51eg2ejrvmo> (erişim 06.04.2025).

- Baker, Graeme. "Israel Gaza: Hospitals Caught on Front Line of War." *BBC*. 14 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67401064> (erişim 06.04.2025).
- Bowen, Jeremy. " Hamas Blindsides Israel with Most Serious Attack in a Generation." *BBC*. 7 Ekim 2023. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67041679> (erişim 02.05.2025).
- Bowen, Jeremy. "Israeli Troops Clear Gaza Areas 'Slice by Slice', but Is This an Invasion?" *BBC*. 28 Ekim 2023. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67248454> (erişim 23.05.2025).
- Bowen, Jeremy. "İsrail Ordusu Gazze'nin Bazı Bölgelerini 'Dilim Dilim Temizlemeye' Girişti." *BBC News Türkçe*. 28 Ekim 2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cw4dzv7m338o> (erişim 23.05.2025).
- Bowen, Jeremy. "‘Teslim Ol ya da Açlıktan Öl’: İsrail, Gazze’de Yeni Bir Planı mı Hayata Geçirdi?" *BBC News Türkçe*. 12 Ekim 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cm28pm6v64do> (erişim 01.06.2025).
- Bowen, Jeremy. "Israeli Attack on Northern Gaza Hints at Retired General's 'Surrender or Starve' Plan for War." *BBC*. 12 Ekim 2024. <https://www.bbc.com/news/articles/c1e82yy0wxno> (erişim 01.06.2025).
- Bowen, Jeremy. "İsrail, Hamas'ın Saldırısına Hazırlıksız Yakalandı." *BBC News Türkçe*. 8 Ekim 2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c2l3q7x03d0o> (erişim 02.05.2025).
- Bowen, Jeremy. "هل دشنت إسرائيل بالفعل الهجوم البري على غزة؟" *BBC News Arabi*. 28 Ekim 2023. <https://www.bbc.com/arabic/articles/cjk7d8j7d36o> (erişim 23.05.2025).
- Cambridge Dictionary. "Misinformation." *Cambridge Dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org> (erişim 06.01.2025).
- Davies, Alys. "Hamas'ın Rehin Aldığı İsrailliler Hakkında Ne Biliniyor?" *BBC News Türkçe*. 8 Ekim 2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c907y48pd3yo> (erişim 16.05.2025).
- Davies, Alys. "What We Know about Israeli Hostages Taken by Hamas." *BBC*. 8 Ekim 2023. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67044255> (erişim 16.05.2025).
- Guerin, Orla. "Hezbollah Warns of Regional War If Gaza Bombing Goes On." *BBC*. 8 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/news/world-67349605> (erişim 05.04.2025).
- Thomas, Merlyn, Shereen Sherif ve Ahmed Nour. "BBC, İsrail'in 'Güvenli' Olarak Nitelendirdiği Gazze'nin Güneyine Saldırıları Düzenlediğini Kanıtladı." *BBC News Türkçe*. 2 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/ck5x5kyd6g9o> (erişim 26.04.2025).

- Thomas, Merlyn, Shereen Sherif, Ahmed Nour ve Lamees Altalebi. “Strikes on South Gaza: BBC Verifies Attacks in Areas of ‘Safety’.” *BBC*. 1 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67264703> (erişim 26.04.2025).
- Thomas, Merlyn, Shereen Sherif, Ahmed Nour ve Lamees Altalebi. “بي بي سي تكشف استمرار استهداف إسرائيل لأماكن نصحت المدنيين بالهروب إليها.” *BBC News Arabi*. 2 Kasım 2023. <https://www.bbc.com/arabic/articles/cnd8676wgwdo> (erişim 26.04.2025).
- Türk Dil Kurumu. “Çeviri.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 17.11.2024).
- Türk Dil Kurumu. “Dezenformasyon.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).
- Türk Dil Kurumu. “Enformasyon.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).
- Türk Dil Kurumu. “Haber.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 17.11.2024).
- Türk Dil Kurumu. “İdeoloji.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 01.12.2024).
- Türk Dil Kurumu. “Kitle İletişimi.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 30.11.2024).
- Türk Dil Kurumu. “Manipülasyon” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).
- Türk Dil Kurumu. “Medya.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 17.11.2024).
- Türk Dil Kurumu. “Metinler Arasılık.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 17.11.2024).
- Türk Dil Kurumu. “Patronaj.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 30.12.2024).
- Türk Dil Kurumu. “Propaganda.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).
- Türk Dil Kurumu. “Söylem.” Türk Dil Kurumu Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (erişim 06.01.2025).
- Williamson, Lucy. “Gazze’de Açlık: Filistinliler Gökyüzünden Gelecek Yardımı Gözlüyor.” *BBC News Türkçe*. 30 Mart 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c724yln83q2o> (erişim 18.04.2025).

Williamson, Lucy. "Israel Gaza: BBC Goes Onboard Plane Dropping US Aid into War Zone." *BBC*. 30 Mart 2024. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68686299> (erişim 18.04.2025).

Williamson, Lucy. "بي بي سي ترافق طائرة أمريكية خلال عملية إنزال جوي على غزة." *BBC News Arabi*. 30 Mart 2024. <https://www.bbc.com/arabic/articles/c1e8ykjx70o> (erişim 18.04.2025).

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Büşra Nur		ÜNAL
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı Diller	Arapça		İngilizce
ve Düzeyi	İleri		İleri
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2013	2017	Kadıköy Anadolu İmam Hatip Lisesi
Lisans	2017	2022	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Arapça Mütercim ve Tercümanlık
Lisans	2019	2023	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Uluslararası İslam Ve Din Bilimleri Fakültesi
Yüksek Lisans	2022	2025	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı Çeviribilim (%30 Arapça)
Doktora	-	-	-
Çalıştığı Kurum/lar	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.	2023	-	Anadolu Ajansı
2.	-	-	-
3.	-	-	-
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar	-		
Katıldığı Proje ve Toplantılar	-		
Yayınlar:	-		
Diğer:	-		
İletişim (e-posta):	-		
Tarih İmza Adı Soyadı		13/08/2025 Büşra Nur ÜNAL	

